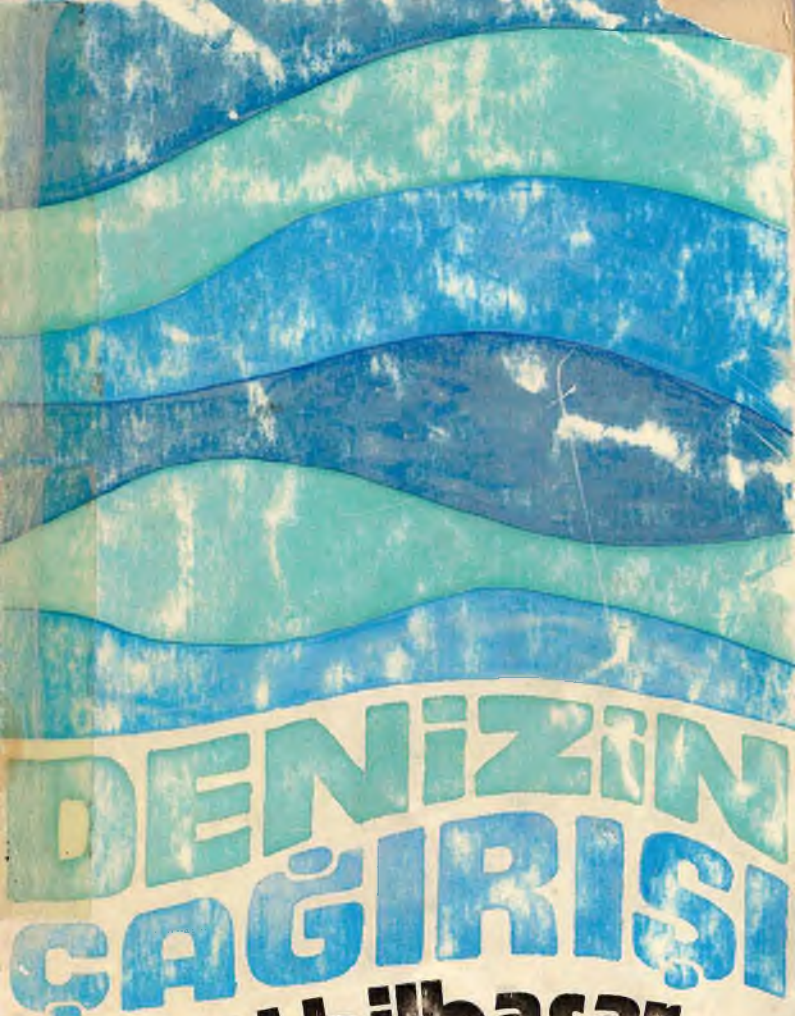

DENİZİN ÇAĞRISI

Kemal bilbaşar

bilgi yayınevi

/c.1

BİLGİ YAYINLARI 143
ROMAN DİZİSİ 38

Birinci Basım 1943

İkinci Basım
Şubat 1972

BİLGİ YAYINEVİ
[illegible] Caddesi, 8
Yenişehir - Ankara

KEMAL BİLBAŞAR

DENİZİN ÇAĞIRIŞI

BİLGİ BASIMEVİ - ANKARA, 1972

«Çıktığın yolda, bugün yelken açıp yapyalnız
Gözlerin arkaya çevrilmeyerek, pervasız
Yürü! hür maviliğin bittiği son hadde kadar
İnsan âlemde hayal ettiği nisbette yaşar.»

1

...Beş saat rötarla, İzmir'e gece yarısından sonra varmak, demiryolları idaresi için «ahvali âdiyeden» olabilir, ama benim gibi beş yıl, sapa bir yerde kurulmuş küçük bir kasabada, kabuğuna çekilerek, vesvese ve korkularıyle başbaşa yaşamış, bilmediği bir semanın ve tanımadığı bir denizin maviliğinden şifa aramaya çıkmış, karanlıktan korkan bir insan için, ne büyük felâket...

Gece yarısını geçmiş olmasına rağmen, hiç olmazsa, arkadaşım pekâlâ beni bekleyebilirdi. Kalben ona da dargındım ve eğer bu büyük şehirde bir başka tanıdığım olsaydı, onun yüzünü bir daha görmek istemezdim.

Aslında hiç kimseye darılmağa da hakkım yoktu. Ana dilini konuşmayan yabancı bir ülkede değildim ya. Hiç şüphesiz herhangi bir adam, bir otele götürmek nezaketini benden esirgemezdi.

Bir yandan da düşünüyordum ki, Venedik'te, Marsilya'da, Leningrad ya da Norveç'in herhangi bir fiyordunda, hatta okyanus adalarındaki bir köyde bile olsam, bu şehre karşı duyduğum yabancılık korkusunu duymayacaktım. Çünkü o şehirlere kitapların dikdörtgen kapısından girmiş, bildik semtlerde prenslerden, hamallardan, açlardan ve delilerden pek çok ahbaplar edinmiştim. Oysa gece yarısından sonra, elimde bavul, karanlıklarıyle başbaşa kaldığım bu şehrin düğümünü çözebilmek için, bir zarfın üzerine yazılı «Konak» adresinden başka bir anahtarım olmadığı gibi, posta pullarını ben gönderdiğim halde mektuplarına sarfedeceği mürekkebin ve kâğıdın parasını hesap etmek yüzünden, haberleşme telini her zaman koparan cimri bir okul arkadaşımdan başka insan da tanımıyordum.

Bununla beraber o küçük kasabada, gizli bir çağrının çekimiyle içimde yolculuk istekleri çağıldamaya başladığı zaman, İzmir'den başka bir yer bana daha sevimli görünmemişti. Ölmüş bir zamanın masallarıyle hatırladığım ışıklı kıyılarda, «ilâhların ayak izleri çoktan silinmiş» ve Afrodit tapınakları çoktan yıkılmış da olsa, bir masal dünyasının avutucu ve unutturucu renklerini orada bulacağımı umuyordum.

«...» kasabasının kiremitsiz evleri, otsuz ve ağaçsız bir kayalık üzerindeki harap kalesi arkamda tozlu bir hararet içinde erirken, dünyanın bütün yaşama istekleri içime dolmuştu. Kılıfını terk eden bir yılan kadar kendimi taze buluyordum.

Bu benzetişi beğenmeyebilirsiniz. Ama şunu hemen hatırlatayım ki ben sürüngenler topluluğundan

bir adamım. Annemin soda ve sabunla yıpranmış, sıcak suda beyazlanarak buruşmuş ellerinde, hiç bir zaman bir tek liradan fazla para görmediğim halde, o daima bolluk içinde yüzen bir kişiyi andırırdı. Yüzünde parlatılmış bir manav elmasının renkleri vardı. Ekmeğimizi çok kez haşhaş tohumu ile karıştırılmış tuza banıp yerken:

— Bu lokmayı ne niyetine yiyelim? –diye sorardı.

Sonra kahkahalarla, gözleri yaşarıncaya dek gülerek, kendisi cevap verirdi: «Bugün Rıdvan beylerin evinde kuzu dolması var. Gel tadına bakalım şunun!»

Ramazan günlerinde ve kurban bayramlarında biraz refaha kavuşurduk. Bütün semt fakirlerinin toplandığı yirmi kişilik iftar sofrasında, tatlı nasıl şeydir, öğrenirdim. Kurban kesenler bağırsak, işkembe, dalak ve nadiren boyun tarafından biraz et gönderirlerdi. O zaman annem bunlarla bütün aşçılık hünerlerini göstererek, kendisinin taktığı acayip isimler taşıyan yemekler yapardı. Şunu da söyleyeyim ki, evimizde mutluluk hiç eksik değildi. Yalnız rahmetli babamın resmini, her yıl ölüm gününde, sandıktan çıkardığımız gece, küçük odamıza karanlık bir hava çökerdi. Annemin kırmızı yanakları o gece sararır gibi olurdu. Babamın hayattayken en çok sevdiği yemek, bütün bir yılın tutumuna mal olsa da, o gece mutlaka pişerdi. Babamın niçin kendini öldürdüğü bir sır halinde kalmıştı. Bu intihar hakkında annem de, komşular da bir sebep bulup söyleyemezlerdi. Onlara göre bir eli yağda, bir eli balda olan babam için dünyalık hiç bir sıkıntı ve tasa olmamak gerekirdi. Yalnız bazı bahar aylarında yüzünün sarardığı ve zayıfladığı görülürdü. Bu zayıflama da, iddia edildiğine bakılırsa, uy-

kusuzluktan ileri gelirdi. Çünkü babam o mevsimlerde bir baş ağrısından söz eder, uyuyamazmış. Hasılı bu soru karşısında onu tanıyanlar daima düşünceli bir tavırla ağızlarını büzer ve omuzlarını kaldırırlardı. Ama bence babamın gizli bir derdi vardı, sinirli bir adam olduğu muhakkaktı. Annem onun uykudan ve karanlıktan yakındığını söz arasında birçok zamanlar söylemişti. Odasında lamba yanmadan babamı uyku tutmazmış. Deniz kenarında dolaşmaktan korkarmış. Korkmakta ne kadar haklıymış ki, o mavi sularda dünyaya gözünü yummuştu.

Büyüdükçe babama benzediğimi söylerlerdi. Doğrusunu isterseniz ona benzemekten memnun olurdum. Hatta ilk çocukluk günlerimde babama yalnız yüz çizgilerimle değil, ruhen de benzemek için, uykunun ve karanlığın düşmanı kalmayı kendi kendime söz verirdim. Öğretmen okulundaki öğrenim hayatımda da bu karara sadık kalmışımdır. Gece lambasının altına düşen yatağı bana vermesi için, arkadaşlardan birine, bir aylık harçlığımı vermişimdir. O zamanlar kız ve erkek öğrenciler arasında «bohçacı kadın» yerine geçen bir anket defterine:

Bu demdir tab'ımın devri melâli
Sever zulmetle ruhum hasbıhali

cevabını veren sıra arkadaşlarımla, okuldan çıkıncaya dek, dargın kaldım. Karanlığa ve geceye bir şeyler borçlu olmayan şair pek az bulunduğundan, bütün şairleri dünyanın en sevimsiz yaratıkları sayardım.

Çocukluğumun bu gülünç kompleksleri bende ikinci bir huy haline geldiği zaman, annem sağ olsay-

dı, babam hakkında daha çok şeyler sorup öğrenmem kabil olacaktı. Ne yazık ki, ben okulu bitirmeden annem hayatını tüketmişti.

Aslında benzetişi beğenmemekte haklı olabilirsiniz. Bir yılan gibi kılıf değiştirmek insanlara mahsus bir şey değildir. Eğer bu mümkün olsaydı ilkin ben, artık tümüyle bir soyaçekim meselesi saydığım bu karanlıktan ve uykudan korkma ruh halinden kendimi silkip çıkarmayı başaracak, içimin genç aydınlığında birtakım kara lekeler peydahlanmasına ve o lekelerin günden güne çoğalarak, ruhumu sonsuz bir karanlılığa mahkûm etmesine izin vermeyecektim. Eğer bir yılanın kılıfını terk etmesi kabilinden bu korkuları soyunabilseydim, günün birinde İzmir'e gece yarısından iki saat sonra gelmeyi bir felâket saymayacak, herkes gibi sağlam adımlarla, istasyonun santraçlı parkeleri üzerinde, gölgemi ayaklarımla çiğneyerek yürüyüp gidecektim. Parke taşlarında sönük ampullerle aydınlanan kare kare beyazlıklar, bana karanlık boşluk üzerine gerilmiş bir ağ etkisi yapmayacak, ayaklarımın altında onların sallandığını duymayacaktım.

Kabahat gene arkadaşımda idi. Eğer onun gelmeyeceğini bilmiş olsaydım, kalabalık dağılmazdan önce, onurumu ayaklar altına alarak, yolculardan birinin yardımını isteyecek, ayaklarımın hasta olduğundan söz açacak, belki de koluna yaslanarak, itile kakıla dışarı çıkabilecektim.

Ne yazık ortalarda bir hamal bile yoktu. Doğrusu buranın hamallarına da kalbim kırılmıştı. Gece yarısını iki saat geçmiş olmak para kazanmaya engel miydi? Bu kerte karnı tok hamallara, bir daha açlıklarından öleceklerini bilsem, bir bavul bile taşıtmamaya

karar veriyordum. Ama eğer onlardan birisi bu kararı verdiğim an karşıma çıksaydı, «merhaba arkadaş!» diye teklifsizce koluna bile girerdim. Ben küçük bir kasabadan gelmiş demokrat bir adamdım. Onun koluna girmekle, belki de ona bazı hazlar kazandıracaktım: Yarın hamal kahvesinde «akşam bir efendi ile kol kola gezdik» diye övünecek, belki daha ileri giderek benim rakı paramı ödediğini ve umumhanede aynı kadınla sabahladığımızı söyleyecekti.

Heyhat! istasyonun dumanla kararmış çatıları altında bavulumla benden başka kimse yoktu. Uzaktan, kırmızı bir fenerle bir hat bekçisi geçti. Onu çağırıp yardımını rica edebilirdim. Ama geceleyin traverslerin yağdan siyahlaşmış taşları üzerinde, kırmızı ışığını önüne katarak dolaşmaktan korkmayan bekçi, beni gördüğü halde başını çevirmişti. Bana metelik vermeyen bu adam karşısında küçüldüğümü hissederek, ona sesimi işittiremeyeceğimden korktum, ışıklı parkeler üzerinde, bir sarhoş gibi de olsa, yürümeğe karar verdim. Sendeleye sendeleye istasyonun dış kapısı önündeki büyük direğin altına geldiğim zaman, artık daha fazla yürüyecek iktidarım olmadığını anladım. İçim bir balon gibi boşalırken, her yanımdan korku teri sızıyordu. Bavulumu yere bıraktım ve titrek ellerle terimi silmeğe çalıştım.

Bu geniş meydanlıkta ne baş döndürücü bir sessizlik vardı. Karşıdaki kahvelerin bütün camekânlarında meydanlığın elektrikleri garip parıltılar yapıyordu. Sema kapalı idi. Yeryüzü, gökyüzü, karanlığın kucağında erimişler; lambalar, hayal meyal fark edilen evler ve hepsinden çok ben, boşlukta imişiz gibi sallanıyorduk. Bir köpek sesi işitemeyecek kadar

dünyada yalnız olmanın ruha doldurduğu karanlık boşluğu bir kez daha tüm acılığıyle, bu direğin altında duydum. Bunun için şehrin hamallarına ve beni beklemeyen arkadaşıma gücenmeye yerden göğe kadar hakkım vardı. Şu anda o, ihtimal çıplak bacağını yorganının üzerine atarak, bütün vücudunu güvenle bıraktığı yatakta, rahat bir uyku çekmekte idi. Ben bir direğin dibinde, sırtımda soğuk terler, bilmediğim bir şehrin karşısında titrerken, onun bu kadar sakin yatabilmesi ne büyük hissizlikti. İhtimal yarın beni gördüğü zaman istasyona gelinceye kadar oradan ayrılmış olduğumu yeminlerle temin edecek, yahut hasta olduğunu söyleyecekti: Ansızın depreşen bir gecelik bir mide rahatsızlığı... ve ben onun bu yanlarını bildiğim halde yapma bir üzüntü gösterecek, hattâ rahatsızlığının geçmiş olmasından dolayı mutluluk duyduğumu hararetle anlatacaktım.

Ne var ki bir otel yolu soracak kimseye rastlasaydım, gene de arkadaşımı bağışlayabilirdim. Otel sahiplerinin istasyonlara gönderdiği, başlarında otel adresleri yazılı şapkalarıyle «en rahat otel»i nezaketle tavsiye eden, ama gerektiğinde bir tek müşteri için hamallar gibi barbarca dövüşen otel çığırtkanlarından nefret ederim. Ne var ki, onlardan birini bulsaydım, isterse yatağın yıkanmamış yapağısından çıkan koku ile sabahleyin baş ağrısından öleyim, gene onun «en rahat otel» sözüne inanarak, peşi sıra gitmeğe razı olacaktım. Otele geldiğimiz zaman da az önce titremekte olduğumu unutacak, otel defterine adresimi yazacak ve sonra bavulumu eline alarak bana yol gösteren hizmetçiye yirmi beş kuruş bahşiş vermeden önce, huyumu kendisine anlatacaktım:

Ayaklarımı on beş dakika soğuk suda tutmadan ve iki bardak süt içmeden yatamazdım. Sabahları kapıyı vurmadan girmenin sinirlerimi bozacağını, bana kahvaltı için yüz gram kaymak ve iki dilim çavdar ekmeği getirmeleri gerektiğini anlatacaktım. O önümde aşırı bir eğiliş ile selâm verip giderken onu tekrar çağıracak, bir şey söylemek ister gibi bir tavır takınacak, sonra tekrar bir şey olmadığını, gitmekte serbest olduğunu bildirecektim. Şüphesiz o beni artık «...» ilçesinden gelmiş zavallı bir adam sanmayacaktı ve otel kâtibine, nasılsa kendi otellerine uğramış kibar bir zengin beyden söz açacaktı.

Ah o ilçe, o küçük kasaba, beni böylesine zavallı yapan orası değil miydi? Belki mayamda bozukluk vardı. Belki de ben gerçekten hasta yaratılmış bir adamdım. Ama hiç kuşkusuz beni hasta ve zavallı yapmakta o kasabanın büyük günahı vardı. Düşündükçe yalnız benim değil oraya gelen hükümet doktorunun da, savcının da, jandarma komutanının da az zaman sonra kabuk bağladıklarını ve bu kabuk içinde gizli bir derdin yumağını sardıklarını hatırlıyorum. Demek kasaba da suçluydu. Onun yıkık kalesinin dişleri arasında çok insanın yaşama hevesleri törpülenmişti.

Oraya geldikleri zaman onlar da benim yaşımdaydılar, gelecekten umutla söz ediyorlardı. Doktor sıtmadan kırılan bu kasabada sivrisinek bırakmayacağına, savcı ve jandarma komutanı elele vererek, bütün çapulculukların önünü alacaklarına, kanunu ve nizamı her şeyden üstün tutacaklarına inanıyorlardı. Ne oldu sonra? Hükümet doktoru teşhisi iyi koyduğunu sanıyordu. Sıtma ile savaşmak için pirinç tarla-

larından işe başlamakla hata ettiğini nereden bilecekti? Yazdı... Sayfalar dolusu, gören bir göz ve ağlayan bir yürekle yazdı. Nafile... Pirinç ekimine de, sivrisineklerin uçmasına da engel olamadı. Bir şikâyetin kasaba sınırındaki çeltik bataklıklarında saplanıp kalmaması için, il genel meclisi üyelerinden Osman Nuri'nin çeltik fabrikasındaki dizel motorundan daha güçlü olmak gerektiğini nereden bilsindi.

Yukardakiler, bütün tahriratlara «kâfi miktarda kinin gönderilmiştir» diye karşılık veriyorlardı. Daha ne lâzımdı? Bunun manasını anladıktan sonra deli oldu. Küfürnameler yazdı. İstifaya kalktı. Tazminat istediler. O zaman hükümet doktoru boynunu eğdi. Bununla beraber bir zaman da kasabanın lokantasında rakı masası başında hükümeti eleştirdi. Günün birinde bundan da vazgeçti. Alaylı gözlerden kurtulmak için evine kapandı. Görünmez oldu. Gündüzleri sağlık memurları kinin dağıtırken, o baş ağrısını bahane ederek dispanserin bir karyolasında yüzü koyun yatıyordu.

Jandarma komutanı ile savcının hikâyeleri de buna benzer. Kanunun «*yazılı bir metin*» olduğunu anlamak için kayısı bağlarında yapılan cümbüşlerde hazır bulunmak gerektiğini okulda kimse onlara öğretmemişti. Jandarma komutanı, o bağların çeşnisine alışır gibi oldu ise de, savcı oraya bir türlü ayak uyduramadı. Bir kitap meraklıdır sardırdı. Sonraları savcının, arada sırada, doktorun evinden sallanarak çıktığını da görmeğe başladım.

Ya benim programlarım? Hey zavallı projeler! «*Beyaz zambaklar memleketi*» benim kasabamı kıskanacaktı. Ve bu üstünlük benim eserim olacaktı.

Okulun yıkık duvarına bir taş koyduramayan zavallı tüysüz delikanlının mumdan cenneti, mumya suratlı millî eğitim memurunun ve topal kaymakamın uğursuz ellerinde nasıl da eriyivermişti. Onlara her başvuruşumda sorumluluk, tahsisat ve «*çizmeden yukarısı*» karşıma dikiliyordu.

Çocukların yetişmesinden ziyade sınıf geçmenin esas olduğunu okulda bize öğretmemişler. Bu dersi de sınav odasında, babası zengin bir öğrenci için iltimas istemeğe gelen kaymakamın nutkundan öğrenecekmişim... Kısacası benim etrafımda bir salyangoz kabuğu pıhtılaştı. Kale dibindeki han odasında, beş numaralı lambanın alevinde her gece eski benliğimin bir parçasını, pervanelerle birlikte yaktım ve bu kabuk içine sığabildim. Beş yıl neleri kucağına almazmış meğer...

2

Ben bu anıları eşeleyerek, korkuya karşı koymaya çalışırken, sol taraftan bir araba gürültüsü işitip sevinçten titredim. Biraz sonra fenerlerinde sarı ışıklar ürperen faytonun silüetini fark ettim. Hemen yolunu kestim. Arabacı söverek dizginlere asıldı, gecenin bu saatinde hortlak gibi hayvanların önüne çıktığım için, Tanrının bin türlü belâsını üzerime savuran bin beddua okudu.

Bütün lânetler üzerime olsun, ama beni gecenin üçünde, demiryolu idaresinin bıraktığı gibi sokakta bırakmamasını, arabasına almasını rica edecek durumda idim. Oysa bu küfrün hesabını yarın kendisinden soracak kadar ileri gittim. Eğer bu şehirde bir Belediye varsa, arabacıların bu kadar cesur olmamaları gerektiğini söyledim. Arabacıların müşteriye nasıl davranmaları lâzım geldiği konusunda ona ders vermeğe kalktım. Nihayet arabaya binmek hakkım olduğunu, çünkü demiryolu idaresinin yolcularını saat ikide şehre indirirken, Belediye'nin ve polisin görev başında olduğuna güvendiğini iddia ettim.

Arabacı, müşteri üzerine müşteri almak âdetinde olmadığını, küfürlerle belirterek, kırbacını şaklattı.

Bu sırada içerden buyruk vermeğe çalışan bir sesin: «Al arabaya, Hasan!» dediğini duydum. Arabacı tekrar istemeyerek dizginlere asıldı! «Dua et komser beye!» dedikten sonra sallanmamamı, ayağımı çabuk tutmamı, ters bir dille söyledi. Ben de bavulumu yerleştirmesi gerektiğini hatırlatarak arabaya atladım. Arabacı dişlerini gıcırdatarak bu akşam uğursuzluğun Zeynep'ten geldiğini, ne zaman o orospuyla yatsa işlerinin ters gittiğini söyleye söyleye bavulu yerleştirdi. Yerine oturdu, hıncını atlardan çıkarmak isteğiyle kamçısını insafsızca hayvanların sırtına indirdi.

Arabanın bir köşesinde oturmuştum. Üzerinden ağır rakı kokusu yayılan bir sarhoş ile, bir polis komiserinin refakatinde de olsa, yalnızlıktan kurtulmuş bulunmanın hazzıyle, bütün karanlıkların dağıldığını

görmeli ve derin bir neşeyle, karakola kadar sürecek kısa bir yolculuktan sonra arabayı tamamen emrime vereceğini söyleyen komisere teşekkür etmeliydim. Oysa bu yardımı kabul etmiş olmakla kendimi küçülmüş buluyor, marazlı korkularıma kızıyordum. Aynı zamanda güçsüzlüğümü ve korkaklığımı sezdiğini sandığım komisere, benim aslında önemli bir kişi olduğumu göstermek arzusuyle yanıyordum. Bu istek hiç sıkılmadan birçok yalanlar bulmaklığıma yardım etti: İstanbul gazetecilerinden biri olduğumu, işim gereği birçok memleketleri dolaştığımı ama hiç bir yerde böyle bir olayla karşılaşmadığımı söyledim. Bu olayı yazılarıma konu edinsem, buranın Valisi de, Belediye Başkanı da, Emniyet Müdürü de okkanın altına giderlerdi. Bu ne intizamsızlıktı! Yabancıların sık sık uğradıkları bir memleket yüzünden Avrupalılar bizim için neler düşünmezlerdi? Bu hareket milletimiz için bir uygarlık ve kültür yüz karası idi. Aslında buranın gazetelerinde de kabahat olmalı idi. Bu gibi yolsuzlukları neden eleştirmezlerdi? Bununla beraber komiserin iş başında bile insanlık görevini unutmamış olmasını takdirle karşıladığımı, ilk yazacağım röportajda kendisinden bahsedeceğimi söyledim.

Kendisine teşekkür borçlu olduğum adam, hayretler içinde biraz doğrularak ve çok ciddî bir yüzle, bana teşekkür etmişti. Sonra da öksürerek, kendisinden bahsetmek ihtiyacını duymuştu: Kendi mıntıkasında, söylemesi ayıp, bütün yakışıksız insanlar, sarhoşlar, serseriler ve orospular oturduğu halde, uygunsuz hiç bir olaya meydan verilmediğini, böyle nadir vakalarla bizzat kendisi-

nin ilgilendiğini, bu gibi adamları eli ile merkeze teslim ettiğini, sabıkalıların kendisinden Allah gibi korktuklarını söylemişti.

Sarhoş, durmadan horluyordu. Arada gözleri aralanıyor, ağıza alınmaz küfürler savuruyor, göğsünü yumruklayarak polis karakolundan da, komiserden de, darağacından da korkusu olmadığını, ana avrat karıştırılmış yeminlerle temin ediyordu. Komiser kendisini yalanlayan bu somut sözler karşısında gülümsemeye çalışıyor, apoletleriyle oynuyor ve dişleriyle bıyıklarını kemiriyordu.

Onlar arabadan inerken, yaptığı iyiliğin büyük bir şey olmadığını ona tekrar hatırlatmak için belki de şimdi arkadaşlarımın beni otomobille almağa gelmiş olacaklarını ve bulamayınca da üzüleceklerini söyledim. Ve şahadet parmağımı kaldırarak ekledim:

«İlk röportaj da sizden...»

Komiserin, memnun, hoş görünmeğe özenen bir yüzle veda ederken bana «Muharrir Bey» diye hitap etmesi, içime sonsuz bir neşe doldurmuştu. Komiser belki de yanılmıyordu. Benim bir gazeteci olmayacağım nereden belliydi? E... kaderin oyunu bilinmezdi. Bugün gazeteci olmayabilirdim. Ama yarın? Kimbilir... Elim kalem tutmuyor değildi ya? Kalem tutmak da söz mü? Hattâ pekâlâ bir şair bile denebilirdi. «Karanlığın çaldığı dünyam» adlı bir şiiri kaç kere yorgun bakışlarımla mavi boşluğa yazmıştım. Şimdi de «Onu tekrar bulacağım» nakaratlı bir şiir kaleme alabilirdim. Yıldızlar sevinç göz yaşlarım olabilir ve boşluğa dökülebilirdi. Evet dünyamı geri verecek boşluğa...

Arabacı biraz kinli, biraz kaba bir sesle nereye

gideceğimi sorduğu zaman, son kelime istemeden ağzımdan döküldü:

«Boşluğa...»

Adamcağız, komiserin sarhoşu bırakıp beni götürmüş olmasından kuşkulandı, eğildi, sokak fenerinin aydınlatamadığı yüzümü iyice görebilmek için, bir kibrit çaktı. Elini alnının üstüne koydu ve nereye gideceğimizi tekrar sordu. Biraz önce bana, komiserin yanında küfreden arabacının şaşkınlığı ve kızgınlığı ile eğlenmek, ondan hıncımı almak amacıyle, aynı adresi tekrarladım:

«Boşluğa...»

Arabacı, böyle bir semt bilmediğini, istersem arabadan inebileceğimi söyledi. Tekrar kaldırımlarda bavulumla yapyalnız kalmak korkusuyle sırtımdan soğuk bir ter boşandığı halde, arabacıyı sinirlendirmeğe devam ettim: Bu semti bütün dünya insanları tanırdı, o nasıl bilmiyordu? Er geç oranın yolunu tutacak değil miydi?

Arabacı kapalı havada maytabın; atın kuyruğundaki sinek kadar kötü olduğunu, yarın komisere gidip şikâyet etmeyeceğimi bilse, bana temiz bir sopa bile atabileceğini söyledi. Benim gazeteciliğim ona vız gelirdi. Gazetecilerin ne hergele olduklarını bilirdi o. O çanak yalayıcılara kaç kere belediye cezasından şikâyet etmişti de, bir satır yazmamışlardı. Bütün bu laflardan sonra boşluğun da, benim de, anamızın peşine yedi düvelin köpeklerini salan garip bir küfür savurdu ve kırbacına dayanarak, benim sırtıma indirir gibi, beygirlerin karnına bir iki şaklattı. Araba bilmediğim bir semte doğru yol almağa başladı.

Arabacı bana sırtını çevirmişti. Atların gönlünü

almak için onlara benden ve bana benzer lânetleme sarhoş yolculardan, küfürlerle şikâyet ediyor; gece yarısından sonra iki sarhoşa hizmet etmektense belediye çavuşlarına herhangi bir dükkân önünde bir dakika durma yüzünden, ya da kırbacı bir karış kısaltmadığı için, beş papel ceza vermeği yeğ tuttuğunu söylüyordu.

Biran arabacının, gecenin bu saatinde, canavarca bir tasarıda bulunabileceğini, beni şehir dışına götürüp, öldürebileceğini düşündüm. Bu bilmediğim şehirde, canımın bir arabacı eliyle boşluğa gönderilmesinin, benden başka biri için önemi olmayacağını, çünkü ölümün, ancak ölen için felâket sayıldığını kesinlikle anlamıştım. Böyle hareket etmekle arabacı da yanlış bir iş yapmamış, tersine beni verdiğim adrese ulaştırmış olacaktı.

Ama gittikçe daha ışıklı caddelere girişimiz, arabacıya, beni nereye götürdüğünü sormaktan alıkoydu. En sonu araba camekânlı, büyük bir kapı önünde durdu. Beni «Benim gibilerin yattığı» bir otele getirdiğini, kendisine altın versem, beni buradan daha ileriye, bir adım bile götüremeyeceğini söyledi.

Kapının üzerinde «... Palas» adını okudum.

Benim için «benim gibi insanların» yatabileceği böyle bir otel seçmiş ve beni geceleyin verdiğim adrese götürmemiş olmasına mükâfaten, kabalığını bağışlamayı ve zengin bir efendi olmanın zevkini tatmak için, ona büyücek bir bahşiş vermeği kararlaştırdım: Arabacıya iki buçuk liralık bir banknot uzatacak üstünü almağı beklemeden, onun ağzını bir karış açık bırakarak, otele yürüyecektim. Arabacı, karşılaştığımız andan beri yaptığı kabalıktan pişman-

lık duyacak, kibar bir efendi karşısında haddini bilmemiş olduğunu öğrenecekti. Cüzdanımdan parayı çıkarırken, bu ikibuçuk liraları ne mahrumluklar karşılığında biriktirmiş olduğumu düşünüyor, öyleyken arabacının pişmanlıkla ezilişinden duyacağım hazla, içime peşin bir öç alma zevki doluyordu.

Ne var ki hazzım yarım kaldı.

Arabacı, otele doğru iki adım atmadan, beni durdurdu. Paranın üstünü almaklığımı istedi. Bunun bahşiş olduğunu hissettirdiğim zaman, Kemer orospusundan bahşiş kabul edebileceğini, ama benim gibi adamların sadakasına muhtaç olmadığını söyledi. Karakız, Belediyenin cezasını da öder, Zeyneb'in vizitasını da çıkarırdı.

Ve arabadan inmeğe lüzum görmeden, iki gümüş lirayı parkeler üzerine fırlattı. Arabasını sürüp uzaklaşırken, günün birinde Allahın beni onun eline düşürmemesini temenni etti.

Kabahat gene arkadaşımdaydı. Eğer beni karşılamağa gelmiş olsaydı, gece yarısından sonra böyle garip bir çılgınlıkla eğlenme uğruna, onurumu kırdırmayacaktım. Bütün kabahati arkadaşıma yüklediğim halde, arabaya bindiğim andan beri duyduğum taşkın sevinçten eser kalmamıştı. Boşalmış bir balon gibi heveslerim pörsümüştü. Karanlıkta yapyalnız kalmamış olduğuma esefleniyordum. Aslında küçük düşmemde babama benzemenin de payı vardı. Önce arabacının annem için savurduğu küfürle, ben de babama sövdüm. Pekâlâ babam da başka insanlar gibi karanlıktan korkmayabilirdi. O zaman ben de karanlığın cezalarına çarpılmazdım.

İşin aslına bakarsanız, kabahatın büyüğü «...»

kasabasının hükümet doktorundaydı. Bana çılgınlığı öğütleyen o değil miydi? «Bütün dertlerimiz dünyayı ciddiye almaktan geliyor,» diyen o değil miydi, muayenehanesine gittiğim zaman? Nasıl da cesaret etmiştim buna? Beş yıl havasını birlikte teneffüs ettiğimiz, emellerimizin ve arzularımızın pörsüdüğüne birlikte tanık olduğumuz o kasabada her gün birbirimizi, ama yalnız dış kalıplarımızla görüp tanıdığımız, bir tek kelime konuşmadığımız halde, iç dünyamızda geçenleri çok iyi bildiğimiz o insana, hangi cesaretle bütün çılgınca korkularımı, deliliklerimi açabilmiştim?

Dispanserin kalın perdelerle örtülü karanlık odasında beni kabul ettiği zaman, dışardaki ışıkla kamaşmış gözlerim burasını iyice seçememişti. Karanlığa alışmak için eşikte bir süre bekledim. Neden sonra köşedeki karyolaya yüzü koyun yatmış, kızgınlıkla soluyan bir hayal farkettim. Bu hiddet belki de kendisini rahatsız ettiğim içindi, kim bilir? Yavaş yavaş karanlık içinden perişan bir oda belirmeye başladı: Kitaplar, kirli çoraplar, ayakkabılar, lastik eldivenler, lavman aletleri, kirli gaz bezleri, yan düşmüş hordebin, sigara tablaları, izmaritler, yumak gibi sıkılmış ve atılmış gazete parçaları, yarısı yanmış bir ispermeçet mumu, her şey birbiri içinde idi. Bu hercümerç karşısında korkunç bir sırıtışla —yokluğun varlık karşısındaki o acımasız sırıtışıyle— gülen bir de kafatası.. Bu kuru kafanın alnında bilmediğim harflerle yazılmış bir yazı da vardı ki, sonra bunun ünlü Alman şairi Goethe'ye ait bir dize olduğunu öğrenmiştim:

Vermesse dich, die Pforten aufzureissen,
*Vor denen jeder gern vorüberschleicht**

Uzun zaman sustuktan sonra ne istediğimi sordu. Yerinden bile kıpırdamamıştı. Hastalığımdan bahsetmesem, çekilip gitsem sevineceği her halinden belliydi. «Bir korku, içimde büyüyor Doktor,» dedim, «beni bir karanlığın istilâ etmekte olmasından korkuyorum.»

Biran homurtusu kesildi. Söylediğim bu cümleyi kavramağa çalışıyordu. Sonra birden doğruldu: «Gir,» dedi, «bu odanın karanlığı tehlikeli değildir.» Fosforları yeşil yeşil yanan bir çift kedi gözünün üzerimde toplandığını hissettim. «Ha... siz misiniz muallim bey?» dedi, «Sizde bir *fobi* olduğunu, geldiğinizin üçüncü ayından beri biliyordum.» Benim hayretle baktığımı görünce teselli etmek ister gibi uzun uzun konuştu: Zaten yüzyılımızın insanlarının hangisinde bir fobi yoktu ki. Bizim memleketimizde ise bu ruhsal hastalık kadar doğal bir şey olamazdı. Otuz üç yıl bir vampir gibi ülkemizi kucaklamış bulunan baskı yönetimi devrinin torunları değil mi idik? Babalarımızın kanı ve sinirleri, her gün ölümün binbir baskısını omuzları üzerinde hissederek, bir çeyrek yüzyıldan fazla bir zaman, kamçılanmamış mıydı? Bu trajik devrin kanı bir ürün verirse, onda fobi bulunmaz da, ne bulunurdu? Sonra bu kasabanın etrafını dağlar, bir engel olma, bir sınırlama direnişi ile çevirmişti. Burada insan dağların ardındakini göremediği ve

*Herkesin önünden kaçmak için can attığı bu kapıları, sen zorlayıp açmak cesaretini göster.

hasretlerine eremediği için kendi ruhsal boşluğunda bir sonsuzluk aramak zorunda idi. Kendi içine kapanmasın da, ne yapsındı kişioğlu burada? Hangi parlak gelecek tutkusu, bu avuç kadar yerde, ölümsüz bir sonsuzluk yaratabilirdi? İnsanları mahdut, sema-sı mahdut bir yer, hey Allahım... Bendeki bu karanlık lekeler burada yaşayan ve duyan her ruhta belirmek zorunda idi. Akıllı bir insan bu karanlık lekeyi ancak ispirto ile geçici olarak arıtabilirdi. Eğer sizin gibi ayakları henüz zincire vurulmamışsa, daha akıllıcası, bu dağların karabasanından uzaklaşmalıydı. Mavi ufukları, alabildiğince genişleyen bir mavi deniz karşısında, ruhtaki bütün karanlıklar yıkanırdı. Kapalı alanlarda insanlar dünyayı fazla ciddîye alırlardı. Çılgınlık yapmazlardı. Oysa ruhumuzun en büyük ihtiyacı deliliğe karşıydı. Ciddîlik ve ağır başlılık insanların en amansız düşmanı idi.

Buna benzer neler neler söylemedi. Bu uzun nutuktan sonra parmağını kaldırdı: «Gidin azizim!» dedi, «Ve çılgın bir hayat yaşayın! Göreceksiniz bir şeyiniz kalmayacak. En iyi ilâç budur. Ah ben de geç kalmamış olsam da, gidebilseydim..»

Hey gidi doktor ve hey gidi şifalı reçete. Bir çılgın gösteriş yüzünden küstah cömertliğimin suratına atılan paralar, işte yerde somut bir hakaret gibi parlıyordu. Ama doktora kızmıyordum. Onun tekrar yüzü koyun yatmağa hazırlanan hayalini ve garip homurtusunu acıyarak hatırlıyordum. Bununla beraber yerdeki paralara bakarak, bu tok memleketin hamallarına olduğu gibi, arabacılarına karşı da boykot yapmağa karar veriyordum. Evet gece karanlığında kalsam bile.

3

Benden önce gelen yolcuların uyandırmış olacağı otel kâtibi, bir araba gürültüsü işiterek, belki de ikinci kez giyinmiş olduğu halde, merdivenlerden telâşla inmiş, bana doğru geliyordu.

Kâtip, bavulumu büyük bir nezaketle alırken, biran için, yukarıdan arabacı ile aramızda geçen sahneyi görmüş olmasından kuşkulandım. Dikkatle yüzüne baktım. Gözlerinde küçük bir istihza pırıltısı bile görmediğime emin olunca, arabacıya ücretini verirken yere para düşürdüğümü, sonra gidip onları aramasını rica ettim. O hafif bir baş eğmesiyle emirlerimi yapacağına beni temin ederken, iki dakika önce bir arabacı karşısında küçülmüş olduğumu unutuyor, hatta cimri ve duygusuz arkadaşımı ve hastalığımdan sorumlu tuttuğum babamı affediyordum. Kuşkusuz ben bir efendi idim ve böyle bir otele gelenlerden farklı karşılanmamıştım. Mesele buradaydı. Şu muhakkak, aslında arabacı küstahın biri idi: Benim gibi bir adama nasıl muamele yapılması gerektiğini bilmeyecek kadar hayvanın biri...

Otelin camlı kapısını saygıyle tutarak, bana yol veren kâtibe, daima kendisine hizmet edilen bir adam olduğumu hissettirmek için, lüzumsuz bir ilgiyle, ta ilerde, içinde şöförleri uyuyan taksilere baktım. Onların bu haline şefkat göstererek kâtibi bir süre saygı duruşunda beklettim. Sonra gayet ağır bir hareketle, bir elim pantolonumun cebinde olduğu halde, otele girdim ve hemen kâtibe dönerek, onun kapıyı bırakmasına engel oldum ve oracıkta,

beni otelin en rahat odasına götürmesini söyledim.

Otel kâtibinin meslek nezaketiyle eğilerek, görevinin beni memnun etmek olduğunu bildirmesi, tavırlarımın kusursuzluğuna delildi. Şu var ki ben yapmacık bir tavır da takınmış değilim. Hiç kuşkusuz ben, yüzünden asilliği okunan bir adamdım ve büyük otellerde yaşamak için yaratılmıştım. Bana bu fırsatı verdiği için arkadaşımın beni karşılamağa gelmemiş olmasını rahatlıkla affedebilirdim. Belki de gerçek bir özür, onun istasyona gelmesine engel olmuştu.

Merdivenlerden çıkarken, bana öyle geliyordu ki, uzun zamandır ben bu otelde oturuyordum.

Aynası, lavabosu, karyolası, gardrobu, komodini, abajurlu lambaları ve eşyanın yerleştiriliş tarzıyle, tıpatıp Avrupa örneğine göre hazırlanmış olan odaya girdiğim zaman, küçük bir kasabanın, çatlak döşemelerinden alttaki kahvenin sigara dumanları, tavla gürültüleri ve ihtiyarların öksürükleri dolan, küçük han odasında beş yıl yaşamış insan sanki ben değildim.

Aslında böyle gösterişli bir otel odasında, ayaklarımı uzatıp keyifle yatarken; duvarlarında İran Şehinşahı ile Atatürk'ün üniformalı taşbasması, sararmış, sinek tükürükleriyle kirlenmiş resimleri asılı olan küçük odamı; penceresinin kırık camına yapıştırılmış eski Türkçe Karagöz gazetesindeki basur ilânını; pencere pervazında acemi bir elin karaladığı anı yazısını; masamın üzerindeki, çatlağı sigara kâğıdı ile tutturulmuş isli lamba şişesini; ambalaj kâğıtlarına sarılmış kitaplarımı hatırlamak, beni küçültecek değildi. Çünkü kırmızı peştemal önlüğü ile kahveci çıra-

ğından, yakası kirli deri ceket giyen çeltik fabrikası sahibi Osman Nuri Beyden, topal Kaymakama varıncaya dek, o kasabanın tüm insanlarından uzak yaşamıştım. Ne erkekleriyle dostluk, ne karılarıyle yarenlik etmiştim. Kaçışım, kibirle, ağırbaşlılıkla yorumlandığından, onlar tarafından hem sevilmez, hem de çoğunluk saygı görürdüm. Ne var ki şu otel kâtibinin saygısını her zaman onlarınkine tercih ederdim.

Bavulu gardroba yerleştirip başka bir emrim olup olmadığını sorar gibi dikilen otel kâtibine, bahşiş vermediğimi hatırladım. Ona bazı siparişlerde de bulunabilirdim. Banyo almadan yatmak âdetim değildi. Banyodan sonra bir soğuk süte de ihtiyacım olurdu. Hayır hayır, en iyisi iki portakal getirmeliydi.

Banyoyu hazırlayacağını, fakat büfenin bu saatte kapalı olduğunu, bu mevsimde portakal bulmanın zor olacağını söyleyerek özür dileyen otel kâtibi saygıyla kapıyı kapadı.

Soyunmak için gardrop önüne gittim. Büyük endam aynasında spor ceketim, golf pantolonum ve kasketli hayalimle karşılaşınca, uzun zamandan beri kendimi boy aynasında görmemiş olduğumdan, bakışlarımı ürkek ürkek dolaştırdım üzerimde. Yol yorgunluklarına rağmen yüzümdeki asaletin, kıyafetimdeki ihmali unutturduğunu farkederek, pek sevindim. Hey Tanrım, sakallarımın uzayışında, gözlerimin kenarında biriken siyah çapakların duruşunda bile ayrı bir anlam vardı. Aynadaki hayalim önünde eğildim:

«Hoş geldiniz Ekselans.»

4

Çamaşırlarımı çıkarmak için bavuluma el attığım zaman, şimdiye dek oynadığım Efendilik oyununun gülünç bir komedya olduğunu, bana ilkin keten bavulumun buruşuk yüzü hatırlattı. Gerçekten de o, bu odadaki eşyalar yanında —hattâ benim yanımda— acınacak kadar eski idi. Yüzüme bir şamar yemiş gibiydim. Böyle bir bavulun sahibi olduğum için kendimi ayıplıyordum. Pekâlâ benim gibi zevk sahibi adamın maroken bir bavulu olabilirdi. Düşündüm ki, bu otelde misafir kalanlar, bavullarına çeşitli memleketlerde yapıştırılmış etiket ve reklamlarla, nereye seyahat etmiş olduklarını övünç duyarak ifşa ederlerdi. Buraya hiç olmazsa, şapkası ve elbisesi için ayrı, iç çamaşırları ve kitapları için ayrı bavulları olan zengin bir yolcu gibi gelmediğime esef ediyorum.

İyi ama bu bavulun benim olduğunu da kim söylemişti? Bu külüstür bavulu, dikkatsiz istasyon hamalları benimki ile değiştirmemişler miydi? Evet evet, hiç kuşkusuz böyle olmuştu. Tabiî bavul içindeki eşya da başkasına aitti. Ben böyle kaput bezinden yapılmış don gömlek giyecek adam mı idim?

Aşağıda düşürdüğüm parayı bulduğunu ve banyonun hazır olduğunu haber veren kâtip, banyoya götürülecek eşyamı istediği zaman, her şeyden önce çok titiz bir insan olduğumu, eşyama yabancı bir elin dokunmasıyle vücuduma binbir dikenli ısırgan otunun değmesi arasında fark görmedi-

ğimi, kibar bir dille açıkladım. Aslında verilecek çamaşırım da yoktu. Eşyam benimle birlikte gelmemişti. Yolda furgon memurlarının ve hamalların sersemliği yüzünden, bavulum değişmişti. Bana kutu içinde yeni bir kat iç çamaşırı getirebilirlerse kendisini memnun edeceğimi söyledim. Bana ancak ütüden geçmiş, kullanılmış çamaşır verebileceğini söyleyen kâtibin eline, bulduğu liralardan birini sıkıştırarak, sert bir tavırla, çamaşıra da kendisine de ihtiyacım kalmadığını bildirdim;

Bahşişi alarak eğildi. Bana banyonun yerini tarif etti. Bir an durakladıktan sonra, yarın otel kâtibine yazdırmak için adresimi verip vermeyeceğimi sordu. Bu soruşta bavulumun buruşuk suratından daha ağır bir ihtar vardı: Otel hademesini kâtip sanacak kadar görgüsüz olduğumu, bu adam anlamış olmalıydı. Hey gidi kasaba, beni ne hallere koymuşsun? Hademenin giriş kapısındaki saygılı tavrı ile, şu anda adresi sorarken takındığı tavır arasında, ne büyük fark vardı. Eğer, benim saygıya değer bir adam olduğumda en küçük bir kuşkusu olmasaydı, benden adres sorar mıydı? Sabaha dek pekâlâ sabredebilirdi.

Ama bu hademe parçasının saygısızlığı da fazla idi. Ona kim olduğumu göstermeliydim.

Hademe cebinden bir not defteri çıkarırken, hoşnutsuzluğumu anlamış özür dilermiş gibi, polisin baskısı ile müşteriler karşısında müşkül durumda kaldıklarını nezaketle söyledi ve uyku zamanımdan aldığı için affımı diledi. Kaşlarımı çatmakta devam ederek ona, mesleğimin gazetecilik olduğunu, İstanbul'dan geldiğimi not ettirdim.

Hademe daha fazla bir saygı ile eğilerek dışarı çıktı. Lüzum hasıl olur da hakkımda soruşturma yaparlarsa, düzmece durumuna düşeceğim korkusunu aklıma getirmedim, ikinci kez gazeteci olduğumdan söz etmek, bende gerçekten gazeteci olup olmadığım kuşkusunu uyandırdı. Belki de gazeteciydim, ya da olmak üzere bulunuyordum. Belki de bu bir önsezi idi. Zaten gazeteciliğe yeteneğim de vardı: Ben her şeyi gözetlemeği severdim ve olayların oluş nedenlerini kolayca sezerdim. Sözlerimde ve tavırlarımdaki inandırıcı kesinlik, kamuoyunu sürükleyecek güç, yazılarımda da vadı. Büyük memleket davalarını ortaya atacak ve medenî bir cesaretle halkı savaşa çağıracak idealist bir ruh taşıdığımı çok eskiden beri bilmiyor muydum?

Bu düşüncelerle havlumu, çamaşırlarımı bir gazete içine sarıyordum. Birdenbire halka yeni bir ruh üfleyecek olan yazılarımın basılacağı gazete ile, aynı halkın kırık camlarını yamayacağını, yırtık pabuçlarını eskiciye götürürken saracaklarını, hattâ küçük çocuklarının kıçını sildikten sonra onu lâzımlığa atabileceklerini hatırladım. Düşüncelerime tapan bir adamdım. Onları hiç bir zaman aşağılatamazdım. Ben sadece gazeteciliğin adı için gazeteci olmalı, ama hiç yazı yazmamalıydım; Benim yazılarım, çerçevelenip duvara asılacak birer felsefî âyetten başka bir şey değillerdi.

Bilkent University Library

5

Banyo dairesinin mermerleri sıcak ve ıslaktı. Beyaz emaye bir banyoluk, yarıya kadar suyla doldurulmuştu. Sabunluğa bir sünger eldiven ve kokulu sabunlar konmuştu.

Banyo odasının ılık havasında gerinirken, küçük kasabada benim zorumla yapılmış, hanın mutfaktan bozma hamamlığını hatırladım. Orada kara kurumları donuk donuk ışıldayan ocakta, tezek dumanında ısınan bir teneke su ile, galvanizli saçtan yapılmış leğen içinde, çamaşırlarımın üzerine bağdaş kurarak oturur, yıkanırdım. Dumanla yanan gözlerim, madenci fenerinin aydınlığında odayı seçemez hale gelince, henüz iyice yıkanmamış olduğum halde, havluya bürünüp odama kaçardım

Beş yıldan beri böyle ağır koşullar altında olduğumu hatırlamak, bir saattir ipe sapa gelmez garip yalanlar uydurmaktan, böbürlenmekten yorulmuş, hırpalanmış mizacıma bir durgunluk geldi. İçime dayanılmaz bir hüzün doldu. Bu konforu yerinde otel yaşantısını, doğduğu günden beri kendi köşklerinde, ya da konaklarında yaşayan birtakım insanlar bulunduğunu, ve onların karanlık gecelerde, güneşli kırlarda dolaşır gibi rahat dolaştıklarını, insanlara özgü tüm tatları yudum yudum içtiklerini düşünmek ve kendi nasibimi hatırlamak, bana bu banyo dairesine dinlenmek, ya da ter soğutmak için konmuş şezlong üzerine kapanarak, ağlama istekleri veriyordu. Ben her ko-

nuda Tanrının yoksul yarattığı ve mutluluk hazlarından mahrum ettiği bir yaratık idim.

Elimdeki, gazeteye sarılı çamaşırları bir kenara fırlatarak, şezlonga yığıldım. Başımı arkalığa dayadım. Bütün yaşama isteklerimi yitirmiş gibi idim.

Karşımdaki duvarda, odanın nemiyle buğulanmış bir ayna vardı. Onun terli yüzüne bakarken çocukluğumu, annemin çamaşıra gitmediği bazı kış günlerinde, pencere önündeki minder üzerinde, bana kalın yün çoraplar örerek masal anlattığı sırada, onun yumuşak dizlerine yatarak pencerenin camında, soğuktan çiçeklenmiş garip buz şekilleri arasında, masaldaki sarı saçlı peri kızlarının atlas fistanlarını, bahçelerinin insan gibi konuşan çiçeklerini nasıl seçmeğe çalıştığımı hatırladım. İçimde hiç bir kuşkunun gölgesi bulunmayan o çocukluk günlerinde bir annenin şefkatli koruyuculuğuna erişmek, oysa şimdi ölüm korkularının yalnızlığında bunalıp ter dökerken, bir anne elinin okşayışından bile yoksun kalmak ne felâketti.

Aynanın bunalımlı yüzünde bir damla, ansızın büyüyerek ağırlaştı ve buğuların esrarlı oyaları arasından süzülerek, elemli bir gözyaşı gibi, kaymağa başladı.

Burnumda bir yanıklık peyda olduğunu ve gözlerimin görme yeteneğine, eşyanın şekillerini ezip büzen saydam bir perdenin gerildiğini, sonra yüzümde iki serin çizginin geliştiğini duydum. Allahım, Allahım ne mutsuzum...

Gözyaşlarının sükûnet verici tesellisinde, içimdeki düğümlerin çözüldüğünü hissediyordum ve

bu ferahlık ile birlikte, pek dinlendirici bir banyo odasında çocuk gibi ağlamanın en yeni bir tuhaflık olacağını düşünmeğe başlıyordum:

Bu banyo odasında şüphesiz benden önce kalanlar olmuştu ve gene hiç şüphe yok onların içinde, benim gibi saçma bir insan yer almamıştı. Gecenin yarısından sonra, başkalarının sürekli mutluluklarını kıskanan ve ihtiyar anasının dizinde yatamadığı için banyo odasına kapanarak ağlayan, bu dünyada kaç adam bulunabilirdi?

Buradan gelip geçen yolcular içinde, banyo odasına uğramış olanlar varsa, hiç kuşkusuz, ağlamak için gelmemişlerdi. Şu aynanın önünde saçlarını çözen bir kadın, şu banyoluğun sıcak kollarında belki de bir şehvet hülyasına dalmıştı. İhtimal bu banyoluk içinde, Deli İbrahim'i kıskandıracak, güzel metresiyle birlikte göbekli, lapa etli, göğsü ve karnı kırçıllaşmış kıllarla örtülü, ihtiyar bir tüccar yıkanmış ve belki de sevişmeden sonra bastıran hararetı dindirmek için, dondurma yemişlerdi. Karşımdaki duvara takılmış iki ampulden biri sönüktü ve bir gözü kırpılmış bir insan gibi bana bakıyordu.

Burada yaşlı ve hastalıklı insanlar da yıkanmış olabilirlerdi. Bunlardan bir bölümünün sırtlarında, ortası cerahatli mor sivilceler bulunduğunu, hattâ bazısının bir ilçe merkezinden, ya da şehirdeki namuslu bir ev kadınından alınmış cinsel hastalığı olduğunu tasarlıyordum. Bundan dolayı bu banyoluk içinde yıkanmak bana olacak iş gibi gelmiyordu. Sırtımda ürpermeler dolaşıyordu. Bu ürpermeleri cinsel bir tiksinme izledi. Midemin

bulandığını duydum ve birkaç kez acı-ekşi mide sularını, beyaz taşlar üzerine boşalttım. Benim gibi, frenginin yerel hastalık haline geldiği bir kasabada, beş yıl oturmuş bir insanın, böyle sinirsel bulantılara tutulması kadar doğal ne vardır? Ahçısında yemek yiyemediğim, çeşmesinden su içemediğim, ekmeğini tekrar ateşten geçirmek zorunluğunu duyduğum, kahvesine gidemediğim, eşyalarına el süremediğim, öğrencilerini bile okşayamadığım o kasabada, beş yıl, gergin bir uyanıklık içinde yaşamak neye mal olurdu?

Baş dönmesinden kurtulmak için duvara dayandım. Burada elim birkaç boruya değdi. Bunlardan birisi sıcaktı. Bundan sıcak su geçiyor olmalı idi. Diğer ikisi soğuktu. Bunların birinden soğuk su akıyorsa ötekinden ne geçiyordu? Bu ince boru belki de banyoyu ısıtmak için kullanılan havagazını götürmekte idi.

Ansızın büyük bir korku ve kuşkuya tutuldum. Acaba bendeki bu baş dönmesi, bu mide bulantısı, bu kulak uğultusu ile, bu havagazı borusu arasında bir ilinti mi vardı? Hademe dalgınlıkla havagazı musluğunu açık mı bırakmıştı yoksa? Acaba ben ilk zehirlenme devresinde mi bulunuyordum?

Birden başıma bir sıcaklığın yükseldiğini, sırtımın soğuk soğuk terlediğini ve ayaklarımın dermansızlığını hissettim. Eyvah... ölüyorum...

Islak mermerlere yıkılır gibi oldum. Borulara daha sıkı tutundum. Uzaklardan, frengi, yalnızlık ve dağların boğuntusundan kaçmak, denizin ve gökyüzünün sonsuz mavilikleriyle içimi doldurmak

isterken, bir kibar otelin banyo dairesinde, en mutsuz olduğum anda, hayata gözlerimi kapamak, ne kötü bir talih oyunu idi? Hayır, ben yaşamalı idim. Ben yaşamak için kilometrelerce uzak yollardan geliyordum. Karanlıklardan ve içimdeki yalnızlık şeytanının kuruntularından uzaklaşmak için, yılların sabrına mal olan bir umut ve direnişle yola çıkmıştım. Ben yaşamağa en çok aday olduğum bir anda ölemezdim.

«Yaşamalıyım!..» diye haykırdım ve sürüne sürüne banyo dairesinden dışarı çıktım.

6

Koridorda hâlâ emeklediğimi farkettiğim zaman, asılsız bir korkuyla dışarı uğramış bulunduğumu anladım. Eğer beni bu halde görse, otel hizmetçisi bile çıldırdığımı sanabilirdi. Hiç kuşkusuz şu anda ben, doktorun istediğinden de çılgın bir insandım.

Ne var ki, otel hademesi beni o halde görse, ona pekâlâ benimle emekleme yarışı yapıp yapamayacağını sorabilirdim. Şaşırmamalı idi. Banyoya girmeden önce hareket yapmak ve terlemek âdetimdi. Hareketlerin en doğalı ise emeklemekti. Biz dört ayak yürüyüşünü unutmuş dejenere hayvanlardık. Aslını unutan hayvanlar... Yalnız uygar-

lığın değil, tüm hastalıklarımızın da, fobilerimizin de iki ayağı kullanmaktan doğduğunu ona ispat edebilirdim. Yerçekiminin kanımızı durmadan aşağıya çekerek kalbimizi yorduğunu, beynimizi besleyecek kanın ayaklarımızda toplandığını, bundan dolayı daha çok şeyler düşünecek ve duyacak olan başımızı bazı yeteneklerinden yoksun bıraktığımızı ona anlatabilirdim.

Bununla birlikte odama kimseye görünmeden girdiğime pek sevindim. Elektriği yaktım...

Kirli ve ıslak üst başımdan utandım. Bu kılıkla yatağa nasıl girecektim? Çamaşırlarım da banyo dairesinde kalmıştı. Ve ben o banyo odasına bir daha ayak basamayacağımı da biliyordum. Hayır, bütün kederlerimden yıkanmış, temizlenmiş gibi çıktığım o banyo dairesine bir daha gitmeyecektim.

Otel hizmetçisinin banyoyu kullanılmamış bulduğu zaman, ne düşüneceği de umurumda değildi. Ben yorgunluktan perişan, uyumuş kalmıştım ve oradaki çamaşırlar bana ait değildi..

Bu karardan memnun olarak soyundum. Bavuldan yeni çamaşırlar çıkardım. Ellerimi yüzümü yıkadım, giyindim ve yatağa uzandım.

Rahat bir yataktı bu...

Ne kadar zamandan beri bir karyolada yatmadığımı düşündüm. Han odasındaki, on beş günde bir alt üst ettiğimde, küflü bir ıslaklıkla yüzüme nemli soluğunu pohlayan yatağım, beni beş yıl sabırla barındırmıştı. O yatağa her akşam bir başka adam gibi giriyordum. Orası bir han odası idi ve yatakta her akşam bir başka insanın yatması garip

değildi. Bağ adı verilen kayısı bahçelerinde, hastalıklı kadınlarla yapılan âlemlere katılmayan, hiç kimse tarafından aranıp, ziyaret edilmeyen bir insan, kendisinden başkasıyle paylaşamadığı bir yatakta, şüphesiz her akşam bir başka adam olmaya mecburdu. Lambanın kızıl aydınlığında, uykuyu odanın eşiğinden içeri sokmayarak kitabın dikdörtgen kapısından rüya âlemlerine dalmak, insanı dünyaya gelmiş olmaktan pişman etmezdi. Öyle anlarda doğrultu, boyut ve hacim fikrini yitirerek duygudan bir uzay içinde, sonsuz yolculuklara çıkmış olduğumu sanırdım. Büyük kayık salıncaklarında, yükseldiğimiz bir noktadan aşağıya doğru kayarken, içimizde duyduğumuz o serin ürpermelere benzer bir ürpermenin bütün vücuduma yayıldığını ve onun hazzında eridiğimi hissettiğim zaman, uyku artık daha fazla kapıda beklemeden, odayı —her nedense— bir günlük kokusu ile doldurur ve ben birkaç kez uykuya yenilmemek için boşluğa düşüyormuş hissi ile bacağımı yatağa vurarak, soluk soluğa ondan kaçar, ama en sonu tamamen onun olurdum.

Beş yıldır bir karyolada yatmamıştım. Bir zamanlar okulda düşürmek için birbirimize kapan kurmak imkânını veren portatif bir karyolada yattığımı; daha önce, yalnız bir kez, annemin beni sünnet ettirdiği günlerde, bir hanım efendinin dernek için verdiği ve annemin şurdan burdan emanet aldığı çevrelerle donattığı bir karyola yüzü gördüğümü hatırlıyordum. Kaygısız bir neşe içinde, biraz sonra başıma geleceklerden habersiz, üzerinde sıçradığım o gürültülü somyaya tekrar uzanabil-

sem, sünnet olmak değil, bacağımı kestirmeğe katlanırdım.

Bu otel karyolası ne kadar rahattı. Üzerinde belimin hareketi ile birkaç kez yaylandım. Karyola çok genişti. İçersinde üç insanın yatabileceğini hesapladım. Hiç kuşkusuz burada bazen iki insan bir arada yatmıştı. Belki de banyo odasında, sıcak suyun şehveti ile ürperen o bilmediğim kadın da bu yatakta yatmıştı, muhakkak bu yatakta... Islak, sabun kokan saçlarını şu beyaz yastık üzerine yaymıştı. Yanakları sıcaktı, al aldı. Nedensiz bir umutla kapıdan, şimdiye dek beklenen, ama hiç bir zaman gelmeyen bir adamı gözleriyle çağırmıştı. Tüm anlamsız gururlardan ve içimizde çöreklenen gelenek halkalarından kurtulduğumuz bu bekleyiş anında, damarlarımızda çağlayan kanın çağırısı ile çağırmak.. ve.. hiç bir karşılık alamamak...

Sarışın kadın! Senin davetini ben duydum ve uzaklardan, bilmediğim bir şehrin insan bilincini karartan yabancılığında, seni bulmağa geldim.

Evet evet.. sebep buydu. Şimdi anlıyordum. Beni dayanılmaz bir çekicilikle bu mavi göklerin altına çağıran, bilmediğim o kadındı. Doktor sadece bir vesile idi. Evet evet, şimdi daha iyi hatırlıyorum. Yıllardan beri, çocukluğumda annemin masallarında peri padişahının kızı, çocukluktan kurtuluş düşlerimin tanrıçası ve han odasında beni bilmediğim o boyutsuz, doğrultusuz haz dünyasına sürükleyen sihirbaz hep aynı yaratıktı.

Yatağımda, gözlerim yaşararak doğruldum. Burada beni bekleyen bir kadın vardı. Beni isteyen

ve benim için her şeyini verecek bir sarışın.. Tanrıma, duvarda sarı ışıklar döken ampule, horoz sesleriyle kaçmaya hazır geceye, düşmanım olan geceye, şükranlarımı söyledim.

Bu dünyada her şeyi yitirdiğimi sandığım, umutsuzluğa, kötümserliğe gömüldüğüm bir sırada, akıl almaz bir yeniden dirilişle sevdalandığım bir sevgilim olduğunu, kendisi için yaşanacak ve uğrunda seve seve ölünecek bir sarışının beni beklediğini öğreniyordum. Yatak üzerinde diz çöktüm. Yaylanan somya üzerinde dengemi koruyarak, ellerimi kavuşturdum. Ateşe tapan eski bir zerdüşt gibi ampulün ışığına, gecenin karanlıklarıyle savaşan ve bu oda içinde olsun ona galebe çalan sarı ışığa and içtim: *Ben, bu sarışını bulacağım.*

7

Ben uyanmadan şehir uyanmıştı.

Bir şehrin uyanması nedir bilir misiniz? Ben sabahın dördünden sonra başlayan o korkunç uyanışı beş yıldır görme olanağını bulamadığım halde, büyük şehirlerin, binbir kollu bir Hint Tanrısı gibi kımıldandıkça, cehennemlerde kovalanan günahkârların feryadını andırır bir gürültünün, aydınlık gibi perde perde çoğaldığını, buradan ışıkla beraber dünyaya gerçek bir cehennem azabının

da yayıldığını hayal ettiren, o büyük sabahlarını her zaman hatırladım.

Nereden geldiği, ne olduğu bilinmeyen anlaşılmaz bir homurtunun girdabına dikkat etmeğe alışmış bir insan, ruhunu bu homurtunun istilâ ettiğini dehşetle duyar ve kaçacak yer arar.

Ben uyanmadan şehir uyanmıştı ve ben bu trajediyi izlememiş olmaktan üzgün değildim. Uzun perdelerin arasından içeriye, mavi semayı hatırlatan bir aydınlık doluyordu. Dışarıda bir tramvay arabasının sinyalini ve ray üzerinde viraj alırken insanın beynini delen o tüyler ürpertici madensel vınıltısını duydum. Küçüklüğümde abdest bozarken çoğunlukla duyduğum ve annemin «azrail okşadı» diye açıkladığı ürpermeye benzer bir ürperme geçirdim. Araba tekerlekleri, otomobil klaksonları, vapur düdükleri ve bir bando mızıka sesi farkettim.

Çocukluğumuzda bir misafir geldiği zaman duyduğumuz tecessüsü ve utancı hatırlar mısınız? Pencerenin perdesi arkasından hemen görüvereceğim bu şehre karşı, aynı tecessüs ve utancı duyuyor, kalbim şiddetle çarpıyordu. Yataktan atlayarak, halı üzerinde ayaklarımın ucuna basa basa, pencereye yaklaştım ve perdenin aralığından gizlice dışarıya baktım.

Pencerenin hemen karşısı, kirli gri ile boyanmış bir bina tarafından kapanmıştı. Fakat bu kirli renk gizlenmek isteniyormuş gibi, dar bir toprak şerit üzerinde yetiştirilmiş ağaçlar ve çiçeklerle yarı yarıya örtülmüştü. Tahta bir parmaklık, kaldırımla bu toprak şeridi ayırıyordu. Parmaklığın önünde, Türkiye'nin her tarafında eşine rastlayacağımız yal-

dızlı tenekelerle ve küçük aynalarla süslü, mavi nazarlık boncukları asılı boyacı kutuları sıralanmıştı. Kasketleri güneşten tarafa çevrilmiş boyacılar, arada bir yenleriyle burunlarını, alınlarında birikmiş terleri silerek, müşterilerinin kunduralarını parlatıyorlar, müşterisi olmayanlar da, uzaktan geçen bir yolcunun ayaklarına bakmadan, alışılmış, kendilerine özgü bir çağırıyla, kutular üzerine fırçalarını vurarak, çağırıyorlar; gelmediklerini görerek kaldırım sel yatağına bir tükürük atıyorlar ve bitişik boyacı arkadaşına, bizim bilmediğimiz anlamlar saklı tuhaf kelimelerle gayret veriyorlardı. Karşıdaki binanın sağ tarafından bir saat kulesi ve daha ilerde, küçük dalgacıkların çırpındığı bir deniz parçası görünüyor; bu manzarayı demir atmış bir yelkenlinin sallanışı tamamlıyordu.

Bu, ilk bakışta aşinalık gösteren şehre, yüzünde dost gülümsemesiyle iyi bir kabul gördüğümüz ev sahiplerine karşı uyanan duyguya benzer sıcak ve yumuşak bir çırpınış duydum içimde. Yabancı bir memlekette olmamamın güven verici sevinciyle sokağa çıkmak istedim.

Hemen bavuldan elbiselerimi çıkardım. Buruşukları açılsın diye ağzımdan pantolona su püskürttüm, bu işi akşam yapmayı unutmuş olmama sıkılarak, onu karyola demirine ters astım. Ceketimi de bir sandalyeye giydirdim. Eğreti olarak seyahat pantolonumu ayağıma geçirdim. Küçük yüz havlumun banyo dairesindeki çamaşırlar arasında kaldığını hatırlayarak, yüzümü kurulayacak bir mendilim olup olmadığını anlamak üzere, ceplerimi

yokladım. İki mendil buldum. Bir tanesi yarı temizdi. Yolda vagonun pencere ve kapılarını elle tutmamak için kullandığım öteki mendilse kurum ve tozdan ve avuçlarımdaki terden kararmıştı. Yarı temiz mendile yüzümü silmeğe razı olarak odadan çıktım.

Koridorda kimselerin bulunmamasına sevindim, tuvalete doğru hızla yürüdüm. Oraya yaklaştığım sırada, şiddetle akmakta olan çeşmenin şırıltısı kesildi. Sonra kapıdan sarışın genç bir kadının ipek ropdöşambr ile dışarıya çıktığını gördüm. Bu beklenmedik karşılaşmada, kıyafetimin perişanlığından sıkılarak, durakladım. Şaşkın bir bekleyişim vardı. Genç kadın beni baştan aşağı süzdükten sonra:

«Odamın zili bozulmuş.. Bana oda hizmetçisi Pervin'i çağırınız!» dedi, karşılık beklemeden, hemen iki adım ilerdeki odaya girdi.

Bu kesin emre «peki!» der gibi bir jest yaptığımı ve o kapısını kapadıktan sonra da olduğum yerde kaldığımı hatırlıyorum. Neden sonra, bu kıyafetle dışarı çıktığıma bin pişmanlık içinde, benim gibi bir adamı, velev paçaları yukarı sıvalı bir golf pantolon ve ten fanilasıyle de görmüş olsa, aptesaneleri temizlemeğe gelen bir otel hizmetçisine benzettiğine hiç şüphe olmayan kadına, kalben büyük dargınlık duyuyor ve ona hizmetçi imişim gibi salak salak «peki!» deyişimi bir türlü hazmedemiyordum.

Ah ben, gerçekten hizmetçi ruhlu bir adam olmalıydım. Annemin hizmetçilik yıllarından kalma bir hizmetçi ruhu. Ona bir gazeteci olduğumu söyleyecek ve özür dileyecek yerde, hayvan gibi boyun eğen, «peki!» diyen bir hademe ruhu.

Sabahın tüm aydınlığı, kendimi güvenlik içinde sanan tatlı mizaç kayboldu. Ah. gene de tüm kabahatler arkadaşımda idi. Beni bu hallere düşüren oydu. Hayır hayır, arkadaşım mazurdu. Kabahatin büyüğü beni, benim gibilerin geldiğini söyleyerek buraya getiren arabacıdaydı. Beni tüm, müşterilerinin okumuş efendi sayacağı üçüncü, hattâ dördüncü sınıf bir otele götüremez miydi? Bir genç kadın, hem de sarışın bir genç kadın tarafından hizmetçi sanılmaktansa, orada bir tatil boyu temizlenmeyecek kadar bitlenmiş olmayı sevinerek kabul edecektim.

Aptesanenin kapısını açarak içeri girdim.

O... Burası alafranga aptesaneydi. Hey şans! Beni her yerde kovalıyorsun! Herkesin çıplak kıçla oturduğu oturak üzerinde, malum ihtiyacı görecek yetenek bende var mı? Kapıyı iyice sürmeledim. Ne yapmalıydım?

Duvarda bir kâğıt yumak vardı. El kadar parçalar halinde kopan bu yumaktan kâğıtlar alarak, oturağın kenarına yerleştirmeyi, böylece bilmediğim insanların temasını taşıyan bu tahta parçalarıyle, vücudum arasında bir engel koymağı tasarladım. Kopardığım kâğıtları özenle yerleştirdim. Ne var ki bunlar küçük bir dokunmayla yerlerinden kayıyorlardı. Oturağın tahtaları üzerinde birkaç damla vardı ki, bunların ne olduğunu Tanrı bilirdi. Bu ince yumuşak kâğıtlar, o damlaların ıslaklığını hemen emiyordu. Bu kâğıtlar üzerine oturamayacağımı anlıyordum. O halde iki kenarına basarak tünemeği denedim. Bu da kabil olmadı. Böyle bir cambazlığa hazırlıklı değildim. Başım döndü.

En sonu kararımı verdim. Yere kâğıtlar sermek,

üzerinde işimi görmek ve sonra bir paket halinde onları oturağa atmak.

Hey Tanrım!... Yüzüm ateş içindeydi. Utanıyordum. Kendi memleketimde çektiğim bu eziyet neyeydi? Aynı anda kendimi teselli eden savunuşlar da ileri sürüyordum: Bu otele geldiğim andan beri duyduğum huzursuzluk, başıma gelen münasebetsizlikler, burada geleneklerimizin kapı dışarı edilmesinden doğuyordu. Bir otel aptesanesi bile, gören bir göz için bir memleketin ulusal benliğini kıskançlıkla koruyup koruyamadığını göstermeğe yeterdi. Avrupalılaşmak için düşünce cenderelerine, görgü kalıplarına girdiğimiz yetişmiyormuş gibi, zorunlu bazı ihtiyaçları karşılarken de huzur ve rahatımızı kayıp mı edeceğiz?

Ben alıştığımız yolda işimi görürken lavaboya başka bir adam girdi ve bitişiğimdeki ikinci aptesaneyi işgal etti. Aramızı iki metre boyunda beyaz çinilerle örtülü bir bölme ayırıyordu. Bölmenin üst yanı tavana kadar açıktı. Onun elbise fışırtılarını, eğilip kalkışlarını, soluyuşlarını, ıkınma seslerini, kolunu ve saçlarını kaşıyışlarını işitiyordum. Soluyuşlarının tonundan onun kırk beş yaşlarında, şişmanca bir adam olduğunu, hattâ hım hım konuştuğunu bile tahmin ediyordum. Bu kadar tanışma imkânı veren bu komşulukta, nefes almaktan bile korkuyordum. Çünkü burada yapacağım herhangi bir gürültü ile o adamın rahatını kaçıracağımı düşünüyordum. Hayvanlığımızın sefilliği ile başbaşa kaldığımız anda, bir başka insanın varlığımızdan haberli olduğunu bilmek ne felâket.

Bitişik komşum işini çabucak bitirdi. Muslukta

ellerini yıkadı, boğazını temizledi, sonra çıkıp gitti.

İkinci bir baskına uğramamak için ben de hızla işimi bitirdim. Muslukta ellerimi yüzümü yıkamağa giderken, kapısı açık kalmış olan ikinci aptesaneye baktım. Buranın alaturka bir helâ olduğunu memnunlukla gördüm. Ne yazık ki, daha önce bunu fark edememiştim. Az önce yürüttüğüm yorumlar boş şeylerdi. Otel pek iyi düşünülerek hazırlanmıştı. Buraya doğulu ve batılı insanların gelebileceğini erbap bir esnaf düşünüşüyle hesaplamışlardı. Kötü şans bana aitti.

Ne var ki, bir memleketin genel görünüşünü anlatmak için önce helâlarına bakmak gerektiğinde direnen bir yanım vardı: Görülüyor ki, biz henüz eski ile yeninin, Doğu ile Batının, alaturka ile alafrangaının kolları arasında yaşayan bir topluluktuk.

Mendilimle sileceğim için kimse gelmeden yüzümü yıkamağa ve kurulamağa karar verdim. Ama musluktaki sabuna el süremedim. Onu az önce buraya uğrayan kırk beşlik adam kullanmıştı. Yüzümü musluğun altına tutarak, yalnız suyun masajı ile yıkandım. Sonra mendilimin buruşuklarını açarak, en temiz yeri ile gözlerimi, ağzımı, öteki tarafıyle de yüzümün geri kalan ıslaklıklarını kuruladım. Aynaya bakarak kaşlarımı doğrultularına yatırdım ve bu anda düşündüm ki, az önce bu ayna, kırk beşlik aptesane komşumun ve daha önce sarışın genç kadının hayallerini yansıtmıştı. Genç kadının hayal kalıbı ile benimkisi arasına hım hım bir yaşlının girmiş olmasına üzüldüm. Böyle olmasaydı, bu ayna içinde olsun, ona benim hizmetçi olmadığımı ispat edecektim. Benim kim olduğumu öğrendiği zaman genç

kadının nasıl kızacağını ve dudaklarını ısırarak benden nasıl af dileyeceğini görür gibi oluyordum. Bir kadına böyle kaba davranmış olmaktan üzüntü duydum.

Sarışın bir genç kadına hizmet etmek o kadar ağır bir şey olmasa gerekti. Bana hakaret ettiğini de nereden uyduruyordum? Beni hizmetçi sandığı ne malumdu? Belki de benden hizmetçiyi çağırmam için ricada bulunmuştu zavallı. Odasının zili bozulduğunu ne kadar nazikâne söylemişti. Bu söyleyişte, güzel kadınların katlanılır, hükmetme tonları da gizli olabilirdi. Bundan ne çıkardı? On beş dakikadan beri onu bekletmiş olduğumu düşünerek kabalığımdan utandım ve koşarak odama geldim, zile bastım.

Biraz sonra gelen akşamki hizmetçiye, sarışın hanımla aramda özel bir yakınlık bulunduğunu sezdiren bir yüzle, hanımefendiye oda hizmetçisi Pervin'i göndermesini, sonra benim hizmetime bakmasını emrettim.

Hademe dışarı çıkınca, odamdaki aynanın karşısına, randevuya gidecek olan bir delikanlı heyecanıyle, sakallarımı kazımaya, öğrenciyken söylediğimiz en oynak havalardan birini ıslıkla çalmaya başladım.

Buruşuk elbiselerim usta bir terzinin elinden çıkmadığı için, ilk fırsatta onlardan kurtulmaya, büyük bir şehrin sağladığı olanaklardan yararlanarak, bir efendi gibi giyinmeye karar veriyordum. Birçok boyun bağlarım olmalıydı. Gömleklerimin kollarındaki düğmeler kıymetli madenlerden yapılmalı, adımın baş harflerini taşımalıydı. Kusursuz bir kıyafetle o sarışın genç kadınla karşılaşmak, kendisine

«günaydın!» demek istiyordum. O zaman benim bir hizmetçi olmadığımı anlayarak kendi kendini ayıplayacaktı.

Hademe kapıyı vurarak içeri girdi. Emirlerim üzerine hanımefendinin istekleri yapıldığını, biraz sonra kendisinin de hanımefendinin eşyalarını aşağıya indirmeye gideceğini söyledi ve yeni emirlerimi bekledi. Ona neler buyuracağımı düşünmemiştim. Şimdi ise öğrendiğim haberle içimdeki sevinç balonu sönmüştü. Ben o kadına kim olduğumu göstermeden, onun eşyalarını toplayıp bu otelden gitmesi ne büyük şansızlıktı.

Bununla beraber can sıkıntımı hademeden gizlemem, bu haberi yeni öğreniyormuş gibi davranmamam, demin kendisine yakından dost olduğum kanısını vermeğe çalıştığım kadınla, aramda hiç bir ilişki bulunmadığı kanısını uyandırmam gerekiyordu.

Kahvaltı için bir küçük çavdar ekmeği, yüz gram kaymak, bir fincan sütlü kakao, üç tane rafadan yumurta istiyordum. Daha önce bir sabah gazetesi almalıydı. Sonra mevsimin en taze çiçeklerinden büyücek bir buket getirebilirse memnun olacaktım.

Hademe bu sipariş bolluğu karşısında biran durakladı. Sonra tekrarlayarak not defterine yazdı. Evet, özellikle çiçek buketini mutlaka ve tezelden tedarik etmeliydi.

Hademe çekilip gittikten sonra neşemin yeniden canlandığını duyuyor, keyfimden ellerimi oğuşturuyordum. Bu düşünce nasıl da gelivermişti bana? Kendisini bir dost gibi uğurlayarak çiçek sunmakla ondan yeterince öç almış olacaktım.

Tuvaletimle yeniden ve özenle meşgul oldum.

Saçlarımı itina ile taradım. Sabunu köpürterek, avuçlarımla, ince ince cilâladım. Her zaman kesilmemiş hissini veren sert ve siyah sakallarımı pudralarla gizledim. Buruşuklukları oldukça açılmış elbiselerimi gererek biraz daha düzgün bir hale getirdim.

Yarım saat içinde tamamen hazırdım ve hizmetçinin gecikmesi ihtimaliyle üzülüyordum. Hademe beni çok bekletmedi. Arkadaşı ile birlikte siparişlerimi getirdiler. Beyaz zambaklar, etrafına sıralanmış nadir yapraklarla pek zarifti. Hademeleri birer bahşiş vererek savdım. Kahvaltı edecek halde değildim. Heyecandan ölüyordum. Evet çiçekler çok zarifti. Düğünlerde bir bakire geline verilecek buketleri hep böyle beyaz çiçeklerden yapılmış hayal ederdim. O sarışın kadına bu beyaz çiçekleri hakaret için değil, kalbimin en ince duygularını sunma isteğiyle verecekmişim gibi sevinçli idim. Aynada bir kez kendimi gözden geçirdikten sonra buketi aldım ve sarışın kadının odasına doğru yürüdüm.

Tam zamanı idi.. Oda hizmetçisi Pervin, dışarı çıkıyordu. İçeriden onun hükmeden sesini duyuyordum. Bavulunu aşağıya indirmek üzere hademeyi çabuk göndermesini istiyordum. Kalbim çarparak kapıyı vurdum. Bir dağ keçisinin gevrek yaban sesiyle:

— Girebilirsiniz! –dedi.

Biran geri dönmek istedim. Sonra bu cesaretsizliğime sinirlenerek kapıyı açtım.

O, sokak kıyafetiyle, sezlong üzerinde, ayak ayak üzerine atarak, oturmuştu. Boyalı parmakları şezlongun dayanacak tahtaları üzerinde sinirli oynuyordu. Çiçekleri görünce bir sevinç çığlığı kopardı ve kalktı. Onları elimden aldı, kokladı, sonra çiçek-

lerin arasından bir şeyler aradı. Ben onun sevinci ve telâşlı hareketleriyle kendimden geçmiştim. Ona günaydın diyeceğimi ve hayırlı yolculuklar dileyece ğimi unutmuştum.

O, çiçek kucağında, tekrar yerine oturduğu zaman, benim kapının önünde ayakta kaldığımı farketti.

«Ah,» dedi, «dalgınlık...»

Ve yerinden kalktı. Şüphesiz bana bir koltuk gösterecek, sabahki kabalığından dolayı özür dileyecekti. Ben bunun önemli bir şey olmadığını, gazetemde yazacağım ilk yazıda sevimli otel arkadaşımdan söz açacağımı, hattâ izin verirse, kendisiyle bir mülâkat yapmak istediğimi bile söyleyecektim.

Onun kıvrak adımlarla gardroba kadar yürüdüğünü, orada bir an durduğunu, sonra bana doğru ilerlediğini ve.... elime soğuk, yuvarlak bir madeni tutuşturduğunu ve bana sırtını döndüğünü hiç unutmayacağım.

Odama dönerken hademe onun bavulunu almağa geliyordu. Yapma bir gülümseme ve kasılmayla yanından geçtim. Ama o yuvarlak şey yanaklarım gibi, avucumda ateş olmuş, yanıyordu.

8

Bugün o olaydan bahsederken bile yüzümün kızardığını, avucumda acıtan bir yanıklığın peydah-

landığını hissediyordum. Ama şunu hemen söyleyeyim ki, tüm gelmiş geçmiş olaylara rağmen, o yirmi beş kuruşu, anne yadigârı gümüş bir yüzük ile birlikte, aynı kutu içinde saklıyorum. Bana göre bir yirmi beşlik bu kadar pahalıya kazanılmamıştır.

Otelden hemen o gün ayrıldım.

Hükümet konağında, öyle paydosundan önce bulduğum arkadaşım, gece beni karşılamağa gelmediği için af dilemişti. Çenesinin altında bir tülbentle bağladığı yanaklarından birisi, içerisinde bir yumurta gizliymiş gibi gergin ve şişti. Gözlerinin altı çürümüştü. İstasyona gelirken başı belâya girmişti. Bir zavallı ihtiyarı, beş kuruş için tartaklayan bir arabacıya haddini bildirmek istemişti. Ama birçok arabacılar işe karışmıştı. Yumruk tokat derken karakola düşmüşlerdi.

Bir başkasının başına gelseydi bu esef verici olayı, alınmış bir çeşit öç sayabilirdim. Ne var ki, Hâmit için böyle düşünemeyeceğimi biraz sonra anlayacaksınız.

Başına gelenlere üzüldüğümü, şüphesiz bu halde beni karşılamağa gelemeyeceğini, esasen buraya yalnız gelmemiş olduğumu, yolda tanıştığım bir genç bayanla geceyi «...Palas»ta geçirdiğimi söyledim. Sonra, arkadaşıma bu genç kadını tanıtmak güçlüğünden kurtulmak için, o garip kadın hakkında türlü roman kahramanlarından alınmış, yamalı, yapma bir karakter çizdim ve hikâyeyi romantik sonla bağlamak için, onun sabahleyin ben uyanmadan, masa üzerine yalnız «adiyö» kelimesi yazılmış bir kâğıt bırakarak kaybolduğunu anlattım. Ama günün birinde o sarışın kadını mutlaka bulacağımı söyledim. Bun-

dan dolayı otelde artık işim kalmamıştı. Daha doğrusu bu otelde artık yalnız kalmağa tahammülüm yoktu. Beni sakin, rahat bir otele götürmesini kendisinden rica ettim.

O beni evine misafir etmek istiyordu. Uzun zamandır görüşülmemiş bir okul arkadaşının huyundaki değişikliği hesaplamak zordur. Ama «can cıkar huy çıkmaz» diyen kesin bir atasözümüz vardır. Demek istiyorum ki, arkadaşımın çağırışındaki dış içtenliğe ve cömerliğe rağmen, onun mektubumu aldığı günden beri benim kendisine kaça patlayacağımı, kimbilir kaçıncı kez hesaplamış olacağını biliyordum. Hattâ istasyona gelmeyişi araba parasını kendisinin vermesi gerekeceğindendi. Bütün günahı vebali boynuma olsun ki, şu yüzündeki şişler, gözlerinin altındaki mor lekeler bile dün akşamki saygısızlığını mazur göstersin diye yapılmıştır. Çok iyi biliyorum ki, fakir bir ihtiyarı yiğitçe koruma nedeniyle yolda bir arabacıya sataşmış, kavga yapmış da değildir. Mahkemelere düşmenin kaça mal olacağını bilecek kadar uzak görüşlüdür o. Muhakkak yüzünü gözünü gene öteberiye çarparak bu hale getirmiştir. Bu huyu yeni değildir. Daha okulda iken onun cuma tatillerinden dönüşte, bedavaya binilmiş bir bisikletten düşerek aldığı yaraları, bir kız için dövüşmüş olma övüncüyle açıkladığını bilirdik. Hattâ aynı günlerde toplu gezintiler için harçlıklarımızdan yirmişer kuruşu ayırmak gerektiği zaman aynı yaralardan yakınır, gezecek hali olmadığını öne sürerek bu yirmi kuruştan yakayı sıyırmaya çalışırdı.

Muhakkak şu neşesizliği de yüzündeki ağrılardan ileri gelmiyor olmalıydı. Öğle yemeğine yakın

bir zamanda kendisini bulmuş olmamı yıkım sayıyordu. Beni atlatamamış olduğuna üzgündü. Bir öğle yemeğinin kaça mal olacağını ise Tanrı bilirdi.

Üstüne başına baktım. Son sınıfta okulun verdiği elbiseyi tornistan ettirmiş ve boyatmış olduğunu, sol göğsü üzerindeki köşeli yırtığın sağa geçmiş ve örülmüş olmasından anladım.

Evet evet, Hâmit o Hâmit idi.. Benim aldığım yemişlere ortak olan, ama kendi şekerlerini sıra kapağı altında, yada aptesanede gizlice yiyen Hâmit. Belki tabiatına biraz olgunluk gelmişti. Hislerini daha iyi saklayabiliyordu. Eğer bir zamanlar okulda kendisine birçok oyunlar oynamamış olsaydım, ben bilirdim ona çektireceklerimi. Onun her seferinde sahici imiş gibi para çantasına davranmasına engel olmadan, eski arkadaşlığın verdiği içten bir misafirlik hakkıyle, onun titreye titreye sarfedeceği paralardan ömrümün az rastlanır keyfini sürecektim.

Biliyorum ki, geldiğimin ikinci günü artık beni misafir saymadığını sabah selâmından sonra hemen hatırlatacak, kendisinden metelik anofor beklememekliğimi belki de açıkça söyleyecekti.

Ama onu üzmek istemiyordum. Neşesini geri vermek için, kahvaltıyı çok geç yaptığımı, öğle yemeği yiyemeyeceğimi önceden söyledim ve eğer vakti varsa bana iyi bir yer aramamızı teklif ettim. Kendisinin de ağrılar yüzünden, yoğurttan başka bir şey yiyemediğini hemen söyledikten sonra, gelişimin onu daha ne kadar önce harekete geçirdiğini belirten şeylerden söz etti: Otel ekonomiye uygun değildi. Benim gibi bir öğretmen için en uygunu, pan-

siyona yerleşmekti. İyi bir rastlantı, üç gün önce bildik bir pansiyon odası boşalmıştı. Pansiyon sahipleri iyi bir aile idiler. Ortaokula giden on beş, on altı yaşlarında bir kızları vardı. Bana annem, babam gibi bakacaklardı. Tam benim istediğim gibi sakin, güneşle birlikte sessizliğe gömülen bir semtti, vesaire vesaire....

Teklifini hemen kabul etmem üzerine, başından bir yükün kolayca kalkmış olmasından peşin bir sevinç duydu. Hattâ bu neşeyle, bana cebinden çıkardığı bir kutudan, öğrenciliğinden beri sevdiğini bildiğim, ekonomiye uygun, akide şekerlerinden bir tane vermek cömertliğini bile gösterdi.

9

İnsan yeni medenî bir şehir içinde, üç dört sokak döndükten, birkaç yüz adımlık bir yokuş tırmandıktan sonra, böylesine engin bir mesafe aşmış olacağını nasıl aklına getirir? Birbirine merakla eğilmiş evler, bu tecessüse karşı kafesten bir kalkanla evin gizlerini korumaya çalışan insanlar; sokak ortasında akan kirli bir su üzerinde havuz yapmağa, değirmen kurmağa uğraşan yamalı ve sümüklü çocuklar; kapılardan karşıdan karşıya dedikodu yapan, ama bir erkek geçtiği zaman biran için sohbeti keserek üstünkörü örtünen, sonra yeniden ateşli gö-

rüşmelerini sürdüren rastıklı, tombul kollu kadınlar; çöp tenekelerinde birbirine pençe atan ve mırıldanan kediler, kandilleri kaldırılmamış minaresi, hatta elektrik telleri üzerinden sarkan bir uçurtma iskeleti ile birlikte bu semt, annemin çamaşır yıkadığı amber ve zeytinyağ kokulu, ezanlı, mevlutlu o Meşrutiyet mahallesine ne kadar benziyordu.

Bu sokak, hiç şüphe yok, Türkiye'de olan bitenleri en aşağı çeyrek yüzyıl geriden izliyordu. Meşrutiyet yıllarında rakı sofrasında kalpten ölmüş bir adamı, mezarından çıkarıp buraya getirmek kabil olsa, acaba hayretini çekecek bir değişiklik bulur mu, gibi bir merak duyuyordum. Şu kırmızı fesleğen saksılarıyle bir karnaval alayı meydana getirmek şartıyle, hiç bir şeyi yadırgamadan, onun akşamki rakı âlemini karısından gizlemek için, bir sürü yalan tasarlayacağını ve karısının ağarmış saçlarını, buruşmuş yüzünü gördüğü zaman da «Aman renk vermeyelim, karımın saçlarını beyaz, yüzünü buruşuk görecek kadar sarhoşum» diyeceğini sanıyordum.

Hâmit bu mahallenin arkasındaki sokakta oturmakta olduğunu, sık sık görüşebileceğimizi söylediği zaman, bu semtle Hâmit arasındaki benzerliği, onun da, ayrıldığımız günden beri, ibadet gibi, nasıl değişmeden olduğu yerde kaldığını düşündüm.

Pansiyoner olarak kalacağım ev, bu semtle hiç bir bağlantısı olmadığını gösterir bir tarzda, mahallenin ucunda kalıyordu ve demir bir kapı, yüksek duvarlar onun bu ayrılışını tamamlıyorlardı. Tam camiin karşısına düşmekle birlikte, evin camie sırtını dönmüş olması dikkatimi çekmişti. Kapıdan girerken de, sokakta burnuma çarpan Tanrısal kokular-

dan farklı serin taze bir hava bizi karşılamıştı. İç taşlıkta bir masa üzerinde, siyah göğüslükle beyaz bir yakalık ütüleyen ve kombinezonunda pembe filiz kanaviçe işleri farkedilen, çıplak bacaklı genç bir kız, bizim içeri girmemizle birlikte, taşlarda ve merdiven basamaklarında ayaklarının ıslak şapırtılarını bırakarak, içeri kaçmıştı. Bir kanepe üzerinde, dikişiyle uğraşan ev sahibesi gülümseyerek, dikiş kutusunu kucağından bir kenara bırakmış: «Ceylanımı ürküt tünüz!» diye şaka eden bir sitemle ayağa kalkmıştı. Kızının tatile hazırlandığını, eşyalarını sandığa yerleştirmek için hazırlık yaptığını, kendisinin de bu münasebetle ona yardım ettiğini, gereksiz bir açıklama heyecanı içinde, anlattıktan sonra, bu nedenle evin dağınıklığını hoş görmemi rica etmişti. Benim her şeyden önce odaları görüp beğenmek isteyişim üzerine önümüze düştü, yol gösterdi.

Uzun boylu, otuz beş yaşlarında, sağlam ve güzel yapılı bir kadındı. Ş ve R harflerini peltek söyleyişi konuşmasına çocukça bir tatlılık veriyordu. Bu yıla dek evine pansiyoner olarak kimseyi almamıştı. Ne var ki, bir yıldan beri kocasının işleri bozulmuştu. Hiç olmazsa kızının okuma masraflarını çıkarmak için yukarıdaki odalardan birini kiraya vermeği düşünmüşlerdi. Şimdiye dek bu odalara bir erkek kiracı da koymuş değillerdi. Hâmit bey yabancı olmadığından, uzaktan gelecek bir arkadaşı için oda istediği zaman, onu kıramamışlardı. Her ne kadar evde bir genç kız varsa da henüz çocuk sayılırdı. Öğrenci idi, ben ise onun hocası olabilirdim. Zaten ilk bakışta benim iyi bir insan olduğumu anlamıştı. Ev onların değil, benimdi ve kendileri de bana bir ab-

la, bir kardeş, bir ana baba, bir dost olacaklardı.

Yukarı kata çıktığımız zaman, taraçadan bir sepet dolusu çamaşırla içeri giren yaşlı ve esmer bir kadın, büzülmüş ağzı, şaşı gözleriyle yaklaşarak bize «Hoş geldiniz!» dedi. Ev sahibesi, tersleyerek ve kaşı gözü ile korkutarak onu uzaklaştırdı, sonra bir yandan yolumuz üzerine çıkan bir sandalyeyi, bir kirli sahanı, bir yamalı pantolonu, bir kırık sürahiyi kaldırırken, bir yandan yapma hissini veren bir utanma ile, bu çamaşırcının dağınıklığından usandığını söylüyordu.

Bana münasip gördüğü odayı açtı.

Burası iki cepheye bakan dört pencere ile, bol ışık alan bir oda idi. Pencerelerden ikisi cami tarafına ve çocukların oynadıkları yola bakıyordu. Ötekiler körfeze açılıyordu.

Ev sahibesi burada da görülmesini istemediği eşyayı ortadan kaldırdığı sırada, odanın aslında bana lâyık bir yer olmadığını bildiğini, ama tatil aylarında kızının okul masrafları olmayacağından, vereceğim kirayı tamamen benim istirahatime harcayacağını söylüyordu. Şu da var ki, evin en güzel odası da buydu. Yazın İzmir'in cehennem sıcağının bu odaya uğramadığını, her zaman İnbat rüzgârının evin içinde dolaştığını sözlerine ekledi.

Duvarlarda birkaç levha asılı idi. Bir maşallah levhası altında buğday saplarıyle örülmüş, renkli ipek kumaş parçalarıyle süslü bir hasır çerçeve içinde, rengini atmış bir fotoğraf dikkatimi çekti.

Sağ kaşı üzerine eğilmiş bir kalpak ile bıyıkları Birinci Cihan Savaşı Alman modasına göre yukarı

kıvrılmış bir şöför, otomobilin direksiyonuna yaslanmış, gösterişli bir poz almıştı.

Ev sahibi, onun, yirmi yıl önce evlendikleri zaman, kocasının çektirdiği bir resim olduğunu, o zaman bir paşanın şöförlüğünü yaptığını söyledi. Şüphesiz odamdan bu gibi resim ve levhaları kaldıracaklardı. İçeride Yunanlılar zamanından kalma birtakım tablolar vardı. Onlardan seçeceklerimi buraya asacaklardı.

Ev sahibesinin bana karşı gösterdiği bu ilgi, oteldeki sarışın kadının lâyık gördüğü muameleyi daha da acı şekilde hatırlamama sebep oluyor, kederlerimi tazeliyordu. Somurtarak susuyordum.

Şüphesiz bu kadın benden alacağı beş on lira için bu dilleri dökmüyordu. Çünkü benden alacağı parayı bana harcamayı vaat ediyordu. Bu davranıştan kadının iyi yaradılışının ve görgüsünün etkisi olmakla birlikte, benim kendisine bıraktığım izlenimleri de hesaba katmak gerekiyordu. Hey gidi beni hademe sanan sarışın! Kulakların çınlasın!

Ama, bakalım gerçekten bu kadının gözettiği hiç bir çıkar yok mu idi? Bana karşı gösterilen bu yakınlık hiç bir art düşünceye dayanmıyor muydu? Benim öğretmen olduğumu da bildikten sonra bu iltifat neden ileri geliyordu? Hangi kasabada öğretmenlere Romalıların pedagoglarından fazla itibar gösteriliyordu. Hangi baba, kızını bir öğretmene vermenin telâşı içindeydi?

Gene de bana, ana - baba olacaklarını söyleyen, evde genç bir kız bulunduğunu kelimelere basarak hatırlatan ev sahibinin başka türlü bir çıkar düşüncesi olamaz mıydı? Parası ve mevkii için değil, ama

kenar bir kasabadan gelmiş, toy bir adamın, kızlarına kul köle olacağını sezerek, fırsatı kaçırmamak istemiş olamaz mıydı? Evet, muhakkak böyleydi.

Hatta tasarıları kızlarınca da malum olmalıydı. Böyle değilse içeri girdiğimiz zaman, genç kızlarda görülen bir utanma yapmacığı ile, benden niçin kaçıyordu?

Böyle düşündüğü için bu tatlı dilli kadından nefret ediyordum. Ama ben ona aldandıklarını gösterecektim. Hiç kuşkusuz bu odayı tutacak, burada kalacaktım. Onları her gün tasarılarına bir adım yaklaştıracak, sonra beklenmedik bir manevra ile, geri çekilerek, onları karamsarlığa düşürecektim.

Kanım savaş neşesiyle kaynamağa başladı.

Ben bu düşüncelerle sustuğum sırada Hâmit, endişeli göz uçlarıyle beni süzüyor, benim hesabıma kadına, odada bekâr bir insanı mutlu edecek her şeyin bulunduğunu söylüyordu. Hâmit'in yüzündeki mor şişkinlikleri kaşıyarak, odanın kusurlarını örten bu simsar hali, içime eski şeytanları doldurdu: Onun sözlerini hiç işitmemiş gibi, doğrudan doğruya ev sahibesine, evin pansiyonlukla ilişkisi olmadığını, hele benim gibi bekârın tatil geçirmesine elverişli hiçbir yanı bulunmadığını, yaşamak demek, biraz da eşyaya hükmetmek demek olduğunu, bir bekâr odasının büyük hacimli olması lâzım geldiğini, öyle ki her köşesinin: «Bu gece de benden faydalanabilirsin» diyebilmesi gerektiğini, o tarzda anlatmıştım ki, Hâmit alt dudağını sarkıtarak, neşesiz bir bakışla: «Sonunda ne diyeceğin malum... Allah belânı versin!» der gibi bakıyordu.

Ona bu kederi verdikten sonra, ağzı değiştirdim:

«Ama» dedim, «Pansiyon sahibesinin iyi niyetlerinden ve tatlı dilinden çok memnun kaldım. Bu evden boş dönmek istemiyorum. Burada kendimi bazı denemelerden geçirebileceğimi sanıyorum, odayı kiralayacağım,» dedim.

Hâmit, kaybettiğine inandığı şeyi yeniden ele geçirenlerin hovardalığıyle, akide şekerlerinden birer tane sunmak cömertliğini gösterdi. Ben onun bu cömertliği altında kalmamak için, derhal bir on liralık bankınotu «şimdilik!» kaydıyle ev sahibesine verdim. Bu odanın kaça tutulabileceğini çoktan öğrenmiş olduğumu bildiğim halde, Hâmit, pazarlıksız alışverişi, alışkanlığına uygun görmediği için, ev sahibesiyle, ayda ne ödemek gerekeceği üzerinde, konuşmak ihtiyacını duydu. Kadın, kibar bir hareketle, paranın söz konusu olmadığını, memnun kaldıktan sonra, ne münasip görürsem verebileceğimi söyledi; oysa Hâmit muhakkak pazarlıkla topluca bir karara varabilmek için, huysuzlanıyordu. En sonu ev sahibi kadın bundan önceki kiracının on yedi liraya oturduğunu söylemek zorunda kaldı. Hâmit, kısa bir tereddütten sonra, bu kirayı çok bulduğunu, istenen ücretin, daha önceki konuşmalarına uymadığını gösterir tarzda gözlerini açtı. Onun itirazına meydan bırakmadan, ben yirmi lira vereceğimi söyleyince az daha Hâmit'in gözleri yerlerinden uğrayacak, hayretinden çenesi düşecekti. Sol elimin yumruğu ile onun sarkan çenesini yerine getirdim ve budalaca konuşmasına engel oldum.

Ev sahibesi, cömertliğime şaşmakla birlikte, odayı oturulabilir bir hale getirmek zorunluğunu

duyarak benden, bir gün sonra taşınmamı rica etti. Ama ben bu akşam, bu odada yatmak istediğimi kesin bir dille söyledim.

Akşama kadar ne gibi hazırlıklar yapabileceğini düşünerek telâşa düşen kadın, kocasının iş münasebetiyle birkaç gün için civar ilçelerden birine gitmiş olması aksiliğine esefleniyordu. En sonu, akşama kadar tam bir hazırlık yapamamakla beraber, beni memnun etmeğe çalışacağını vaat ederek, tereddütlerden sıyrıldı.

Merdivenlerden inerken, bir kapının aralığından, ince bir yüzün, tecessüsle bize baktığını fark ettim.

10

Hâmit daha evden çıkmadan, işinden uzun zaman ayrılmanın doğru olmayacağını hatırlamağa başlamıştı. Otel yanına geldiğimiz zaman, akşam paydosunda mutlaka beni gelip göreceğini söyleyerek ayrıldı. Kesin söz vermesine rağmen, onu artık bugün bir daha göremeyeceğimi biliyordum.

Otelden ayrılmak istediğimi, eşyalarımı indirmelerini asıl otel kâtibine söylediğim zaman, memnun kalmadığım için mi otellerinden ayrılmak istediğimi nezaketle sordu. Onun bu endişesinin

nereden geldiğini, sorusunun sonundaki «Bay Muharrir» sözünden anladım. Bir gazetecinin, bir otelden memnun kalmamasının tehlikeli bir şey olacağına mim koyarak, sarışın kadına karşı duyduğum hıncı otel kâtibinden çıkarmağa karar verdim: Otelin hiç de *konfortabl* bir yer olmadığını, müşterilerin banyo dairesinde havagazından ölüm tehlikesiyle karşı karşıya bulunduklarını, mutfaktan pirzola dumanlarının odalara kadar yükseldiğini, müşteri seçmekte titizlik gösterilmediğini, bu otele delilerin bile kabul edildiğini, hatta sabahleyin böyle bir kadının saldırısına uğradığımı söyledim ve otelde bulunmayan daha pek çok kusurlar saydım döktüm.

O, durmadan «Aman Beyefendi! İstirham ederim Beyefendi!» diye nezaketle sözümü kesmeğe çalışıyor, çaresizlikle ellerini oğuşturuyordu. Ona ağız açtırmadan eleştirmelerimi sürdürdüm, insaflı bir insan olduğumu göstermek için de bir gün bu otelden yazılarımda söz açmam gerekirse, İzmir'in en iyi oteli olduğunu söyleyeceğimi, çünkü kâtibin nezaketiyle bende büyük bir sempati uyandırdığını ileri sürdüm.

O teşekkürlerle minnettarlıklarını arz ederken, bir hademe eşyalarımı aşağıya indirdi. Banyo dairesinde unutulmuş çamaşırlarımı da bir gazete içinde toplamış, getirmişti. Ama onların benim olmadığını söyledim. Bir hademeye yakışır çamaşırların benim olduğunu sanmak küstahlığına nasıl cesaret edebilmişti bu herif?

Otel kâtibine dönerek, alaylı bir dille, işte bu son olayın da otelin servisleri hakkında yeterli

bir örnek olduğunu söyledim. Hiddetle otel kirasını masanın üzerine fırlatarak, hademeye yiyecek gibi bakan kâtibin, yerlere kadar eğilmesine rağmen, ona Allahaısmarladık demeden; bavulu hamala teslim edip, kapıyı saygıyle açan hademeye bir metelik bile bahşiş vermeden, otelden ayrıldım.

11

Ben otel ile ilişiğimi kesip gelinceye kadar, onlar odadaki bütün eşyayı sofaya dökmüşlerdi. İhtiyar çamaşırcı kadın, koltuklarına yakın bağladığı bir basma şalvar giymiş, söylenerek, aksi bir yüzle, tahtaları siliyordu. Sofada annesine yardım eden genç kızın, ben merdivenlerden çıkarken kaçtığını, annesinin onu azarlayışından anladım.

İsminin Pakize olduğunu öğrendiğim ev sahibesi, kızının galiba bana pek güç alışacağını, öğretmenlerden yıldığını söyledi. Sonra cevabımı beklemeden, döşenecek odam için mobilya, perde ve levhaları bizzat seçmemi isteyerek, beni evin içinde dolaştırmağa başladı.

Her odada, her eşyanın nerden geldiğini, bağlı olduğu anıları ayrı ayrı anlatarak, bunlardan beğendiklerimi ayırmamı rica ediyordu. Üzerinde

üç kuşağın zifafı yapıldığı söylenen ana yadigârı karyolayı, bir genç dulun mezadından alınmış perdeleri, Aydın'dan göçmen oldukları günlerde, kırlarda gecelemek için kullanılan seccadeyi seçtim. «Emvali metrûke müzayedesinden» ele geçtiği söylenen ve kullanılmayarak bir sandık odasına gelişi güzel atılmış, örümcek tutmuş levhalardan «Sirenlerin Çağırısı» ve «Afrodit'in Doğuşu» adlarını taşıyan tablo kopyalarını, tozlu zindanlarından çıkardım.

Bu dolaşma sırasında genç kızın saklandığı odaya da girdik. Pakize Hanım bana garip bir gülümseme ile, buradan da bir şey seçmek isteyip istemeyeceğimi sordu. Ben de ona umut verecek biçimde gülümseyerek, buradan bir şey seçmek gerekirse, bunun «on altı yaş» tan başka şey olmayacağı karşılığını verdim. Çünkü *on altı yaş*'ı ele geçiren, ölümsüz bir hayal dünyasını da ele geçirmiş olurdu. Ama ne yazık bu odadan hiç bir şey almak kabil olmayacağını, çünkü burada her şeyin ürkek ve dışa kapalı bir genç kıza ait olduğunu söyledim.

Pakize hanım kahkahalarla gülerek, şakacı bir insana benzediğimi söyledi. Sonra yanıldığımı göstermek için kızına, yeni misafirlerine odasından ne verebileceğini sordu.

Genç kız latif bir şaşkınlıkla, etrafa göz gezdirdi, verilecek bir şey aradı. Aynanın köşesine iliştirilmiş bir tavus tüyü ile, karyolasının ayak ucundaki sehpa üzerine yerleştirilmiş bir kuşkonmaz saksısı arasında, bir an tereddüt geçirdi. Sonra burada yabancı erkeğe verilebilecek bir şey

bulunmadığını, ama istersem su tavus tüyünü, ya da kuşkonmaz saksısını alabileceğimi söyledi.

Annesi gibi onun da R ve Ş harflerini tatlı bir pelteklikle konuştuğunu fark ettim.

Hayalimi çok okşayan bu cömert teklife teşekkür ettim. Tavus tüyünü tercih ediyordum. Küçüklüğümden beri tavus tüylerini severdim. Kur-an'ın müzehhep yaprakları arasında, üzüm kundaklar içinde beslemeğe çalıştığım tavus tüylerini, Zümrüdüanka'ya benzetirdim. Onun parlak, yanar döner yeşili içinde, annemin ölünceye dek beklediği, ama bir türlü eremediği *murat* gizliydi. Belki de bu murada ermek bana nasip olacaktı.

Sözlerim, annesini pek ilgilendirdiği halde, genç kızın birkaç çille lekelenmiş ince burnu üzerinde, hoşnutsuzluk kırışıklıkları belirmesine sebep oldu. Alt dudağının bir ucunu ısırdı. Bir şey söylemedi. Gözlerini tavus tüyüne dikti, düşünüyormuş gibi kaldı. Annesi bu sükût üzerine, kızının da tavus tüylerini sevdiğini, onda gurura ve sevgiye benzer bir şeyler sezdiğini söyledi.

Her ne kadar bu tüylerdeki yanar döner renkler ve doymuş bükülüş ile, gururdaki katı aç gözlülük bana garip bir çelişki halinde göründüyse de, onun bu benzetişini çok hoş buldum ve eğer annesi bir iki şey daha seçmek için yol göstermeseydi, onunla bu tüy üzerinde bir hayli görüşmek isteyecektim. Odadan çıkarken bir küçük kızla şakalaşır gibi ona, bu mağrur tüyü incitmemeğe çalışacağımı vaat ettim.

12

Sünnet olacağım gün, karyolam süslendiği zaman duyduğum heyecana benzer bir heyecan duyarak, odamın döşenmesiyle yakından ilgilendim. Yalnız şu farkla ki, o zaman her şeyi gayet hoş ve sevinç verici bulduğum halde, bu kez yapılan her şeyi yersiz bir şımarıklıkla beğenmiyor, bazen bir levhanın asılmasını büyük mesele haline getiriyordum. Birkaç kez karyolanın yerini değiştirmek zorunda kaldılar. Yorgunluktan canı burnuna gelmiş olan çamaşırcı Emine kadın, şaşı gözlerini benim üstümde toplamağa çalışarak, güvey giren bir erkeğin bile bu kadar huysuzluk etmeyeceğini söyledi. Ona, bu karyola üzerinde üç zifaf yapıldığını hatırlattım. Bir dördüncünün yapılması neden mümkün olmayacaktı?

Akşam geç vakit odamın yerleştirilmesi bitince, Pakize Hanım memnun bir yüzle, bir yorgunluk kahvesi içmemizi teklif etti. Ben yemekten önce kahve içmek âdetinde olmadığımı söyleyerek sokağa çıkmak istedim. O zaman, bu akşam yemeğini dışarıda yersem güceneceklerini, artık bu evin yabancısı sayılmadığımı, istersem her zaman yemeği birlikte yiyebileceğimizi, masraflara katılmakta da serbest olduğumu söyledi. Kalmamı bilhassa rica etti.

Akşam karanlığının çökmüş olması, onun bu arzusunu reddetmeme imkân bırakmadı. Gece karanlığında yalnız başıma eve dönerken nasıl soğuk terler dökeceğimi düşündüm. Bazı

şeyler aldırmaklığım şartıyle teklifini kabul ettim.

Taraçada, denize karşı kurulmuş beyaz örtülü masa etrafında, ana, kız ve ben oturduğumuz zaman, kendimi küçük han odasıyle ve o musibet kasaba ile, sonsuzluğa dek ilişkisini kesmiş, aile yaşantısına girmiş bir adam saydım.

Hiç kuşkusuz eğer garip birtakım kuruntular, vesveselerle bugüne dek evlenmekten kaçmamış olsaydım, şimdi böyle genç bir karım, tatlı dilli bir kaynanam ve ihtimal peşkirini ensesinden bağladığımız; ağzı yanakları yemekle bulanmış tombul bir çocuğum bile olacaktı.

Şu anda böyle bir düşünce bana nereden geliyordu? Sevgi, bağlılık ve inanç dolu gözlerle beni dinleyen sabun kokulu, çocuk ağızlı bir karım olmasını ne zamandan beri istiyordum?

Karşımda oturan genç kıza baktım. Ciddî yüzü tabağından kalktığı zaman, hafif bir geri çekiliş ve yarım bir dönüşle denize çevriliyordu. İnce, seyrek saçları kulaklarının arkasına iliştirilmişti. Kulakları ufacıktı. Kulak memelerinde, ince bir gül yaprağında uçmaya hazır, hanım böceğini andıran, yakut damlası küpeler vardı. Parmağımı uzatıp bu küçük yaratığı uçmağa kışkırtmak istiyordum. Onun her baş çevirişinde bu istek içimi dolduruyordu. Ama tam elimi uzatacağım anda o, başını eski haline getiriyor, yeni bir lokma ile meşgul oluyordu. Öne eğilmiş göz kapakları pürüzsüz bir yuvarlakla gözlerini örtüyor, kıvırcık kirpiklerinin gölgesi, yanakları üzerinde, ürkek ürkek kanat çırpıyordu.

Bu küçük yaratığın geniş alnında inat ve gu-

rur, kırmızı dudaklarının coşkun tazeliği ile tezat halinde idi. Eğer bu kumral kızla, onların arzusuna uyarak evlenmiş olsaydım, şüphesiz kıvırcık kirpiklerin arasından bakan gözlerde gurur ve inat renklerini görmekten usanacaktım. Şefkat ve bağlılığın huzuru evimizin semtine uğramayacaktı.

Pakize Hanımın cömertçe ikram ettiği biraların etkisiyle, kızın gözlerinde bu renklerin olup olmadığını anlamak isteği, dayanılmaz bir hırsla, beni zorlamağa başladı.

Pakize Hanımın, gençlik anılarından birini anlatmakta olduğuna aldırmadan, genç kızın başını denize çevireceği anı kollamağa başladım ve o karşıdaki ışıklara bakarak gözlerini kırpıştırırken, elimi hızla uzattım, parmağımı kulağındaki küpeye değdirdim.

Pakize Hanımın lakırdısı ağzında kaldı.

Genç kız başını birden çevirdi. Alayla gülümseyen yüzüme dikilen iri gözlerinde, anlamların birbirini kovaladığını; korku, şaşkınlık, telâş, tecessüs, sinirlilik, isyan ve gururun bir eleğimsağma halinde sıralandığını; en sonunda kaşların çatılarak gözleri hırçın bir gölge ile örttüğünü gördüm.

Onun gözlerindeki hâkim rengi görememiştim. Onun gölgelenen gözleri karşısında paniğe kapılacağımı hissettim. Hemen açıklamaya giriştim:

Küpelerin bana bir hanımböceği etkisi yaptığını, dokunuverirsem uçacağını sandığımı ve bu deneyi yapmaktan kendimi alamadığımı söyledim. Küçüklüğümde kızlarla birlikte oynadığımız oyunlardan söz açtım. Mezar taşları üzerinden topladığımız kırmızı yeşil yosunlarla, kızlar parmak-

larına kına yakarlardı. Bu kınalı küçük kızlardan birini, bir oğlanla evlendirmek isterdik. Görücü gidilirdi. O zaman gelinin anneliğini yapan başörtülü kız, üzeri siyah benekli kırmızı bir hanımböceğini avucuna koyardı. On sayana dek uçmasını beklerdik. Eğer böcek uçmazsa kız, o oğlanla evlenmezdi. Ben çoğunlukla, damat olacağım zaman, böceğin vaktinde uçmaması ihtimaliyle, elimi daha önceden ona dokundururdum.

Pakize hanım tatlı tatlı gülerek şakamı pek hoş bulduğunu söyledi, anlatmakta olduğu konuyu sürdürmek için bu şakadan yararlandı:

Onlarda da görücü geldiği zaman nala bakmak gelenekmiş. Bu gelenek Rum mahallesinden kendi mahallelerine yayılmıştı. İlk buldukları nalın delikleri tekse, evlilikten uğur beklenmezmiş. Kocası kendisini kaçırmaya kalktığı zaman o da, kapının eşiğine çakılmış nala bakmıştı. Delikleri çiftmiş ama, üçünden üç çivi ile eşiğe çakılmıştı. Demek ki açık delikler tek idi. Ama o, çivileri de saymak gafletini göstermişti. Kendisini isteyen zengin ağaları ve dağ başlarında, kendi ateşinden köyleri ateşe veren efeleri teperek, paşanın şöförü olan bu kalpaklı ve asker rubalı adama kaçmağa razı olmuştu. Nala iyi bakmadığı için başını nare yakmıştı. Her ne kadar bu adamın gününde pek çok safalar sürmüşse de, pek çok cefalara da katlanmıştı. İki karılı bir adamla evlenmek ne demekti? Bunlar yetişmiyormuş gibi, kırkından sonra bar kadınları arasında varını yoğunu tüketen bir adamın karısı olmak, ne demekti? Ahdi bu idi ki, kızını ne askere, ne de zengine vermeyecekti.

Onu alacak erkek, ağır başlı bir adam olmalı, mutluluğundan başka bir şey düşünmemeliydi.

Annesi bu konuya girdiği için mi, yoksa benim kulağımdaki küpeye dokunmuş olmama sinirlendiği için mi, pek kestiremediğim bir sebepten dolayı genç kız, «afiyet olsun!» demeden, izin istemeden sofradan kalktı.

Onun bu hali içime garip bir hüzün verdi. Yaptığım kabalıktan dolayı kalkmak, onun önüne geçerek ellerini tutmak ve özür dilemek istekleriyle yandım. Ama bunu biraların aşırı taşkınlığı saydım. Ne oluyordu? Bu kadarcık şaka yapmak her insanın hakkı değil miydi? Özellikle ben onların kiracısı değil miydim? Küçük kaprislerimi hoş görmeleri gerekmez miydi? Alt ucu ben küçüklüğümde yaptığım bir oyunu tekrarlamış, bir böceği uçurmak istemiştim. Kız da kötü bir şey yapmış sayılmazdı. İşte bu yalancı böcekler de ancak böyle uçabilirlerdi.

Onun arkasından bakarken Pakize Hanım'a, koşarak uzaklaşmakta olan genç kızın kulaklarını gösterdim ve saymağa başladım. On saymadan hanım böcekleri içeriye doğru kanatlanmışlardı.

13

Geç vakte kadar Pakize Hanım'ın anlattığı anıları dinledim. Zehra bir daha taraçaya dönmedi.

Hiç kuşkusuz onun gelmeyişi dikkatimden kaçmamıştı. Ne var ki niçin gelmediğini pek incelemediğim gibi, taraçada uzun zaman oturmam da onu beklediğimden değildi. Gecenin ne kadar kısmını birlikte konuşarak geçirebilirsem benim için kazançtı. Bununla birlikte, içkinin verdiği o coşkun sevinç ve taşkınlık birden sönüvermişti. Dinlemekten, sinir yorgunluğundan duyulan gevşeklik içinde daha fazla oturamadım. Pakize Hanım'dan izin isteyerek odama döndüm, beyaz örtüler serilmiş şark minderi üzerinde, pencereden giren serin gece meltemine karşı oturdum. İçeride yatmakta olan insanların verdiği güvenle pencerenin pervazına ellerimi ve onların üzerine de çenemi dayayarak, etrafını serseri gece kelebekleri ve pervaneler almış havagazı lambalarının beyaz ışıkları altında, tiyatro dekorunu andıran sokağı seyre daldım.

Her yan derin bir uyku sessizliğine gömülmüştü. Bazı pencerelerde idare lambalarının sönük ışığı fark ediliyordu. Uzaktaki sokaklardan bekçi düdükleri arada bir sessizliği kamçılıyordu. Camiin avlu duvarı üzerine yürüyen bir kara kedi, gözlerinin fosforlu aydınlığında gecenin sırrını taşıyor gibiydi.

Zaman gece yarısıydı. Annemin söylediğine göre bu saat bütün perilerin, şaytanların saatiydi. Belki şu duvar üzerindeki kedi de, az sonra bir açık pencereden içeri girerek silkinecek, peri padişahının oğlu oluverecek ve bu mahallede, erkeklere parmağının ucunu göstermemekle övünen bir genç kızın koynuna giriverecekti. Şüphesiz birkaç zaman son-

ra sararıp solan, ayılıp bayılan genç kız, eşiklerden atlatılacak, hocalara okutulacaktı. Kurşunlar dökülecek, muskalar yazılacaktı. Nafile... Genç kız, horozlar ötmeden bir kuş olup kaçan sevgilisinin kanatlarından koparıp sakladığı parlak renkli bir tüye, bütün dertlerini dökmekte devam edecekti.

Birden Zehra'nın armağanını hatırladım ve başımı çevirdim: Konsulun aynası üzerine yerleştirdiğim tüy, sokaktan vuran beyaz ışıkla pırıldıyor ve odanın içinde gezinen gecenin soluklarıyle sallanıyordu. Ah, bu tavus tüyü de bir Zümrüdüanka'nın kuyruğundan koparılmış olsaydı. O zaman şüphesiz bu sihirli saatte, ayın on dördü gibi sarışın bir kız, tavus tüylerinden yapılmış bir elbisenin eteklerini sürüyerek bana gelecek, ne zamandan beri beni beklediğini söyleyecekti. Ah, o vakit onun sarı saçlarının perişanlığı içinden doğacak sevginin bir gecelik ömrünü de, sonsuzluk kadar uzun bulacaktım.

Gecenin serin rüzgârı içeri, günlük kokularını, şehrin ışıklarını dolduruyor, aynadaki tavus tüyü durmadan kıpırdıyordu. Yeşilden lâciverde kadar değişen tüy halkalar, dışardan gelen ışıkların büyüsünde, genişliyor; bir zamanlar üzümlerle büyütemediğim tüyler, şimdi bu gece rüzgârın akışında, olağanüstü bir hızla uzuyordu ve ben, tüyün geçirdiği esrarlı değişimden gözlerimi ayıramıyordum. Gururla parlayan bir alın ve kulakların ardına atılmış kumral saçlar, neftî bir dekor içinde seçilmeğe başlıyordu. Kulak memelerinde kırmızı hanımböcekleri vardı ve bu mercan damlaları, kuyruklarındaki yeşil fosforun aydınlığında kanat açmak, uçmak istiyorlardı. Gözlerini seçemiyordum. Ama sesini işitiyordum:

«Ne zamandan beri seni bekliyordum.»

Bu seste yalnız teslimiyet ve aşk vardı.

«Nihayet gelebildin, nihayet... Uçur bu hanımböceklerini!... Uçur!... Horozlar ötmeden uçur onları! Ona kadar sayma! Yedi uğurlu rakamdır. On üçe kalırsak sabah olacak.. Ve beni tüyden başka bir şey bulmayacaksın!»

Saçlarını okşuyor ve kokluyordum. Gece rüzgârı ile telleri yüzümü gıcıklıyordu. Parmağımı, kulaklarında gezen hanım böceklerine dokunduruyorum. Ben elledikçe onlar büyüyorlar. Eyvah bu kızıl yaratıklar, büyümekte devam ederlerse bizi mahvedecekler.

«Bırak büyüsünler!.. Bırak büyüsünler! Onlar bizi karanlık bilmeyen cennet bahçelerine uçuracaklar.» diyor... Ve kırmızı.. Her şey kırmızı oluyor... Ve bu sırada sahilde köpüren dalgaların ince kumlar üzerinde çatlamasından meydana gelen gürültüler duyuluyor.

«Ah, haydi Sirenler'in şarkısı başlayacak!»

Köpüklerde yuvarlanan genç bakire kahkahaları işitiyorum. O daha zayıf bir sesle yalvarıyor!

«Haydi gel!... Horozlar ötmeden, çabuk ol!...»

Koşmak istiyorum, ama ayaklarım kayıyor, beni geriye doğru sürükleyen bir şey var. Bir şarkı ve bir horoz sesi..

Korku ile sıçradım. Aynada tavus tüyü gene rüzgârla hafif sallanıyordu. Açık penceremde siyah kedi, fosforlu gözlerini bana dikmiş, bakıyordu ve ben bir evde, ilk gece görülecek rüyalarda, annemin keramet aradığını hatırlıyordum.

14

Bu yabancı şehirde geçen birkaç gün içerisinde artık ürkmeden dolaşabileceğim bildik semtler, yüzleri benim için yabancı olmayan «görüşmediğimiz halde birbirimizi anladığımız, hatta fırsatını düşürerek gıyabında övgü ya da sövgüler döşendiğimiz, içimizden acı tatlı eleştirmeler yürüttüğümüz» bazı insanlar vardı. Belli bir hayat çerçevesi içinde, her gün belli yollar üzerinde yürüyordum. Ama henüz (...) kasabasındaki gibi bir sürü hayvanı haline gelmemiştim. Tecessüslerimi gıdıklayan sürprizler, acayip gözlemlere imkân veren yenilikler mevcuttu ve her gün bunlardan birini keşfetmenin doyurucu canlılığı içinde bulunuyordum.

Ne var ki, kapımın dışında artık benim için yabancı hiç bir şeyin kalmayacağı gün de gelecekti. O zaman sokağı döndükten sonra, ellinci adımda ayaklarımın altına gelecek kaldırım taşının renk ve biçimini, bir pencere perdesi üzerindeki motifin geometrisini, bir kapının üst yanından sallanan nazarlık pabucunun kaç düğmesi olduğunu bilecektim.

Bu derece can sıkıcı açıklık içinde kaldığım halde, bu sınırlı çerçeveyi kırmak isteğini ne zaman duyacağımı Tanrı bilirdi. Belki de böyle bir arzu duymayacaktım. Hatta çevremdeki belli dekorun ve belli düzenin değişmesinden tedirginlik duyacak kadar kabuğuna çekilmiş olacaktım.

Büyük bir şehirde kendini yitirmek isteyen insan, belli bir semt içinde kalmasını bilmeliydi. Ancak böyle bir güven içinde, bir iç yaşamın dünyası ku-

rulabilirdi. Örümcekler ağlarını neden bir köşeye dokurlar? Hangi bozkır salyangozu kabuksuz olur? Belki de yanlış düşünüyordum. Ama bu benim için böyleydi. Bir yaradılış zorunluğu beni çerçeveli bir yaşantıya itiyordu.

Bütün dikkat ve tecessüsümle çevremde bir an önce belirlilik yaratmağa çalışıyordum. Gecenin karanlığından korku; açıklık ve belirliliği yitirmenin şaşkınlığından doğmuş olmalıydı. Karanlık benim güneş aydınlığında kurduğum düzeni mahvettiği için onun düşmanıydım. İşte bu sebepledir ki, bu büyük şehirde kaldığım sürece zaman zaman kasaba doktorunun öğüdünü hatırlamakla birlikte, Konak - Başdurak - Bahribaba parkı ve pansiyonum arasına çizilen dörtgenin dışındaki yerler hemen hemen meçhulum kaldı. Ege'nin parlak seması altında talih ve kaderin belirmesi için bu dörtgen de az bir yer sayılmaz.

Sabahları simitçiler ve sütçülerle uyanıyordum. Mahalle çocuklarının, sebzeci eşeklerinin kuyruklarından, ökse yapmak için, kıl çalmağa; lâzımlık üzerinde güneşlenen, zayıf boyunlarını güçlükle doğrultan dokuz aylık yavruların simit gevelemeğe başladıkları saatlerde, sokağa çıkıyordum. Kocaları çoktan işe gitmiş olan kadınlar, ağır bir baskının üzerlerinden kalktığını hissederek, mutfak kıyafetleriyle sebzeci ve üzümcülerle fıkır fıkır pazarlık ediyorlar, ama beni görünce bir örtünme ihtiyacını duyarak, içeri kaçıyorlardı. Güya ben kıyafeti düzgün ve bastonlu efendi olduğum için kaçılacak erkek; satıcılar, saklanmaya değmeyecek sıradan yaratıklardı. Ya da bu hareketleriyle, poturlu ve yanık yüzlü adamların

onlara akrabaları kadar yakın olduğunu, beni, uzaklardan gelmiş bir yabancı saydıklarını anlatmak istiyorlardı.

Bununla birlikte kapıları ve pencereleri önünden geçerken, işitebileceğim kadar yüksek bir fısıltıyle kadınlar kafes arkasından, beni gözlediklerini hissettiriyorlardı. Benden bahsederken «Müdür Bey» dediklerini işitiyordum. Bu, ihtimal, ev sahiplerim tarafından yayılmış bir yalandı ve ihtimal komşularını kıskandırmak için, genç kiracılarının, bir kasabada ortaokul müdürü olduğunu söylemişlerdi. İlerde, eğer tasarladıkları gibi, bana kızlarını verebilirlerse, damatlarının yüksek mevkii ile övünmek istedikleri de hatıra gelebilirdi.

Şu da var ki, mahalle kadınlarının beni Müdür sanmaları gururumu okşamıyor değildi. Bu nedenle yokuştan aşağı doğru kasıla kasıla iniyordum. Dört beş yaşlarındaki çocuklardan, cesur olanları elbiselerine çekidüzen vererek, el ile ya da eğilerek garip selâmlar veriyorlar ve ben onların selâmını gülerek iade edip geçince, hemen bağırarak annelerine koşuyorlar, bana selâm verdiklerini, benim de kendilerini selâmladığımı söyleyerek, sevinçlerini belli ediyorlardı.

Bu sabah yolculuklarında, Başdurak'ta, günün bu erken saatlerinde işe gidenlerin aceleci yürüyüşleri, et ve sebze arabalarının karışıklığı arasından kendime bir yol bulmağa çalıştığım sırada; saat sekizden itibaren yük taşıtacak bir müşteri beklerken, gramofon ve fotoğraf mağazasının vitrinini seyreden sarı benizli hamalı ve ona karşı gerinerek esneyen bir çocuk resmini mutlaka görürdüm ve ben de, sa-

bah mahmurluğuyle çocuğun gerinmesine, ağzımı açıp esneyerek, karşılık verirdim.

Bir hanın kapısında küfe içinde üzüm satan yaşlı bir adamdan bir kilo üzüm alırken, karşı köşe başındaki lokantanın camekânında, pişmemiş ama yüzülmüş bir kuzu başının ağzına, kaba bir şakayla sokulmuş ince marul yapraklarını, dünkü gibi taze ve yenmemiş görerek, şaşarkalırdım.

Sonra piyango gişesinde kırmızı şapkalı Habeş çığırtkanın, talihin parmakları ucunda olduğunu söyleyerek, uzattığı biletlerin numarasını okuyarak yoluma devam ederdim. Benim talihim çizilmişti ve umutlarım bu biletlerden bir şey ummayacak kadar taze idi.

(...) Palas'ın altındaki kıraathanede, üçüncü pencere önünde oturan, saçları ceketinin yakasını tamamıyle örten yetmişlik ihtiyar, benim geçtiğim belli zamanlarda, büyük meydan saatine korkulu gözlerle, bakardı. Bana öyle gelirdi ki, o ihtiyar, müthiş çanın çalacağı anı yorgun bir kalp atışıyle, perişan bekliyordu.

Onun yanı başındaki pencerede, sık sık boyun bağını ve saçlarını düzelten kuru yüzlü bir adam otururdu. Elindeki kalemi dişleri arasında ezerek, sokağın bir başından çıkıverecek ilham perisini gözetler gibi otururdu.

Mahut «Palas»ın arka cephesinden dolaşmama rağmen, o sarışın kadını özleyişle hatırlar, avcumdaki yanıklığı utanışla hissederdim. Bu hikâye beni sinemaya dek oyalardı.

Orada tahta sehpalar üzerine asılmış yeni sinema afişlerini inat ve ısrarla istediği kılığa sokmağa

çalışan bir meczup görürdüm. Artık sinema hademeleri de onunla uğraşmaktan vazgeçmiş olmalıydılar. Çünkü çiçek bozuğu ve köse olan bu haremağası kılıklı herif, elindeki boyalı kalemle afişteki artistlere — kadın ve erkek farkı gözetmeksizin — ince «Duglas» bıyıkları takardı. Onun aynı çizgileri kendi dudakları üzerine de yapmış olduğunu fark ederdim. O civarda oturan ve annesi babası işe gittiği için sokaklarda dolaşan, sinema vitrinlerine bakarak, kışladaki askerlerin talimleriyle avunarak gün dolduran birkaç yamalı, yalınayak çocuk, onu görünce: «Kö-se.. Kö-se.. Ha-rem a-ğa-sı!..» diye haykırırlar, o da yapma bıyıklarını göstererek onları köse olmadığına inandırmağa çalışırdı. Sonra çocuklardan biri anî bir buluşla:

«Boyalı-bıyıklı Kö-se Ha-rem A-ğa-sı.. yutturamazsın Lü-lü-lü!..» diye bağırınca, ötekiler de bu nakaratı dillerine dolarlar, meczup peşlerinde, onlar ilerde, hapishane arkasındaki sokağa dalarlardı.

Ben hapishane duvarları önündeki kaldırımı, sanki beni yakalayıp içeri atacaklarmış gibi garip bir korku ile terkeder, karşı kaldırımı izlemeğe başlar ve bu hareketimle kendimi, içimin hapishanesine attığımı fark edemezdim. Pencerelerde hiç bir mahkûm başı görünmediği için «Burası da İsviçre hapishaneleri gibi boş mu?» diye düşünürdüm. Kapısının önünde süngüsünü pırıldatarak dolaşan ve geçmekte olan tramvayın pencerelerindeki kadınlara baygın baygın bıyık buran jandarma neferini, tokatlamak ihtiyacını duyardım.

Sıra sıra kahvelerin, meyhanelerin, jandarma ka-

rakolunun, hastane ve parkın ne kadar sıkı bir münasebetle birbirine bağlı olduğunu düşünerek, trafiği pek karışık meydanlıktan geçmezden önce, yuvarlak, içi berrak su dolu ve üzerinde «1 kuruş» yazılı «Şaşal» balonuna bir göz atmağı unutmazdım. Her defasında, küçüklüğümde eczane camekânlarında gördüğüm o, eczalı sular içinde vakitsiz düşmüş ceninler saklanan, yuvarlak kavonozları hatırlar ve bu anı ile, soğukluğundan buğulanmış, İzmir'de bulunduğuna şükrettiğim o temiz suyu bulandırırdım.

İşte şu kahvelerde de kötülük bir cenin halindeydi. Burada sevda tellalları, sigarayı bir adam olma aşaması sayarak içen, tavla başında küfür çeşitleri öğrenen ve baştan çıkmağa hazır toy delikanlıları avlayacakları günü beklerlerdi.

Bazı akşamlar birtakım şüpheli kadınlar, o kahvelere bakarak, parka doğru giderler ve az sonra, ceketini tramvay caddesinde giymeğe çalışarak, iki üç delikanlı ve yaşlı bir adam kahveden çıkarlar, kadınların girdiği yerden, onlar da parka dalarlardı. Parkın kapısında nöbet bekleyen polis, dudaklarının ucuyle gülerek delikanlılara bir gözünü kırpardı.

Deniz gören bir park kanepesine oturarak, bir yandan Karşıyaka'dan gelen körfez vapuruyle kömür yüklü motordan hangisinin Pasaport'a daha erken varacağı üzerinde kendi kendime bahse girerken, öte yandan bu park buluşmasının arkasını zihnimde tamamlardım:

Parkın bir köşesinde pazarlık yapılacak, kadınlardan birer dost tutulacak, ama henüz parayı baba kesesinden alan bu çocuklar, o kadınları doyuramadıklarından hırsızlık yapmak zorunda kalacaklar,

böyle bir sıkıntısı olmayanlar da kıskançlık yüzünden belâya gireceklerdi. Kahvede başlayan dramın birinci perdesi parkta, ikinci perdesi bilinmeyen bir evde geçecekse, üçüncü perdesi jandarma ya da polis karakolunda, son perdesi ise mahkeme ile hapishanede bitecekti. Hapishaneye gidemeyecek olanlar da, şu evler ve gürültülü yollar arasında sıkışmış, her gün işçilerin paydos saatinde arka kapısından, yükünü, baş ucunda *fatiha* dileyecek bir taş bile bulunmayan baldıranlı, ısırganlı bir toprak yığını içine bırakmağa gidecek kapalı bir ölü arabası çıkan hastaneye düşeceklerdi.

Evet, bu alanın çevresinde toplanan binalar, aralarında sıkı bağlantı bulunduğunu bilerek ve aşinalıkla birbirine sokulmalarına rağmen, onların içinde yaşayan insanlar, birbirlerine yabancı gibi, hastaneye ürpererek, hapishaneye korkarak, kahveye tembellikle, parka da bir serinlik, ve şehvet arzusuyle bakıyorlardı.

Park, sabahın bu erken saatlerinde, büyük akasya, dut, okaliptüs ve karabiber ağaçlarının gölgelerinde henüz uykusundan uyanmış değildir. Pek erkenden, parkın içindeki kestirme yolu izleyen tütün işçisi kadınların üst başlarından parkın loşluğuna sinmiş zehirli tütün kokusu, hüsnüyusuf ve zakkum çiçeklerinin acı kokuları içinde çok iyi seçilirdi. Sümüklüböcekler henüz bir taşın dibine yapışmamışlardı ve ağaçlarda, insanlardan fırsat buldukları için, serçe ve arı kuşları birbirlerine ilânı aşk edebilirlerdi.

Parkın ötesinde berisindeki küçük kuytulukları, bu saatte bazı işsizler işgal ederlerdi. Çünkü orada

bir akşam önce sakız leblebisi, çekirdek, çikolata yemiş olan âşıklardan kalmış birkaç kırıntı, yere düşmüş ve alınmamış bir tablet çikolata bulunabilirdi ve eğer bugün işde çalışıp akşam yemeğini sağlayacak olursa, yemekten sonra tüttürmek için birtakım sigara izmaritleri toplamak da kabil olurdu.

Bankların tam ortasında oturup, arkalığına dirseklerini büyük bir rahatlıkla yaslayan bu adamlardan hangisinin, ne zamandan beri işsiz olduğunu, ensesindeki güneş yanıklığının derecesinden anlamak mümkündü.

Bunlardan bir bölümü, açlığını unutmak için bankların üzerine boydan boya, midesi üzerine yatarak uyumağa çalışırlardı.

Ve ben çoğunlukla bunlardan birisini kaldırıp yanında yer isterdim.

Beraberimde getirdiğim paketi açarak ikimizin arasına koyduğum ve kendisini, birlikte kahvaltıya çağırdığım bu adamlardan bazısı, açlıktan nefesi koktuğu halde bana karnının aç olmadığını, o tarzda söylerdi ki, onları kızdıracak ne yaptığımı kendi kendime sormak zorunu duyardım.

Bunlardan bazıları beni koruyucu bir melek gibi karşılardı. Bazıları ise, kör kurdundan geçmeyen Tanrının, «manda kadar Hasan'ından elbet geçmeyeceğini» öne sürerek beni rızıklarına aracı eden Tanrıya şükrederlerdi. Hepsi de iyi insanlardı ve bana saygı gösterirlerdi. Günün birinde iş buldukları zaman kazançlarından bana küçük hediyeler bile almağa kalkarlardı.

15

Mahallenin gerçekten namus anlayışına uymadığı için mi, yoksa Pakize Hanım'ın dediği gibi, mahalle halkının kendilerini öteden beri çekemediklerinden dolayı mı bilmem, bir zaman sonra oturduğum eve ve ev halkına karşı mahallede soğuk bir havanın esmeğe başladığını sezdim.

Büyücek çocuklar Pakize Hanım'ın yaygaralarına rağmen, küçük apteslerini kasten bizim evin duvarına yapıyorlardı.

Babalar evlerde ültimatomu vermiş olacaklardı ki, hiç bir kadın ve genç kız, Pakize Hanım'a misafir gelmiyorlardı. Evlerinde genç kızları bulunduğu halde, bekâr bir adamı kiracı olarak içeri alan bu karı-kocanın namusundan hepsi şüphe ediyor olmalıydılar. Erkekler, akşam üzeri kapı kapı dolaşan yaşlı dilenciye bile merhaba dedikleri halde, ne Pakize hanım'ın kocası Hasan Efendi'ye, ne de bana bu saygıyı göstermiyorlardı. Başlarını çevirip geçiyorlardı. Minarede beş vakit ezan okuyan müezzin, pencere önünde beni, yada ev halkından birini gördüğü zaman, kaşlarını çatıyor, minarenin öbür yanına geçiveriyor, görevini orada tamamlıyordu.

Bakkal bile mahalle halkının hatırı için, eli açık, masrafı bol olan bu evi müşteri tutmağa çekiniyordu. Birkaç kez bazı ufak tefek şeyler almak için uğradığım zaman, istediğim şeyleri dükkânın camekânında gördüğüm halde, bana ters ters, «Yok, kalmadı!» demişti. Ama bir gün bu tutumuna sinirlenerek, aradığım şeyi camekânda gördüğümü söyledim

Buruşuk boynu, hindi boynu gibi kızardı, onların satılmış olduğunu, gene ters bir sesle mırıldandı.

Bu hareketin belediye satış nizamına uygun olmadığını, bir mahalle halkı içinde istediğine satmak, istediğine satmamak hakkının bir bakkala verilmediğini, ilk göreceğim belediye çavuşuna bu tutumunu şikâyet edeceğimi, keyifle iş gören dükkânı kapatmak yetkisinin belediyeye verilmiş bulunduğunu öyle tehdit dolu bir kesinlikle söyledim ki, uzun yıllar mahalle bakkallığı yapmış olan bu hilekâr adamı, sözlerim şaşırttı. Belediye çavuşunun küçük esnaf üzerindeki etkisini bildiğimden özellikle bu konu üzerinde durdum.

En sonu bakkal, belediye çavuşu ile karşılaşmamak için bir dönüş yolu aramağa başladı. Titreyerek, bana güya evi için ayırmış olduğu maldan vermeğe razı oldu. Sonra dükkânın tenhalığından yararlanarak, ellerini ovuştura ovuştura bazı ricalarda bulundu: Bu semt biraz mutaassıp ve eski kafalıydı. Hatırım kalmasın, namazı niyazı olmayan, içkisi çalgısı bol bu eve karşı, öteden beri mahalle halkı, domuza bakar gibi bakarlardı. E... kendisi de alt ucu esnaftı. Müşterilerini kollamak zorundaydı. Ben bu gün var yarın yoktum. Eğer açıktan açığa bu eve mal satacak olursa, mahalleli kendisi ile «aksatayı» kesip, on beş adım ilerdeki rakip dükkânla alışveriş edeceklerdi. Çoluk çocuk sahibiydi, kalabalık bir ev halkı bu dükkâna bakıyorlardı. Ben kibar bir efendiydim. Dükkânından ne istersem satın almağa yerden göğe kadar hakkım vardı. Ama çocuklarına acıyarak alışverişi bizzat ve hiç olmazsa tenha zamanlarda yap-

malıydım. Hiç alışveriş etmesem daha da memnun olacaktı.

Bakkal, merhametime sığındığını söyleyerek sustu.

Bunun kendi bileceğimiz iş olduğunu bir belediye çavuşu ağzıyle haykırarak oradan ayrıldım. Ama yürüdükçe açık yürekle konuşan bu adamı zor durumda bırakmayı kendime yakıştıramıyordum. Ondan alışveriş etmeyecektim.

Mahallenin kadınları, erkekleri gibi tek yönlü hareket etmiyorlardı. Ben yokuştan aşağı inerken, eminim, birçok kadınlar, dolu ağızla Pakize Hanım'a ve kızına: «Orospu!...» diyorlar ve Hasan Efendi'nin kalıbına kıyafetine tükürüyorlardı. Öyleyken pek çoklarının, Zehra'nın yerinde olmağa can attıklarına hiç şüphe yoktu: Bazı genç ve hoppa kızlar, komşularına gitme vaktini benim geçtiğim zamana rastlatıyorlar, en canlı ve kıvrak hareketlerle önüm sıra yürüyerek, bir kapı önünde duruyorlardı. Tokmağı çalarken, cilveli seslerle sabah kahvesine geldiklerini söylüyorlar ve bu sırada yan bir bakışla benim kendilerine bakıp bakmadığını anlamağa çalışıyorlardı. Eskiden «Meşrutiyet mahallesinde» genç kızlar, böyle süslenip püslenerek, sabah kahvesine gitmezlerdi. Demek o zamandan bu zamana değişen yalnız bu olmuştu.

Genç kızların, mahallenin prensiplerine uyarak, Zehra'ya karşı açtıkları bu savaşa anneleri, benim sokağa bakan pencere önünde meşgul olduğumu fark ettikleri zaman, bir vesile ile kapıya çıkarak katılıyorlardı. Pakize Hanım'ın ve kocası Hasan Efendi'

nin «cemaziyelevvelinden» başlayarak, onlar hakkında bildiklerini, daha doğrusu iftiralarını, sayıp dökmek suretiyle kızlarına, uzaktan uzağa yardımda bulunmaya uğraşıyorlardı.

Bu yüksek sesli dedikodulara inanmak gerekirse, Pakize Hanım kaşarlanmış bir Aydın orospusu, hatta kızını kendi eliyle sağa sola taşıyan bir çaça; kocası bir sevda tellalıydı. Zehra, küçük olmasına rağmen, daha şimdiden kan kırmızı bir «fahişe»ydi. Eşrefpaşa ve Göztepe sırtlarının dili olsa da söyleseydi. Kaç kez jandarmalar tarafından yakalanmış, karakola teslim edilmişti. Ama babasının komiserlik zamanından ahbapları bu olayları örtbas etmişlerdi.

Hasan Efendi ayyaşın, düzenbazın biriydi. «İzmir istirdadında komiser iken yükünü tutmuş», sonra işi benzin ticaretine dökmüştü. Gümrüklerde ve polisteki tanıdıkları sayesinde benzin işinden de büyük paralar kazanmıştı. Otomobiller, kamyonlar işletmeye başlamıştı. Ama «ahlı para»nın kimseye hayrı dokunmazdı. Hasan Efendi, kemer orospularından birine abayı yakınca, paralar da suyunu çekmişti. O zaman bu zaman herif mesleği değiştirmişti. «Allah bilir bu kârlı işi Kemer'deki dostu» salık vermişti ona. Herifin de «istidadı varmış, bu işte herkesten erbap çıkmıştı. Önce karısını, sonra da kızını öteye beriye götürüp geçinmeye başlamıştı.

Bu kirli isnatlar ve bu iğrenç saldırılarla Pakize Hanım'ın anlattığı anılar arasında ilintiler göze çarpıyordu. Hiç kuşkusuz mahalleli ile aralarına henüz soğukluk düşmediği günlerde Pakize Hanım'ın mangal başında onlara anlattığı bugünkü iftiralarına

sağlam dayanaklar sağlıyor olmalıydı. Bununla beraber mahallede geçen bu çirkin perdearkası komedyası, bende iftiraya uğrayanlara karşı değil, onları yayanlara karşı tiksinme uyandırıyordu. Akşamları taraçada toplanan ev halkını gizli gizli incelerken, dedikoducu kadınları büsbütün menfur buluyordum. Çünkü ne Hasan Efendi'nin ince kenarlı adi gözlüğü üzerinden sıcak bir kırışıklıkla gülen gözlerinde, ne ağzı etrafını çerçeveleyen sigara dumanı ile kızarmış kırçıl Alman bıyıklarında, onlara hak verdirecek bir bayağılık nişanesi vardı; ne Pakize Hanım'ın peltek Ş ve R'lerle insanın içine serinlik veren konuşmasında hayasızlık, ve bol bol sabunlanmaktan tertemiz parlayan yanaklarında ve alnında, bir orospuluk gölgesi yer etmişti. Zehra'ya baktığım zaman ise, onun kumral saçlar iliştirilmiş ve o geceden sonra bir daha hanımböceği küpeler taktığını görmediğim küçük kulakları, kıvırcık kirpikleri, zayıf omuzları, içimde ona karşı bir acıma duygusu uyandırıyordu. Doğrusu bütün ev halkına, bu merhametin uyardığı bir yakınlık duyuyordum.

Bütün çirkin söylentilere rağmen, evde Zehra'yı çorapsız, annesini başörtüsüz görmediğim halde fıkır fıkır gülüşler, garip iç çekmeler, yine o kötü iftiraları yapanların pencerelerini örten iki yüzlü kafesler arkasından geliyordu. Başlarını örtmelerine rağmen, kapı önünde lâzımlık sandalyelerinde oturan küçük çocuklarıyle iki anlamlı şakalar yapan, ve ben yanlarından geçtiğim sırada eğilerek göğüslerini ve eteklerinin müsadesi nispetinde bacaklarını gösteren yine onlar oluyordu.

Hatta bunlardan bir tanesi, postanede mü-

vezzi olan kocası nöbetçi kaldığı geceler, yatağa girerken lambanın ışığı sayesinde gölgesini, benim pencereme cephe veren beyaz duvar üzerine yansıtarak, ihtimal kocasına bile göstermediği bir çıplaklıkla, vücudunu bir peri silueti halinde bana göstermeye çalışıyordu. Bunun isteyerek yapılmış bir şey olduğunu, bir gün kapı önünden geçen bir kuklacı ile konuşmasından anladım:

Adamcağız kuklalarını satmak için şaklabanlık yapıyor, küçük bir sopa takılırsa canlı bir bebek gibi onu oynatmanın kabil olduğunu anlatıyordu. O zaman sözünü ettiğim kadın, bir kötü kadın kahkahası attıktan sonra, her gece lambanın ışığında, kendisinin kuklasız da karagöz oynatabildiğini söyledi. Kadın bu nükteyi savurduktan sonra kapısını kapayıp içeri kaçınca, kuklacı Tanrının bu kadının kocasına sabırlar ve başında taşıyacağı boynuzlar için kuvvet ihsan etmesini dileyen mırıltılarla yokuştan aşağı inmeye başladı.

16

Çoğu akşamlar bizimle yemek yiyen, ama bir kilo armut bile getirmeği akıl etmeyen Hâmit vesilesiyle, bir zaman sonra, bana da ağır saldırılara geçtiler. Şimdi küçük çocuklar da annelerinin yanında yer alıyorlardı. Ben eve dönerken,

sokağın başında göründüğüm zaman, hangi oyunu oynarlarsa oynasınlar, onu hemen bırakıyorlar, uzuneşek oynamaya başlıyorlar, ben yanlarından geçinceye dek birbirlerinin sırtına binerek «Çatal matal kaç çatal?» diye soruyorlar ve hiç kuşkusuz evlerden öğretilmiş nükteler savuruyorlardı:

«Kaç çatal olduğunu sen müdür beye sor!»

Bu nükteye kafes arkasından çıngıraklı kadın kahkahaları karşılık veriyor, bu çıngıraklar bir pencereden ötekine sıçrıyordu.

Bana karşı yapılan saldırıların nedenini çok iyi bildiğim halde, içimde büyük bir kızgınlığın kabarmasına engel olamıyor, adımı «pezevenk'e» çıkarmak isteyen şu çocuklarla, şu pencere arkasında orospu gibi gülen kadınları, küçüklüğümde anneme kızdığım zaman yaptığım gibi taş yağmuruna tutmak isteğiyle kıvranıyordum.

Bir gün mahalleden gene kuklacı geçerken, bana gölgesiyle vücudunu sergileyen kadının, oğluna bir kukla aldığını, akşam üstü bütün mahalle çocuklarının bu kukla çevresinde toplandıklarını, ipi çekildiği zaman elini kolunu sallayan, dilini çıkaran bu mukavva parçasının onları uzun zaman eğlendirdiğini, en sonu içlerinden birinin kuklaya ad takmayı önermesi üzerine ona «Pakize Hanım'ın Kuklası» ismini verdiklerini gördüm. Sonra:

«Ha ha ha – sı sı sı!

Pakize Hanım'ın Kuklası!»

diye haykırarak, kukla önde onlar arkada, bütün mahalleyi dolaştılar.

Bu maskaralığın her evde büyük bir memnunluk uyandırdığını, kadınların pencere ve kapılarda top-

lanarak karşılıklı gülüşmelerinden anlıyordum. Hedefi çok açık olan bu sataşmalar, küçük düşürme çabaları, bana garip bir zevk de vermiyor değildi. Hayır, beni bu evden kaçırtamayacaklardı. Bir mahalle halkını oyalayacak kadar önemli bir kişi olmak, gururumu okşuyordu, bu semtten ayrılmak, bana bir hükümdarın tahtından feragat etmesi kadar ağır geliyordu.

İçimde mücadele zevki kaynıyordu. Mahallenin tüm erkekleri, kadınları ve çocukları bir yanda, ben bir yanda idim. Kalabalık bir düşman karşısında direnmek, gücümü arttırıyordu. Bu evden ayrılmam yenilgiyi kabul ederek savaştan kaçmam demekti. Her şeye katlanırdım, ama bu yenilgiyi asla hazmedemezdim. Kavgayı sürdürmek için fazla güçlü olmaya da lüzum yoktu. Alt ucu vurdumduymazlıkla sokağın bir ucundan öbür ucuna kadar bastonumu sallaya sallaya yürümem, onları yere sermeğe yeterdi. Bu komedyanın, kısa bir süre, beni üzen yanı şu idi: Acaba mahallenin bu eve karşı gösterdiği amansız saldırı, ben bu eve taşındıktan sonra mı başlamıştı? Yoksa, bakkalın dediği gibi, eski bir çekişmenin devamı mıydı? Eğer savaş ben geldikten sonra başlamışsa, bir genç kızın ve ailesinin namusunu korumak için, düşmanlarımın önünden aşağılaşarak kaçmayı yeğ bulur, hatta ben taşınırken çocukların arkamdan teneke çalmalarına da katlanırdım.

Ama Pakize Hanım da, Hasan Efendi de mahallenin bu edepsizliğinin yeni bir şey olmadığını, bu evi satın aldıkları günden beri kendileriyle uğraştıklarını, çünkü bu yetim evini mahalle halkından birinin göçmen olarak gelmiş akrabasına ucuza kapat-

mak istediklerini, Hasan Efendi'nin arttırması karşısında bundan vazgeçmek zorunda kaldıklarını ve o gün bugün, bu yenilgiyi unutamadıklarını, önlerine çıkan her fırsattan yararlanarak, saldırıya kalktıklarını, bir gün illâllah dedirterek evi yok pahasına ele geçirmeyi umduklarını söylediler.

17

Bu gizli savaşta mahalle halkının bir amacı olduğu halde, benim onları sinirlendirmekten, büyücek bir kalabalığa karşı durmanın zevkinden başka bir beklediğim yoktu. Sınırlı bir dörtgen içinde yaşayan insana bu kadarcık bir zevk de çok görülmemeli.

Mahalleli, düzenlediği gizli oyunlarda, bana uygun görülen rollerden hiç birini benimsememiş olmamı, ilkel hayat görüşleriyle izah edemeyince, bana bu zevki de fazla buldular. Umutları boşa çıkanların birikmiş hıncıyle kendilerini uğraştıran adama son bir darbe indirmek hırsıyle, yeni bir saldırıya geçtiler.

Bir sabah, sokaktan her zamanki mağrur ve sakin tavrımla geçip giderken çocuklar, sinema önündeki meczubun ardına düşen haylazlar gibi, kömürle bıyık çekmiş bir oğlanın peşi sıra:

«Köse – Köse.. Boyalı – Bıyıklı – Harem – Ağası..» diye bağırdılar. Bu saldırı karşısında ilk kez sarsıldı-

ğımı, parktaki bankın arkalığına yaslanarak, bir çift kumrunun sevişmesini seyrettiğim sırada duydum:

Sergilenen taze göğüslere, kalçalara bakmayan, bir çatı altında bulunduğu genç kıza kardeş gibi davranan, hiç kimseyi kıskanmayan erkek nasıl bir yaratıktı?

Şüphesiz bu soru mahallenin kadınlarını bir tiksinme, ve acıma ile bana güldürmüştü. Yırtık mintanından göğsünün kılları görülen sebzeciyi, benden bin kez yeğ tuttuklarını da söylemişlerdi. Belki de haklı idiler.. Belki de ben gerçekten onların düşündüğü gibi bir adamdım. Zehra'nın kıvırcık kirpikli gözlerini, sofrada anlattığım hikâyelere güldüğünü göstermemek için, peçetesiyle örttüğü kırmızı ağzını ve gül yaprağı kulakları arkasına iliştirilmiş kumral saçlarını bütün tazeliği ve sıcaklığıyle hatırladım.

Ve o zaman içimde, bu mahalle kadınlarının düşündüğü, hiç olmazsa sezinlediği biçimde bir erkek olup olmadığım kuşkusu uyandı. Kederlenerek onlara hak verdim.

Evet, evet... yanılmıyorlardı. Ben istibdat karanlığıyle boğulmuş bir kandan gelme, Genel Savaş yıllarının silindiriyle ezilmiş, mısır çorbası ve süpürge tohumu lapası ile beslenmiş manevî bir çöküntü ile, güneş aydınlığını bile karartan bir kuşkuya düşmüş, acınacak bir kuşaktandım. Hayat cevherlerimiz gelişmemişti. Ruhumuzda devrimlerin sebep olduğu bütün yıkılışları, hercümerçleri vardı ve bu yıkıntı altında ezilmiş kalmıştık. Kuşağımız bugün, yalnız diğerlerinin yörüngeleri arasındaki boşluktan, bir zamanlar orada bir gezegen bulunduğunu sezinle-

ten, parçalanmış ölü bir yıldıza benziyordu. Nesiller zinciri arasında bizim yerimiz sadece böyle bir vehimli boşluk olacaktı. Evet, gelecek yüzyıllara bizden bir boşluk kalacaktı.

Bu düşüncelerle içimde bir daralma hissettim. Oysa gökyüzü parlaktı, deniz, maviliğin bütün güzelliğini ve görkemli durgunluğunu, bu mutlu şehre esirgemeden sunuyordu. Dizlerime düşen iki hanımböceği, bir çiftleşme oyunu içinde, korkuyu unutarak, kendilerinden geçmişlerdi.

Böyle bir günde bana karamsarlık nereden geliyordu? Mutlaka bağırsaklarımda bir bozukluk olmalı idi. Evet.. evet, karnımın sol yanında bir ağırlık duyuyordum. Dün gece, Zehra'nın yaptığı söylenen böreklerden fazlaca kaçırmış, midemi bozmuştum, o kadar.. Böyle olmasaydı, çocukların olagelen zevzeklikleri beni böylesine sersemletir miydi?

Öyleyken gene düşünüyordum ki, küçük bir kasabada, korkularla ve yaşama hazlarından yoksunluklarla geçen dört yıl içinde enerji kaynaklarının çoğu kurumuştu. Doğa yasaları dışında yaşamak, kendimi aşmak hırsıyle, her şeyimi yitirmiştim. Bir kadın eline değmeden geçen, kuru düşlerde kavrulan yirmi beş yıllık bir ömür insanda cinsel organların o paha biçilmez özsuyunu kurutmağa yetmez miydi?

Bununla birlikte damarlarımızdaki bu tanrısal gücün kökü kazınabilir miydi? Hani şu dalların kuruduklarını sandığımız sırada, hiç umulmadık bir yerinden çıkıveren yeşil tomurcuk gibi, gizli kalmış gücümüz, bir gün dallanıp budaklanmaz mıydı?

Hiç kuşkusuz bu şehre geldiğim günden beri varlığımda duyduklarım bunun sağlam belirtileriydi.

Kendimi haksız yere suçluyordum. Hatta kuşağımı da..

En ağır mahrumluklara katlanan, türlü yıkıntılar altında yaşama gücünü yitirmemiş bir kuşaktan yarına kalacak şey neden bir boşluk olsun? Neden kendini aşmak isteği tüm yaşam kaynaklarını tüketsin? Acaba süpürge tohumu içinde buğdaydan daha başka bir yaşam cevheri yok muydu? Korku ve kuşku ateşini yeniden tutuşturduğu bambaşka bir güç, içimizde gizli kalanı neden aydınlatmasın?

Yeniden canlanan umut, çevreme gören bir gözle bakmama sebep oldu:

Parkın alt yanındaki yoldan bir sarışın kız geçiyordu. Arkasından küçük haşarı bir çocuk koşuyordu. Çocuk birden kösteklenerek yere düştü. Genç kız ona doğru koştu, yavruyu yerden kaldırdı. Çocuk ağlıyordu.

«Benim elimi ayağımı bağlayan şey değişmez bir alın yazısına inanıştı» diye düşünmeğe başladım. Buraya geldiğim geceden beri ayağımın kösteklenmesi de bir sarışın kader'in peşinde koşmamdan değil miydi? Mahallenin tasarladığı oyunu Zehra ile birlikte oynamama, başka ne türlü bir engel düşünülebilirdi?

Hiç şüphe yok, Zehra bir mahalle halkının tefe koyduğu hikâyeyi biliyordu. Bu hikâyenin onu rüyalarında tatlı tatlı meşgul ettiği de muhakkaktı. Kulağına kırmızı küpelerini takmaması da, sırf bana falımın çıkacağını hatırlatmak içindi. Belki bahçede yakaladığı sahici hanımböcekleriyle o da, kim bilir kaç kez, fala bakmıştı? Bazı geceler taraçada yemek yerken, birdenbire gözlerini gökyüzüne ısrarla diktiğini ve onun baktığı

yönde bir yıldız akması gördüğümü hatırlamıyor muydum? Hiç kuşkusuz o anda içinden bir dilek geçiriyordu ve bu dilek, mutlaka benimle ilgiliydi. Evet, bunun için bahse bile girerdim.

«Zehra beni...»

Ve bu cümlenin altını tamamlamadan içimden gelen bir isteğe uyarak, eski Yunan âşıkları gibi, başım üzerinde taçlanan dallar arasından mavi semaya gözlerimi dikerek, bir kuş falına baktım: Bu mavilikte belirecek ilk kuş Doğudan Batıya uçarsa, sorumu doğrulamış olacak ve ben:

«Zehra beni seviyor...» diyebilecektim.

Demin dallar üzerinde sevişen bir çift kumru, güneş aydınlığında, birbiri peşi sıra, yaldızlı bir uçuşla, Doğudan Batıya doğru maviliklere uçtular.

Ve ben deminki karamsarlığa bedel, çılgın kalp çarpıntısıyle kalktım. Öğretmen okulunda tatil günleri arkadaşlarımın dillerinden düşürmedikleri «Rende-vous» melodisini ıslıkla çalarak, parktan çıkarken, yolumun üzerinde her zaman rastladığım bir nal demirini elime aldım, deliklerini dikkatle saydım...

18

Kaç günler Pakize Hanım'ın gitmeyi teklif ettiği, benim gitmemekte direndiğim «Marultar-

lası» na, o gün onları ben çağırdım. Sınırlı bir yaşayış içinde bunaldığımdan, engellerin dışına çıkmak isteği duyduğumdan mı, yoksa mahallenin son suçlamalarını çürütme dileğinden mi ileri geliyordu, o zaman bunu pek kestirememişimdir.

Hâmit'i kadro dışı bırakmıştım. Bu kararda, Hâmit'in obur pintiliğinden ve ahmakça gevezeliklerinden kurtulma isteğinden çok, başka düşüncelerin etkisi olsa gerekti.

Sepetleri bir hamalın sırtına verdikten sonra, bir aile kadrosu halinde sokağa çıktık. Bu benim mahalleliye kesin sonuçlu saldırışımdı. Pencerelerin kafesleri arkasındaki başlar, o denli beklenmedik bir olayla karşılaşmışlardı ki, bu baskına karşı anlamlı anlamlı gülmek, öksürmek gibi en ilkel bir küçümseme direnişi bile gösteremediler. Küçük çocuklar kapılarının önünde oturarak, ya da duvar diplerine sokularak, elleri ceplerinde ya da burun deliklerinde, bizi aptal aptal süzmekle yetindiler.

Hiç bir zaman sesimi işitmeyen bu sokaklar; şimdi Pakize Hanım'a, kocasına, özellikle Zehra'ya, içten yakınlıklar sezilen bir ilgiyle söylediğim sözlerden sonra kopardığım taşkın kahkahalarla sarsılıyordu. Çirkefli sularda göl yapmaya çalışan, kendini işine kaptırmış küçükler bile bu taşkınlık karşısında, çamurlu ellerinin tersiyle yüzlerini kaşıyarak, kenara çekiliyorlardı. Bütün çocuklara «bugün neden eski oyunları oynamadıklarını» sorasım geliyordu.

Ama benimki de bir oyundu. Bu gidiş içten bir istekten çok, bir gösterişten, hakkımda vardıkları yargılarda yanıldıklarını belirtecek bir gösterişten ibaretti. Gerçekten böyle idi.

Tramvayda artık bu oyunu sürdürmeyi gereksiz görecek kadar coşkunluğumu yitirmiştim. Onun yerini bir can sıkıntısı ve huzursuzluk kaplamıştı. Pakize Hanım'ın kızıyle beni aynı kanepeye oturtmak istemesine sinirlenerek, yaban bir dikbaşlılıkla, kadını şaşkınlık içinde bırakarak, sağdaki tek kanepeye iliştim. Onlar ana kız yan yana oturdular. Babaları da benim önümdeki boş yeri seçti.

Hareket eden tramvay, beni alıştığım bir yörüngeden ayırmıştı. Dengesi bozulmuş bir yıldız gibi helezonsu bir sallantı içinde bulunuyordum. Arabanın altından kayan toprak, bana yerle ilişkim kesildiği ve boşlukta kaldığım sanısını veriyor, elektrikli bir kaşınma içinde kıvranıyordum. Bu huzursuzluk salt bir alışkanlığın bozulmasından ileri gelmiyordu. Bu araba içinde, bugüne değin yolculuk eden insanların arkalarında bıraktıkları anı ağlarına takılmanın sıkıntısıydı bu... Kaç insan bu araç içinde, bir özleyişe doğru koşmuş, kaç insan bir umutsuzluğun bunalımı, bir hayal kırıklığının utancıyle geri dönmüştü.

Umut ve hayal kırıklığı ağları arasında elektriklenmiş, durmadan kımıldayan bir dünyada yaşamayı vehmettiren bu arabada, gelmiş geçmiş insanların kaderiyle ağırlaşan bir iç sıkıntısı, bana buradan kaçmak ve alıştığım dörtgen içinde, benim alın yazısı dörtgenim içinde kendi kendimi kovalama istekleri veriyordu.

Nereye gidiyorduk? Şu karşımdaki mavi camın arkasında, mehtaplı bahar gecelerini andıran bir dünyaya mı? Beni her gittiğim yerde böyle karanlık, ya da ölüm aydınlığı içinde, cansız geceler

mi bekliyordu? Bu mavi camın sihirbazlığına hayran oluyordum. Onun arkasında güneşin erkek gücü nasıl kadınlaşıyordu? Onun arkasından bütün yüzler güzel göründüğü halde, güneş neden ayışığı gibi çirkinleşiyordu. Gözlerimize doğuştan böyle renkli bir cam takmadığı için Tanrıya şükrettim. Belki de daha rahat olurduk... Belki her şeyi rüyadaki gibi kararsız, yumuşak, aldatıcı, ama umut verici bir duman içinde göre göre, gerçek duygusunu ve hırslarımızı yitirirdik.

Sanki şimdi dünyayı olduğu gibi mi görüyorduk? Hepimizin dokusu aynı mayadan geldiği halde, birbirinin aynı mı idi? Bakalım benim gördüğüm kırmızı renk, başkasının tanıdığı kırmızı renge benziyor muydu? Hiç kuşkusuz hayır... Belki biçim ve hacimleri bile farklı görüyorduk.

Belki de aldanıyordum. İhtimal öteki insanların gördüğü şeyler birbirinin aynı idi. Kesin olan bir şey varsa benim herkesten farklı gördüğümdü. Benim gözlerimde kararan, çirkinleştiren bir mercek vardı. Yaşamayı tatsız, dünyayı sınırlı gösteren bu mercek bana babamdan mı yadigâr kalmıştı? Yoksa yaşadığım zamanın eseri mi idi, bilmiyorum. Herhalde benim merceklerim bozuktu. Acaba yeşil gözlü bir gözlük taksam, onun övülen özgüllüğünden yararlanır da, her şeyi yeşil görerek ruhum sükûna kavuşur muydu?

Birdenbire karşımdaki mavi camın aynasında, kıpırdayan bir erkek hayali, bu düşünce ve soruların ağını yırttı. İçeriye çevrilmiş olan dikkatim tersine döndü ve şapkasını arkaya itmiş bir delikanlının sola doğru eğilerek, sulu bir yüzle, biri-

sine sarkıntılık ettiğini farkettim. Onun eğildiği yanda Zehra'nın oturmakta olduğunu hesapladım.

Şiddetli bir kalp çarpıntısıyle şakaklarıma doğru bir kan basıncının yükseldiğini duydum. İçimin daraldığını ve parçalamak isteyen bir kızgınlıkla kavrulduğunu hissettiğim halde, yerimden kıpırdayamadım. Ama göz ucuyle sol yanda ayakta dikilen bir gencin, kaşıyle gözüyle, sarkıntılık eden arkadaşına, kızın bana ait bir insan olduğunu anlatmaya çalıştığını farkettim. Öteki neden sonra bunu anladı. Hiç bir şey olmamış bir yüz takınacağına, göz kırptı, çenesinin ucuyle beni gösterdi ve hayasız hayasız güldü. Arkadaşı da buna karşılık vermek zorunda kaldı.

Bu gülüşmelerde pek çok anlamlar saklı idi. Belki Zehra'nın nişanlım olması gerektiğini hesaplamışlar, benim hiç bir şeyden haberi olmayan, kapalı gözlü, her zaman aldatılmağa mahkûm, saf kocalardan olacağımı düşünmüşler, belki de parmaklarıyle boynuz işareti yapmışlardı.

Bu kızla onların sandığı cinsten bir ilişkim olmasa bile, benim yerimde bir başka erkek olsaydı, kalbi çarpacağına eli harekete geçer, sarkıntılık eden adama haddini bildirirdi. Ben korkağın, budalanın biri olmasaydım, kalkıp bu küstah delikanlının arkaya kaykılmış şapkasını bir elimle yakalar, kulaklarına geçirirdim. Tepkimin sertliğinden şapkanın kenarı, burnunun üstünü bile sıyırırdı. Oysa onlar daha şımarık ve küçültücü gülüşlerine devam ediyorlardı.

Pakize Hanım'ın soluyuşlarından sinirlenmiş olduğunu anlıyordum. Oysa baba, benim gibi vur

dumduymaz, kanepesinde rahat rahat oturuyordu. Ondan nefret ediyordum.

Hadi o, mahallenin dediği gibi, bu işlere çoktan alışmış diyelim, ama bu halimle ben de ona benzemiyor muydum? Bütün mahalle kadınlarının hakkı vardı: Ben sersemin, iktidarsızın biri idim. Bende erkeklik adına hiç bir şey yoktu.

Birdenbire, çağırışım hızıyle bir şeyler oldu. Bir şapkanın elime geçtiğini, biçimi bozulmuş ve kulaklara kadar girmiş şapkayı başından çıkarmağa uğraşan delikanlıya, Zehra'nın ve Pakize Hanım'ın kahkahalarla güldüklerini gördüm.

19

Marultarla'sına giden tozlu yolda, etrafımızı çeviren ağaçlarla boy ölçüşmek isteyen bir gururla yürüyordum. Onlar, tramvay halkının araya girmesiyle yatıştırılan olaydan dolayı beni hem alkışlıyorlar, hem eleştiriyorlardı.

Baba, böyle «zamane piçleri»yle insanın başını nara yakabileceğini söylüyor, bu çılgınlıklardan sakınmamı öğütlüyordu. Ama karısı Pakize Hanım, yiğitliğimi göklere çıkarıyor, kocasının artık ihtiyarlamış olduğuna esefle değiniyor, gençliğinde onun da kendisini efelerin elinden nasıl almış, kaçırmış olduğunu hatırlatıyordu. O, gözü pek

erkeklere bayılırdı. Gece gündüz Tanrıdan dileği, kızına korkak bir koca vermemesiydi. Çünkü onu evden ilk kovacak kendisi olacaktı.

Zehra'nın bana bir kahramana bakar gibi tapan bakışlar fırlattığını, yüzünde annemin yanaklarını hatırlatan mutlu, utangaç bir kırmızılık uçuştuğunu görüyordum. Onun böylesi bakışları karşısında kendimi ejderhalarla dövüşen şehzadeler kadar güçlü buluyordum.

Bahçıvanın, bir Musevî kızının salıncak sallanırken düşerek öldüğünü söylediği büyük dut ağacı altında, hasırlara oturduğumuz zaman, ölümü bile yenebileceğimi vehmediyor, damarlarımda ateşli bir gücün dolaştığı bu anda, boğuşan bir Yunan atleti kadar güzelleşmiş olacağımı da düşünüyordum. Gece karanlıkları, büyülü saatler, kâbuslu titremeler nerdesiniz? Kendimi onların şerrinden sonsuza dek kurtulmuş hissediyor ve

«İşte, bende de gizli hayat tomurcukları uyanıyor,» diyordum.

Ah, savaşma gücü... Sana ne kadar muhtacız...

Bütün kötülükler savaştan kaçmakla başlıyordu. Ben o kasabada dedikodulardan, düşmanlıklardan, parti kavgalarından, görenek ve geleneklere karşı koymaktan, hasılı her şeyden kaçmamış mıydım? Gelecekteki kuruntulanan bir savaşa hazırlanmak için, bu kasaba ölçüsündeki aşağılık çekişmelerle idmanlanacak yerde, bir han odasının dört duvarı arasına kapanarak, tozlu kitapların ruhunu içerek, kendimi güya güçlendirmeğe çalışmamış mı idim? Oysa ne yazık, o kitapların, ruhumuzun duvarlarından, her gün bir par-

çasını yıktıklarını fark edememiştim. Onların yeniden dökmek için ruhumuzu erittiklerini sanıyordum. Bu mümkün olsa bile, eriyen ruhumun hangi kalıp içinde donacağını tasarlamak da elimde değildi:

Ne var ki, kitaplarla düşüp kalkmazdan önce de, bende utanç gibi, gurur gibi her zaman bir yerlere kaçmaya zorlayan, bir yan bulunduğunu hatırlıyorum. Bu dünyaya insanlar ya savaşçı, ya da peygamber olarak gelirlerdi. Bende Peygamberlerin kuşku duyan, ama gene de kendini savaşsız teslim eden kanı vardı. Bundan dolayı dünyanın her şeyinden kuşkulanmış, fakat hiç bir zora karşı direnmeden, yenilgiyi önceden kabullenerek, durmadan kaçmıştım. Hatta kendimden bile kaçmak sevdasına düşmüştüm. Buralara niçin gelmiştim? Yer değiştirmenin ruhumuzda temelli değişmeler yapacağına, eski varlığımızdan soyunup kurtulacağımıza, çocuk gibi inanmamış mıydım?

Aslında pek de aldanmış sayılmazdım. Burada birtakım savaşlar kabul etmiştim. Koca bir mahalle ile çarpışmak bu hayırlı değişmenin belirtileri değil miydi? Geceler bile bana oradaki kadar korkunç gelmiyordu.

Türkistan'dan geldiğini söyleyen bahçıvan, Hasan Efendi'nin ısmarladığı inek sütünden yapılmış bir kımız şişesini açtığı zaman, beyaz köpükler, yeşili parlak dut yapraklarına dek fışkırdı, yere döküldü. Şişenin dibinde kalan kımızı ancak tadabildim. Ama bu ağacın dibinde, kımız şişesi gibi köpüre köpüre, tüm güçsüzlüklerden boşaldığımı sanıyordum.

20

Bizden başka müşterisi olmayan bahçıvan, marullarının en iyisinden getirdi, yanı başımızdaki kuyunun kenarına oturarak ayaklarını sallandırdı. Bizimle yarenlik etmek isteğiyle Hasan Efendi'den bir sigara istedi. Hasan efendi, tabakasını uzatırken sordu: İnek doğurmuş muydu? Kızını daha evlendirmeyecek miydi?

Bahçıvan, bütün dikkatini tabakadan tütün çıkarmağa, sigara sarmağa bağlamış görünmesine rağmen karşılık verdi:

İnek doğurmuştu. Ama yavru iki gün sonra nasılsa ağzına bir paçavra geçirmişti ve yutamadığı için tıkanmış, boğulmuştu. Şimdi anası kimseyi ahıra sokmuyor, memelerine el dokundurmuyordu. Kızına gelince, kartlaşmıştı ama, adam beğenmiyordu hâlâ.. Hangi adamı gösterseler «ekmeğe tuza dua et!» diyordu. Türkistan'da bir kız «ekmeğe tuza dua et!» dedi mi, iş biterdi. Dünya bir araya gelse kızı ere veremezlerdi.

Ben de söze karıştım: Kızının, isteyenlere hep ekmekle tuzu göstermesine bakılırsa, daha önce başka nimetlerin tadını tatmış olması gerektiğini söyledim. Bu bahçelerin etrafına duvar çekilmemişti. Kumrular burada insanlara sevişmeyi çok erkenden öğretebilirlerdi.

Bahçıvan sözlerimden alınmadı. Bol tütünle sarılmış sigarasını özenle tükürükledikten sonra, benim, Semerkant'taki saz şairleri kadar tatlı dilli olduğumu söyledi. Ama tarlada çalışanların, kum-

rulardan sevişmeyi öğrenmezden önce, başı yerde gezmeğe alışmış olduklarını da ekledi.

Ona gülerek, genç kızların bize benzemediklerini, bazen bir düş ile yüzlerinin sararıp solabileceğini hatırlattım. Toprak üstünde ise insan düşten başka bir şey göremezdi. Toprak deyip de geçmemeli idi. Bu toprak, toprak oluncaya dek kaç milyar insanın yaşantısını içinde eritmişti? Onun her zerresinde bir aşk hikâyesi gizli idi. Niçin yapraklar bu kadar yeşil oluyordu? Neden çiçeklerin bin türlü renkleri, kokuları vardı? Acaba bitkiler toprağa düşen insanların sevgi fosillerini emerek böyle güzelleşmiyorlar mıydı? Kuşlar daha yuvada ötmeyi, böcekler sürünürken sevişmeyi öğreniyorlar da, böyle bir toprakla haşır neşir olan insan, sevgiyi bilmez miydi? Bak Zehra bile, taraçadaki sekiz, on saksıyla uğraştığı halde, yüzünde toprağın canlılığı, gözlerinde sevdanın derinliği vardı. Göz kapakları anılar gibi yorgun açılıp kapanmıyorlar mıydı?

Ben bunları söylerken, Zehra'nın gözleri utangaçlıkla kırpılıyor, ama ne bakışında gurur pırıltıları, ne ürkerek kaçma istekleri vardı. Yakasıyle oynayan elinde büyük bir mutluluk, bir kendini bağışlayış yumuşaklığı seziliyordu.

Marulunu yerken gülümseyen Hasan Efendi de, kızına ve bana umutla bakan Pakize Hanım da bu sözlerimden hoşnut görünüyorlardı. Ama bahçıvanın çekik Asyalı gözleri, kuşkulu bir alayla süzülmüştü:

«Ben tarlamı hayvan gübresiyle gübrelemeseydim..»

Sözünü keserek, onun buz gibi soğuk gerçeğini reddetmeğe çalıştım: Toprak gübreyi gübre olarak bırakmazdı. Onda tüm kötüleri iyi eden Tanrısal bir güç vardı. Bu güç, birikmiş parça parça iyilik ve güzelliklerden doğuyordu. Her kötülük iki iyiliğin birleşmesinden meydana gelirdi. İşte toprak bu birleşmeyi bozmak, dağıtmak yoluyle kötülüğü ortadan kaldırıyordu. Belki ölüm de bunu yapıyordu. Toprakta çalışan insanlar tarih boyunca güzellikleri yaratmışlardı. Hayvanlarını güden göçebeler, toprağa bağlanmasını bilmeyen toplumlar ise, bunları yakıp yıkmışlardı. Hasılı toprak bizim gördüğümüz gibi kara bir çamur değildi. Eğer ben günün birinde Adalet Bakanı olursam, tüm canileri, katilleri toprakla eğitirdim. Evet, böyle bir gün muhakkak gelecekti.

Ayakta dolaşıyordum. Parmağım yeleğimin üst cebine sokulu idi. Nutkuma devam etmek istedim: Evet muhakkak bir gün gelecek ve ben sorumlu Bakan olarak tüm bozulmuş yurttaşları toprakla iyi edecektim ve...

Sözümün aşağısını getiremedim. Öksürdüm. Hepsi gülüştüler. Bense yüzümün dalga dalga yandığını hissederek sustum.

Bu bahçeye ayak bastığım andan beri toprağın iyiliğini kendimde hissediyordum. Ağaçlarda seslerini işittiğim böcekler, gübre yığınlarından yükselen kokular, bulutsuz mavilik, hasılı her şey, bana topraktan gelen iksirle ilişkili görünüyordu. Kalbimde iyilik duyguları, utangaç çırpınışlar duyuyordum. Ah bu dut ağaçlarının gölgesinde, bozulmuş «ben»den kurtularak, toprağın tadını, haz-

larını bana geri verecek olan eski «ben»e mi kavuşuyordum? Gözlerime sevinç yaşları doldu. Onları göstermemek için bahçenin su yolları kıyısında açılmış pembe çiçeklere doğru koştum. Onları kopardım ve Zehra'ya bağırdım:

«Buradan senin için de çiçekler toplayacağım...»

21

Her zaman gecenin ve korkuların yaklaştığını haber veren gurubu nefretle karşıladığım halde, o gün eve dönmeden önce, onu lezzetle temaşa ettim.

Taraçada, bol bir ışık altında, benden bulaşan ve bira şişeleriyle beslenen taşkın bir neşe içinde yemek yedik.

Odama çekildiğim zaman bavulumdan yaldızlı bir defter çıkararak coşkunluk içinde yazmağa başladım:

«.....Buradan senin için de çiçekler toplayacağım. Toprağa döndüğüm bu ilk günü kutsamak için, bu çiçeklerle, benim esrarlı tapınağıma gel!.

Yıllardan beri karanlıkta büyüyen bir ışık hasretini dindirmek için, gözlerindeki aydınlığı bana içir ve kâbuslu gecelerin artık bittiğini söyle!

Beni çağıran sen değil miydin? Kuşkunun

sarasıyle mesafelerden, hacimlerden kaçarken, hayata dönmek umuduyle ölümün uçurumuna düşenleri görünmez kanatlarıyle kurtaran aşk tanrıçası!.. Beni çağıran sen değil miydin? Niçin daha önce sesini duymadım? Afrodit için tapınaklar yapılan bu topraktan başka yere, Eros oklarını boşaltamaz mıydı ki, onu daha önce bana göndermedin?

Kitapların karanlık dehlizlerinde, hayat cevherleri aradığım o han odalarında ne işim vardı? Sonsuzluk adına kasideler bulunan o tozlu anıtlarda her şeyin fâni olduğunu öğrenmesem; bastığım toprağın, yokluğun sıvılaşmasından meydana gelmiş bir hayal oyunu olduğunu bilmesem; benden önce de, benden sonra da bu dünyanın var olduğundan ve olacağından haberim bulunmasaydı, seni tanıyamaz mıydım?

Yalnız benden ve senden ibaret bir dünyada, kurulmuş bir düzenin sonsuzluk vehmi içinde, niçinsiz, açıklamasız bir yaşam sürseydim, senin o küçük yavrunun oklarına yaraşır bir hedef olamaz mıydım? Neden beni bir keçi yavrusuyle akran olduğum yaşta ve onun kadar kaygusuz zamanımda çağırmadın? Neden karanlıklara düşman olmadan, aya karşı şarkı söyleyebildiğim ve mezar taşları üzerinde tahtıravalli oynadığım günlerde, parmaklarına kına yakan küçük kızlardan biri halinde karşıma çıkmadın? Niçin beni uçuruma gerilmiş bir ip üzerinde, bin bir korkunun kasıp kavurduğu bir denge oyunu içinde buldun? Aşkın bir ölüm oyunu olduğunu öğrenmeme ne gerek vardı? Bir koza içinde kendini uzun zaman

hapseden ve ölümünden az önce kanatlanan bir tırtıl gibi benim de yaşamım sonuna mı yaklaştı? Ne olursa olsun, gözkapaklarım anıların tatlı yorgunluğu ile kapanırken, bir gün uçmuş olduğumu hatırlayabileceğim için sana minnettarım. Kısa bir uçuş için, uzun zaman karanlığa alışmak gerektiğini öğrendiğime de memnunum. Artık anlıyorum ki, biz burada sürekli bir hazırlık içindeyiz. Böyle bir hazırlığımız olmasaydı, doğmaya ve ölmeye nasıl rıza gösterirdik?

Belki de geçici bir zaman için, ama ruhumda yeniden aydınlıkları bulduğum şu anı kutsayan, sana benim dertli toprağımda açan çiçekleri veriyorum...»

Bu satırları yazdıktan sonra penceremden sokağa baktım. Minarenin ağzı hayretle açılmıştı. Benim için kötü niyetler besleyen evler, karanlık örtülerini örtünmüşlerdi. Percereler ölü gözleri gibi, fersiz parlıyordu. Bütün mahalleyi yenilgiyle sırt üstü düşmüş gördüm. Onların gafletini, aşağılık hırslarını, kötülük eğilimlerini bağışlayan bir geniş yüreklilikle, pencerelerimi kapadım.

22

İçimdeki bu yeni ruha uygun, yeni bir kılığa girmek amacıyle ertesi günü Hâmit'i alarak çar-

şıya gittim. Biliyordum ki, Hamit her kumaş üzerinde nekes bir dikkatle duracaktır. Onu ışığa karşı tutacak, dokusunun sıklığına göre kaç yıl dayanabileceğini tahmine çalışacaktır. Sonra tersini, yüzünü inceleyerek, bu kumaşın kaç yılda tornistan edildiği takdirde, yeni olacağını hesaba kalkışacaktır.

Bununla birlikte onu yanıma aldım. Çünkü artık, bu evdeki kimliğimde bir değişiklik olacağını bilmesi gerekiyordu. Kumaş seçerken, elbisenin nikâh töreninde kullanılabileceğini, anlamlı bir bakışla, ona hissettirecektim.

Hamit bunu hissedemedi. Çünkü seçtiği kumaşların bir metresine vereceğim parayla, insanın iki kat elbiseye sahip olabileceğini hesaplamaktan başka bir şeyle ilgili değildi. Bu da benim canımı sıkıyordu.

Kumaş seçiminden sonra, tezgâhtardan iyi bir terzinin adresini istedim. Ondan önce davranan Hâmit, bilmem ne hanı içinde bir Yahudi'nin elbiseye dayanıklı bir harç kullandığını, hem iyi, hem de çok ehven bir fiyatla diktiğini söyledi.

Tezgâhtar o Yahudilerin ancak eski elbiseleri tornistan ettiklerine, ince bir yergiyle, değindikten sonra, bana büyük bir hanın adresini verdi. Hâmit, ağzına bir akide şekeri atarak homurdandı. Ben kumaşı alıp mağazadan çıkarken tezgâhtarların yerlere kadar eğilmesine sinirlenerek tükürdü. Nasılsa ağzından kaldırımın kenarına düşen şekeri almak için eğildiği zaman, ayağımla onun üzerine bastım. Hamit'te alışverişi ve şekeri kaybetmenin huzursuzluğu henüz geçmeden terziyi

bulduk. Büyük bir hanın üst katında, gösterişli bir atelyede, kalabalık bir işçi kadrosuyle çalışan terzi, kumaşı çok beğendiğini söyler ve ölçü almaya hazırlanırken; ona elbiseyi çok kısa bir zamanda istediğimi, fedakârlıktan çekinmeyeceğimi söyledim.

Terzi, iki gün sonra elbiseyi verebilmek için kırk liramı alacağını çünkü bu elbiseyi her işe yeğ tutacağını belirtti. Hâmit, terzinin suratına indirecekmiş gibi yumruklarını sıktı. Bütün terziler gibi bunun da Allahtan korkmaz, insafsız, hilekâr bir terzi olduğunu, insanın bu parayla bir dükkân açabileceğini iddia etti, beni kolumdan tutup zorla götürmek istedi. Ama ben, Hâmit'e dil dökmeğe başlamış bulunan terzinin teklifini, hovarda bir adam davranışıyle, kabul ettiğimi söyledim.

Bana birçok modeller gösterdikten sonra terzi, gereksiz bir özenle ölçümü alırken ona huylarımı sayıp dökmeğe başladım:

Ben elbisemin sadelik içinde zenginlik göstermesinden hoşlanırdım. Sonra elbise demek, karakter demekti. İnsanın nasıl bir adam olduğunu, ne düşündüğünü elbisenin kıvrımları kadar hiç bir şey yansıtamazdı. Elbisenin önleri iliklenmediği halde, ilikli gibi durmalı idi. Bu, insanın kararlarındaki kesinliği gösterirdi. Göğüs yuvarlaklıkları, bir yüksekten atma gösterişiyle, aşırı bir kabarıklık almamalıydı. Ceketin yakası, içinden pazarlıklı insanlar gibi, sinsi sinsi gömleği örtmemeliydi.

Terzi, «Evet Beyefendi, hakkınız var Beyefendi!» diye doğrulayarak işini yürütüyordu. Pantolon ölçüsünü alırken ansızın takımları nerede taşıdığımı, sordu.

Kalakaldım..

Ne demek istiyordu? Bu adam beni işçi ustası mı sanıyordu? Yoksa ben marangoz muydum? Kızgınlıkla soluyordum. Bu adama haddini bildirmeliydim.

Terzi karşılık vermediğimi, çatma isteğiyle soluduğumu görerek, bu soruyu herkese sormamak gerektiğini hatırlamış gibi, sorusunu tekrarlamaktan çekindi, «galiba solda..» diyerek ölçüyü tamamladı. Benim ters bakışlarımı yumuşatmak isteğiyle, elbisenin kusursuz olacağını, vücut ölçülerimin de elbiseyi göstermede yardımı dokunacağını, bu kostümün özellikle çaylarda sükse yapacağını terzilere özgü yaranma ağzıyle söyledi ve ertesi günü saat onda beni provaya çağırdı.

Sert bir hareketle şapkamı aldım. Elbisenin nerede kullanılacağının kendisini ilgilendirmeyeceğini kaba kaba söyledim. İki gün sonra elbiseyi istediğimi, söylenen saatlerde provaya geleceğimi, bir dakika bile beklemek âdetinde olmadığımı bildirdim ve yürüdüm.

Hâmit, benden çok önce çıkmıştı, ama kapının önünden ayrılmamıştı. Terzinin bir türlü, benim de başka türlü bir numara olduğumuzdan yakındı. Bu ne çalımdı? Bu ne asılzadelikti? Gören de bir matah sanacaktı beni. Bir dakika bekleyemezmişim!.. Bu çalım da nedendi. İşte burada «boş gezenin baş kalfası» idim. Ama can çıkar huy çıkmazdı. Hep o eski palavracı idim. Okuldayken onlara annemin çamaşırcılık yaptığı evi, kendi evimiz diye, uzun zaman yutturmamış mıydım? Çocuklukta bu gibi cahillikler neyse

neydi. Amma yaşlı adama yakışmıyordu doğrusu.. Ne yazık ki, benim gibi «baba hindiler» de pek çoktu bu dünyada.. İşte kendi kalem arkadaşı kâtip Hulusi de böyle bir «Numara» idi. Otuz beş lira aylık alırdı. Ama aylığını, Şehir Gazinosu'nda iki günde tüketirdi. Ondan sonra ortaklıklarda aramamalıydı onu. Ayda iki gün için yaşıyordu bu adam..

Oysa insan sonunu düşünmeliydi. Sağlık günlerinin arkası hastalık ve ihtiyarlıktı. O zaman dostlar kapıyı açmaz olurlardı. Meslekten ayrıldığı günden beri şu dünyada, kimseden zerrece iyilik görmemişti. Ama kimseye minneti de yoktu. Az çok babadan bir şey kalmıştı. Kendisi de tutumlu idi. Amma benim neyim vardı? Elimde nasılsa üç beş kuruş görmüştüm. Bunu sağa sola saçıyordum. Kimime güveniyordum? Başım darda kalırsa ondan bir şey ummamalı idim. Savurganlara yardım edeni, Tanrı da sevmezdi. Bugünkü alışverişi kendisi yapsaydı, kahrından üç ay hasta yatardı. Elbisemin nesi vardı ki yenisini diktiriyordum? Bu elbise kendisinin olsaydı, daha sekiz yıl giyerdi. Tornistan bile edilmemişti daha.

Hâmit, bu sözleri söylerken, elbiseme sahip olma hırsıyle bakıyordu. Onun gözlerinde toplanan sarı ışıkları, ellerindeki büzülüşü ve hırslı titreyişi tanırdım. Okulda yeni defter aldığım, ya da yeni çamaşırlar edindiğim vakit, bin dereden su getirerek, eskilerini benden koparmağa çalışan Hâmit'in hali hep böyleydi. Onun bu alışkanlığına uymakla, benden zor zamanda yardım elini esirgeyeceğini söyleyen arkadaşımı tokatlamış olacaktım. İçimde peşin bir

öç alma sevinci olduğu halde, bu elbiseyi o kadar beğeniyorsa kendisine verebileceğimi söylediğim zaman sevinçten bir an soluğunun kesildiğini, sonra sesindeki titremeyi saklayamadan, yarım ağızla, bunu benden ancak satın alabileceğini bildirdi.

Gülerek, şimdiye dek kendisine hiç bir şeyimi satmadığımı, parasız kabul etmezse, onu bir fukaraya verebileceğimi açıklayınca, ağız değiştirdi, elbiseyi kabul etti. Bu günkü alışverişte, benim kayıplarımı kendi kayıpları sayan Hâmit, böyle bir kazançla, o zararları karşılamış olmanın rahatlığıyle, derin derin soludu ve yüzündeki yabanlık eridi, koluma girdi.

23

Birçok huysuzluklarıma sabırla katlanan terzide, yeni aldığım gömleği, boyun bağını ve kol düğmelerini eskileriyle değiştirerek yeni elbiselerimi giydiğim zaman, paravana arkasında, beni kimselerin görmediğine emin olduktan sonra, kendimi yakından inceledim: Yüzüm bu elbise içinde biraz görgüsüz kalıyorsa da, kaşlarımın ağır ciddiliği onlara pek uygun düşüyordu. O kadar ki, Valinin huzuruna çıkmaya kalksam, polis ne istediğimi sormaya çekinir, Vali de, kapıyı vurmadan girdiğim için, beni parti müfettişi sanarak, ayağa

sıçrar, saygıyle karşılardı. Sonra onun «eshabı mesâlih»ten olduğumu anladığı zaman şaşırarak, birdenbire nasıl kekremsi bir hal alacağını düşünerek gülümsedim.

Bu neşeyle kalfalara, çıraklara bol bahşiş dağıttım ve eski elbiseleri verdiğim adrese göndermelerini emrederek, odadan çıktım. Beni âdeta törenle uğurladılar.

Merdivenlerden inerken, birdenbire «...» kasabasındaki terziyi hatırladım. Oradaki terzinin yaptığı gibi, bunların da arkamdan, «Ütünün sayesinde kazığı attık hergeleye!» deyip demediklerini anlamak için, bir şey unutmuş gibi davranarak, geriye döndüm.

Terziyi, çıraklara verdiğim paranın bir bölümünü, ellerinden alırken suçüstü yakalamış olmakla beraber, görmemezliğe geldim. Gazetemi unuttuğumu söyledim. Ama onun cebimde olduğunu, yapma bir jestle hatırladım ve beni aynı merasimle uğurlayan bu adamlardan ayrıldım. Arkamdan hiç bir şey söylememiş olmalarından memnun, merdivenlerden kasılarak inerken, hanın kapıcısı ayağa kalktı, beni saygıyle selâmladı. Ona elimin ucuyle karşılık vermekle birlikte, hürmetkârlığını hatırı sayılır bir bahşişle mükâfatlandırma isteği duydum. Lâkin arabacıyı hatırladım. Terslenmekten korkarak yoluma devam ettim.

Bu elbiselerle ne kadar değişmiştim, kendimi ne kadar güçlü hissediyordum. Yoluma çıkan bütün insanların yüzüne, yüksek rütbeli subaylar astlarına, «hadi selâm versene, ne duruyorsun!» der gibi nasıl bakarlarsa, öyle bakıyor, beni selâmlamalarını istiyordum. Genç kadınların bakışları üzerimde duruyordu. Meğer öteki elbiselerim, kişiliği amansız biçimde yok

eden üniformalar gibi, benim gerçek kişiliğimi mahvediyormuş. Demek az yetişir bir adam olduğum halde, işçiler, marangozlar, kasaplar arasında kayboluyordum. Şu halde büyük adamların daima saçlarını uzatmak, büyük bir boyunbağı takmak, herkese benzemeyen kılığa girmek istemeleri boşuna değildi. Onlar filozofluklarını, sanatçılıklarını, biraz da saçlarına, boyunbağlarına ve elbiselerine borçluydular. Nasrettin Hoca'nın büyük adam olduğunu bir kez daha onaylıyordum.

Öte yandan, bu kılık içinde beni gördükleri zaman, mahalle halkının neler düşüneceklerini de hesaplıyordum. «Müdür Bey!» dedikleri zaman, artık içlerinde kuşkusu olanlar da, bunu açığa vurmağa cesaret edemeyeceklerdi ve çocuklar mahallede beni alçaltıcı yeni oyunlar çıkarmağa kalkışmayacaklardı. Genç kızlar, Zehra'yı, şimdi büsbütün kıskanacaklar, belki hınçlarından ağlayacaklardı. Zehra'ya gelince: Marultarlası'na gittiğimiz günden beri, gözlerindeki insanı kendinden uzak tutan gurur halkaları, bir kendini sunuş ışığı halini almıştı. Bana, bir kahramana bakar gibi bakıyordu. Şimdi ise benim gibi bir adamın sevgisini kazanmış olmaktan doğan yeni ve bambaşka bir gururu giyinecekti.

Bütün bu maskaraca düşüncelerden sıkılmıyor, yeni elbiseler içinde eski kılıfından ayrılmanın vereceği huzursuzluğu duymuyor, hatta bu pervasız düşüncelere daha başka ayrıntılar katabilmek için —belki de hayal kırıklığına uğramak korkusuyle— eve gitmeği geciktiriyordum.

Otel önünden Bahribaba'ya giden alıştığım yola saptım.

Ah, sarışın kadın! Şimdi seninle karşılaşmayı ne kadar isterdim.

Bununla birlikte kaba ve çirkin bir hareketle, onu asla incitmeyeceğimi hissediyordum. Benden af dilemeğe kalksa, onu nazik bir itirazla susturacak, parmaklarının ucunu öperek, kendisine «her zaman sadık kölesi» olduğumu söyleyecektim. Bana parmaklarının ucunu öptürmesi, en büyük bağışı idi. Bunun verdiği haz, dünyayı unutmama yeterdi.

Elimde olmadan «... Palas»ın kapısına doğru yürüdüm. Otel kâtibi beni tanıyamadı. Ama geniş bir saygı reveransıyle karşıladı. Ne emrettiğimi sordu. Ona verecek bir cevabım yoktu. Beri buraya ne yapmaya gelmiştim? Kendim biliyor muydum? Sarışın bir bayandan söz açabilir miydim?

Bir buçuk ay, hayır iki ay önce buraya bir gazeteci gelmişti. Bu gazeteci otellerinde üç ay kadar kalacağını bana mektupla bildirmişti. Hatta oda numarasını da vermişti: 16... Acaba gazeteci burada mıydı, kendisiyle görüşebilir miydim? Ben de İstanbul'dan gelmiş bir gazeteciydim.

Otel kâtibi, «Bir dakika müsaade» buyurmamı rica etti, bir defter açtı. Bir süre aradıktan sonra, parmağıyle bir adres üzerinde durdu ve böyle bir gazetecinin, gerçekten de, elli sekiz gün önce 16 numarada kalmış olduğunu, ama bir gece sonra buradan ayrıldığını ve giderken adres bırakmadığını söyledi.

Şu halde arkadaşım otelden memnun kalmamış olmalıydı. Bu büyük gazeteciyi ağırlayamamakla önemli bir şans kaçırmışlardı. Servislerin düzensizliği onu çok tedirgin ederdi. Yazı yazarken, odayı temizlemek için kapıyı vurmadan giren hademeden, odalara

kadar yükselen pirzola kokusundan, pijama ile dolaşan müşterilerden, lavabolara konmuş ıslak sabunlardan, nefret ederdi. Bu sinirliliği gayet tabiî bulmalıydı. Halkın üzerinde oterite kurmuş olmak kolay mıydı? İnsan, Büyük Millet Meclisi kadar iktidar sahibi olur da, bir zambak kadar uysal, her gelene boynunu bükemezdi ya! Onun adını Bakanlar bile ağızlarına salavatla alırlardı. Bir yolsuzluğa parmak bastı mı, yer yerinden oynardı. Böyle, büyük adamların bile yüreğini oynatan bir gazeteci, bir tek yazısıyle, bir oteli yıllarca zengin müşterilerinden mahrum bırakabilirdi.

Otel kâtibi, üzüntü içinde ellerini oğuşturmağa ve o zamanki olayları hatırladığı halde, arkadaşımın böyle bir sebepten dolayı otelden ayrılmamış olduğuna beni inandırmağa çalışıyordu. Otelini gezdirmeğe hazırdı. Burası konfor ve huzurun ta kendisiydi. Bir geceyi burada geçirmek, bunu anlamak için yeterdi. Müşteriler hep zengin ve kibar insanlardı. Otelde kendi evimdeki kadar rahat edecektim.

Sanki o sarışını tekrar görecekmişim gibi bir umutla, kâtibin patlak gözlerini devire devire yaptığı propagandaya kapılmış görünerek, teklifini kabul ettim. Çılgın bir gece geçirdiğim odaya ve banyo dairesine uğramaktan korktum. Sarışın kadının odası beni kendine çekiyordu. Kapıyı açarken, o günkü gibi kalbim çarpıyordu. Oda boştu. Ama onun, burada hâlâ korunduğuna emin olduğum ılık nefesi, yüzümü okşuyordu. Onun oturduğu kanepeye oturdum, sinirli parmaklarının oynaştığı yerleri avuçlarımla öptüm.

Otel kâtibi, daima kibar hanımefendilere bu odayı verdiğini, bu esans kokusunun onlardan kaldığını

söyledi. Hayır.. Avcumdaki yanıklık, bu odanın en sağlam anısıydı.

Bu odadan utanç dolu bir yüzle çıkmakta acele ettim. Merdivenleri hızla inerken otel kâtibine, arkadaşımı bulamadığım takdirde buraya geleceğimi vaat ederek sokağa fırladım.

24

Kötü anıların elbiselerden daha güçlü olduklarını görüyordum. Elbisenin verdiği şiddetli yaşama arzusu ve çılgınlık, anıların bir kıvılcımı ile yanıp kül oluyor, insan derin bir mecalsizlik ve bıkkınlık duyuyordu. Anlıyordum ki, her zaman dışımız içimize bağlıydı. Bundan dolayı gökyüzünün maviliği bir sonsuzluk ülkesi olduğu gibi, gamlı ve karanlık bir hiçlik boşluğu da olabilirdi. Al bir renk de, kara kadar öldürücü bir yasa bürünemez miydi?

Evet dışarıdaki eşyalar ve olaylar bizim mizacımıza göre bir görünüş kazanıyordu. Onlar bizim giydiğimiz maskelere göre ya gülüyor, ya da ağlıyorlardı. Ben ise her zaman hastalıklı bir duyarlık içinde, anıların önceden kabul edilmiş kuşkuları elinde oyuncak olmağa mahkûmdum.

Yan sokaktan bir hamal çıktı. Sırtında bir endam aynası götürüyordu. Aynanın içinde karamsar, omuzları düşük ve umutsuz hayalimi gördüm. Onu

taşımaktan hamal bile yorgunluk duyuyordu.

O aynanın arkasından ayrılamıyordum. Her zamanki gibi gölge varlığım beni peşinden sürüklüyordu. Ah, tüm kötülüklerin karanlığından yaratılmış bu gölge varlığımdan bir kurtulabilseydim, o zaman bu dünya bana yeniden güzelliklerini sunacaktı.

Hamal yürüyor ve önümdeki hayal, şeytanca bir gülümsemeyle, beni alaya alıyordu. Parkın koyu renkleri ve gölgeleri içinde Mefisto'ya benzeyen bu hayali kovmak, taşlamak hıncı duyuyordum. Uzun tırnaklı ellerini gözlerime uzatmasına ve: «Nah sana!...» demesine katlanamadım. Yerden bir taş alarak, ona doğru fırlattım. Aynanın ortasından, kenarlarına doğru bir yıldız parladı. Hayal parça parça oldu. Sonra hepsi dağıldı, yere düştü. İçime çılgın bir sevinç doldu:

«Onu parçaladım... Ondan kurtuldum.»

25

Yakama sarılan hamal, beni noktadaki polise doğru götürmek istiyordu. Ona gürültüye lüzum olmadığını söyledim. Aynanın değerini sordum. Hamal bir güvensizlikle beni baştan aşağı süzdükten sonra, aynanın parasını ödeyebileceğime kanaat getirdi, yakamı gevşetti ve benden birkaç gündelik çıkardığını tahmin ettiğim bir esnaf ağzıyle: «20 papel me-

zatçıya, altmış kuruş da kendisine» borçlu olduğumu bildirdi.

İstediği parayı hemen verdim. Güçlerimi, sevinçlerimi baltalayan hayali bu kadar ucuz yokettiğime sevinerek:

«Onu parçaladım arkadaş. Ondan kurtuldum artık.» dedim. Bu sözlerim hamalı ürküttü. Düzgün bir kılık içindeki bir insanın da, deli olabileceğini düşündüğü besbelli idi. Elinde tomarıyle tuttuğu paraları alnına götürerek:

«Eyvallah!...» deyip savuşmak istedi.

Bu kez onun yakasına ben sarıldım.

«Bir sigara yak, biraz beni dinle!» diye onu zorladım. Razı olmak istemedi. Ama güvensiz, korkulu gözlerle bana bakmakta olan hamalı zorla kanepeye oturttum:

«Sen kendi kendinden kaçmak isteğini hiç duyar mısın dostum? Güzel elbiselerin, iyi yemeklerin, aşkların, güneşlerin ve mavi denizlerin avutamadığı suratsız bir cadıdan kaçmak ister gibi, kendinden uzaklaşmak arzusunu duydun mu hiç? Ruhunun karanlık dehlizlerinde oturan ve sivri tırnaklarını uzatarak, onları boğan, oh ettirmeyen şüpheci kahkahalarla ruhunun duvarlarını sarsan bu zebaniden kaçmak istedin mi hiç? Hayır mı? Oysa bu şeytan, her adamoğlunun içinde vardır sanıyordum. Ama haklısın! Senin alnında benim tanıdığım kırışıklıklar yok. Sarımsak kokusundan yılan nasıl kaçarsa, o da nasırlı ellerin, ölü gibi uykuya dalan başların, soğana, en bulunmaz meyveyi ısırır gibi batan dişlerin sahibinden öyle uzaklaşır.

Sen bir mezar taşına başını koyup yıldızların al-

tında, yarın bir efendinin evine götüreceğin büyücek denk için alacağın para ile, neler yapacağını, bir karı ile yatabileceğini düşüne düşüne uyursun, değil mi? Oysa ben üzerime çöken gecenin karanlıkları hiç açılmayacak gibi titreyerek, karyolamın yumuşak şiltesinden bin bir dikenin vücuduma battığını duyarak, sabahlarım. Sen güneşin artık doğmayacağını hiç aklına getirir misin? Ben gurup zamanı onu sonsuzluğa dek yitirecekmişim korkusuyle ağlamak ihtiyacı duyarım.

Beni böyle zavallı yapan neydi? İçimdeki bu binbir başlı ifrit nereden çıkmıştı ve neden ondan kurtulamıyordum? Zaman zaman onun benden uzaklaştığını duymuyor değildim. Ama günün birinde daha azgın kuyruğunu içimin duvarlarına çarptığını da hissediyordum. O zaman elimde olmayarak çılgınlıklar yapıyordum. Onu az önce senin sırtında gördüm. Benimle alay ediyor, beni peşi sıra sürüklüyordu. İlk kez ondan kurtulmak fırsatı geçmişti elime. Onu taşladım dostum. Onu parçaladım. İnan bana, parçaladım. Ondan sonsuzluğa dek kurtuldum.»

Hamal dalgınlığımdan faydalanarak birden, kedi gibi fırladı ve koşmağa başladı. Arkasına bakmadan kaçıyordu. Büyük bir ıstırap içinde ellerimle yüzümü kapadım.

26

Bulunduğum kanepeye bir ihtiyarın gelip oturmuş olduğunu, neden sonra fark ettim. Beyaz bir sakalla çerçevelenmiş yüzünde, dinsel inanışın nuru parlıyordu. Bacakları arasına aldığı bastonuna dayanan ellerinde, sabunlanmış gibi parlayan, ötesine berisine serpilmiş çillerle temizliği daha da belirginleşen, saydam bir deri, mor damarlarını gizleyemiyordu.

Uzun zaman beni gözlediğini söyleyerek söze başladı. Düşünmek, insana özgü, Tanrısal bir yetenekti. Düşünürken *Tanrının cemali* insanların yüzüne de yansırdı.

Tatlı bir sesi vardı. Gözleri yumuşak yumuşak parlıyordu.

Ona, düşünen bir başta, ıstırap veren bir kuşkunun da insanı çirkinleştireceğini iddia ettim. Rahip Pafnûs gibi ruhum şeytanın elindeydi. Belki de yüzüm korkunç bir hal almıştı. Müslüman hacılar, hac esnasında şeytanı yakalayıp taşlayabildikleri için mutluydular. Ama ben içimdeki şeytanı ancak bir aynada taşlayabilmiştim. Bilmem böyle bir taşlama ile ondan kurtulabilecek miydim?

Bir eliyle sırtımı okşadı.

Yabancı olduğum anlaşılıyordu. Çünkü bu tüccarlar memleketinde insanlar Sodom ve Gomore gafilleri gibi, para ve kadın sesinden başka bir ses duymazlardı. Ruhları nasırlanmıştı. İnanmak üzere bulunanlarsa her şeyi inkâr ederlerdi. Benim kuşkum da böyleydi. Eğer kendimi şeytana kaptırmış olsaydım, yüzümde bu ruhanî asillik, gözlerimde bu ateşli parıl-

tı bulunmazdı. Çok yakında, toprağın kaldıramayacağı ölçüde bir tutku, bende yerini uysal bir inanışa terk edecekti. Buna inanmalıydım. Bu dünyada imkânsız hiç bir şey yoktu: Parkın, kısa bir süre önce Yahudi maşatlığı olduğunu söylese inanır mıydım? Bir zamanlar gece vakti, buradan bin bir korkuyle geçenler, şimdi ay ışığında kanepelere oturarak, türkü söylüyorlardı. Baldıranların, yılanların, cenazelerin kucak kucağa oldukları şu toprakta, şimdi çiçekler açılıyor, kuşlar ve insanlar sevişmekte yarış ediyorlardı. İnsanın ruhu da böyleydi. İlkin bir ölüm korkusu onu çemberi ile sarar, sıkar, bunaltır, deli divane ederdi. Ama günün birinde, «ilâhi bir ilhamla» o çember kırılır, parçalanırdı. Burada olduğu gibi insanın içi çiçek kokuları, sevgi ve aydınlıkla dolardı.

Bahri Baba, o muhterem zat, öldükten sonra maşatlığın kenarına gömülmesini istediği zaman, hikmeti sorulmuştu. «Bir zaman gelip burası güllük gülistanlık olacak» buyurmuştu. Dediği de olmuştu. İzmir Valisi Rahmi Bey, maşatlığı kaldırmağa karar vermişti. Yahudiler maşatlıklarını kurtarmak için Bahri Baba'nın türbedarına birkaç lira sıkıştırmışlar, valiye göndermişlerdi. Türbedar, valinin huzurunda el bağladıktan sonra, Bahri Baba'nın rüyasına girdiğini ve sırtını okşayarak: «Benden selâm söyle, Vali bey beni rahatsız etmesin» dediğini bildirmişti.

Rahmi bey, türbedarın alçaklığını kavramıştı. «Var git! Bahri Baba gene düşüne girerse, ona selâm et! De ki: 'Vali hazretleri bu gibi işlerde aracı kabul etmiyor, bizzat benimle görüşsün!'» Ve türbedar süklüm püklüm huzurdan çıkmıştı. Vali hemen hahambaşıyı çağırtmıştı.

Hahambaşı masanın önünde, titreyen bir sakalla, göğsünü kavuşturduğu zaman Vali: «Söyle cemaatına! Cenazelerini maşatlıktan kaldırsınlar! Bahri Baba komşularından bizar olmuş artık» demişti. Hahambaşı durumu kavramıştı: «Emredersiniz Vali hazretleri! Emirleriniz hemen yapılsın! Ben dirilerin hahamıyım, ölülere karışmam!» karşılığını vermişti.

Bu nurlu adamın sözleri, dağılan içimi toplamama yardım etti. Hatta nüktelerine kahkaha ile güldüm. Kendimde bir canlılık hissediyordum.

Evet, evet, hakkı vardı. Ölüm çemberi artık gevşiyordu. Marultarlası'ndan beri ben, eski benliğimden kurtuluyordum.

Sevinçle yerimden kalktım. İhtiyar, burada her zaman görüşebileceğimizi söylüyordu.

Onu bir daha hiç göremedim. Ama o gün parktan çıkarken «ölümü tanıyanlar, onun dehşetinden kurtuldukları zaman, büyük insan olurlar» diyen edebiyat hocamızı hatırladım ve yolumun üstünde rastladığım bir seyyar çiçekçiden, bir demet karanfil satın aldım.

27

Sokaktan yeni kıyafetimle ve her zamandan çılgın bir sevinçle geçerken çocuklar parmakları ağızlarında, bana yol verdiler. Kafes arkasındaki fısıltılar

heyecanlıydı. Artık bana gölgesini göstermekten vazgeçmiş olan komşum, isterik bir kahkaha attıktan sonra, oğluna söylüyormuş gibi, «Ne giysen nafile be çocuk. Sen adam olmayacaksın!» diye bağırdı. Onun bu sözlerini uzaktan kahkahalar yankıladığı halde içimdeki imanlı sevinç sarsılmadı. Neşemi eve soktum.

Taşlıkta oturan ve örgü ile meşgul olan Pakize Hanım, birdenbire beni tanıyamadı. Saçlarını örtme telâşıyle eli başörtüsüne gitti. Ama sonra beni tanıyarak, bir çığlıkla şaşkınlığını açığa vurdu, örtüsünü bir kenara bırakarak, aşırı bir ilgiyle elbisemi inceledi. Etrafımda dolaştı, sonra memnunlukla, güle güle eskitmemi, güveylikler giymemi temenni etti.

Onun hayret çığlıklarını duyan Hasan Efendi, başında takkesiyle göründü. O da aynı tekerlemelerle kutladı beni. Onların bu taşkın ilgisi beni doyurmuyordu. Bir şey daha beklediğimi hissediyordum.

Zehra'yı sordum ve sabırsızlıkla ona çiçek getirdiğimi ekledim. Annesi onun da odamı düzeltmekte olduğunu, demek ki birbirimizi karşılıklı düşündüğümüzü gülümseyen bir yüzle haber verdi. Sonra başını yukarı doğru kaldırdı ve bu semtte sık sık işitmeğe alıştığım «huuuu!» larla karışık bir çağırış biçimiyle, Zehra'yı aşağıya çağırdı.

Zehra'nın kulaklarına eski mercan damlası küpelerini taktığını farkettim. Ona çiçekleri verirken duyduğum derin mutluluğu, ahmak gururum gizlemeğe çalışıyordu. «Artık sana her zaman çiçekler toplayacak bir bahçem var. Kulaklarındaki böcek gibi, birinden diğerine konabilirsin! Çünkü onlar yanız senin için açıyorlar,» demek istediğim halde:

«Yoluma çıkan bir çiçekçi aç kaldığını söylediği için, bunları satın aldım. Belki de hoşuna gider,» dediğimi hayretle fark ettim.

Zehra'nın gözlerindeki parlaklık bir an bulutlandı. Çiçekleri alırken:

«Güzel elbise giymesini bilenler, nazik olmasını da bilmeli. Uzun zamandır beklediğim çiçekler bunlar mı?» demek isteyen bir anlamla, mağrur bakışları üzerimde dolaştı. Uzun bir süre sustu. Neden sonra, bu elbisenin bana pek yaraşmadığını, bunun içinde şımarık zenginlere benzediğimi, eski elbisenin bir öğretmene daha çok yakıştığını söyledi.

Annesi kızının eleştirisine hoşnutsuzlukla karşılık verdi: Elbise efendilere yakışırdı. Aslında tüccarların çoğu çuval gibi urbalar içinde, ter ve kir kokarlardı. Ben genç ve yakışıklı bir adamdım ve kibar elbiseler giymeğe herkesten fazla hakkım vardı.

Zehra, çiçekleri götürmek bahanesiyle çekildi. Ben de taşlıktaki soğuk loşluktan, sıkıntılı sessizlikten kurtulmak için, yukarıya çıktım. Zehra'nın kapısı önünden geçerken bir an durdum. Onun yanına gitmek için dayanılmaz bir arzu vardı içimde. Belki de şimdi Zehra, karyolasına kapanmış ağlıyordu. İçlilik ve şefkat boğazımı tıkadığı ve ellerim kapının tokmağına doğru gittiği bir sırada, içerden ceylan melemesini andıran bir ses, neşeli bir şarkının gamlarına tırmandı.

O zaman, kendi kendimi hor gören bir kızgınlık içinde, odama döndüm. Ama hiddetim çabuk geçti. Çünkü Zehra'nın elinden geçen odam, ıstıraptan kurtulmuş, nekahat dönemine gelmiş bir hastanın yüzü gibi gülüyordu. Az önce burasını temizleyen, ter-

tipleyen Zehra'nın, nasıl çocuksu bir tecessüsle odanın her yanını gözden geçirmiş olacağını düşündüm. Belki yatağımı düzeltirken, orada benim rahat edip etmediğimi anlamak için, karyolaya da uzanmıştı. Belki de yastıkları koklamış ve bu yatak içinde bazı çapkın hulyalar kurmuştu. Sonra görülmek korkusuyle birdenbire yerinden fırlayıp kaçmış, saçlarını latif el hareketleriyle aynamda düzeltmiş ve bir aşk şarkısı okumuştu. Kitaplarımın tozlarını alırken, onları birer birer gözden geçirmiş de olabilirdi. Birdenbire masamın üzerinde bıraktığım defterimi hatırladım.

Onun yeri değişmemişti. Ama Zehra'nın parmaklarından sızan levanta kokusu onu kucaklamıştı. Defteri karıştırdım ve Marultarlası'ndan döndüğüm gece yazdıklarıma kaçamak bir göz attım. Sırrı meydana çıkmış bir insan gibi utandım. Yüzüme bir ateş yükseldi.

Kapıyı kilitledim. Yatağa uzanarak, beni çağıracakları zamana dek bu utancı hazmetmeğe çalıştım. Defteri tekrar açtım, sonuna dek okumağa başladım. Zehra'ya karşı beslediğim duyguların temizliğinden içim gururla doluyordu. Evet, onu çok eskiden tanıyor ve seviyordum. Kitaplarımın içinde günlük kokuları ve sara nöbetleri ortasında kendisini kovaladığım bilinmeyen sevgili o idi.

Birdenbire son sayfanın kenarında, ince kurşun kalemle yazılmış ve altı çizilmiş bir yazı gözüme ilişti. Kalbim çarparak onları okudum:

«Henüz geç kalmış değilsiniz!»

Bu ince yazılar, bir çiçek gibi vaatlerle açılmış ve utançla bükülmüştü. O parmakların baygınlıklar geçirdiğini ve bir ıtırla terlediklerini görür gibi oluyor,

sayfalara sinmiş olan bu kokuyla başımın döndüğünü hissediyordum. Serinlik ve başdönmesi veren parmak uçlarını öptüm. Bu esnada kalbime bir pişmanlık duygusu saplandı. O, gözlerinde taşıdığı gururunu yenerek «geç kalmış değilsiniz» diyebildiği halde, ben ona «bu çiçekleri senin için satın aldım» demeye razı olamamıştım. Mağrur olan o değil bendim. Hayır, gururda bir asalet vardı. Ben mağrur değil, görgüsüz, kaba, çetrefil, tahammül edilmez bir adamdım.

Coşkun bir pişmanlıkla, af dileyen duygularımı, kendimde görmediğim bir alçalma isteğiyle deftere geçirmeğe başladım. Artık bu defterin yeni alın yazısı olduğunu derinden derine anlıyordum.

«Yıllardan beri, gök kubbe altında sarılan kader yumağımın senin elinde olduğunu bilmek, geç kalmış olmanın tesellisidir. Bilinmeyenin karşısında, ulaştığım ilk gerçek belirlilikle, usanmış kuşkuların dağılmasından geniş bir mutluluk duyuyorum.»

«Kapalı kapıların arkasında, dar ufukların gerisinde gizli duran büyük meçhul tarafından çağırılmış olmayı ne kadar zaman özleyişle bekledim. Bilinmeyen şeylerin korku veren susuşu, gerçeğin tavus renkli serabı, yeşil - mor dalgalarıyle, her zaman örtmekte ve saklamakta direndi.»

«Sabrın tükendiği ve artık aç vekan içen karanlığa kendimi terketmeğe razı olacağım bir sırada, bu mavi denizin ve ışıklı esatir dünyasının çağırışını içimde buldum. Bu çağırışın dayanılmaz çekiciliği, karanlığın çekiciliğinden büyüktü. Onda kanımın sesi vardı.»

«Bu kapıların eşiğinde yorgunluklardan soyundu-

ğum anda, ıslak taşlar üzerinde kaçan çıplak ayakları tanıdım. O pembe topukları ben tozlu esrarım içinde yıllardan beri kovalıyordum. Yalnız düşlerimde uysallık gösteren bu kaçışta, bir bakire ruhun utangaç çağırışı vardı. İlk kez ona yetiştim. Tavus renkli esrar perdesini, sihirli elleriyle açarak, bana gerçek aşkın ölümden kuvvetli olan yüzünü gösterdi. Bütün varlığımla onunum. Beni ölümün cazibesinden kurtaran sevginin kölesiyim...»

Bu son nakaratla biten sonsuz bir yazma heyecanıyle sayfalar doldurdum. Akşam yemeğine çağırdıkları zaman içimde itirafın, boşalmanın rahatlığı vardı. Zehra'nın karşısına oturdum ve onun gözlerine bir köle itaatiyle baktım.

28

Defter, hızla bizi girdabı içine aldı. Herkesten gizli, beyaz kâğıtlarda uçan satırlarla, sessizliğin büyüten abartıcı tadı içinde sevgimizi yaşamağa başladık.

Defter dışında onunla bir tek kelime konuşmuyorduk. Ama ayrı zamanlarda bizi kendine çeken defter karşısında, mutluluğun şımartıcı çılgınlıklarıyle çözülen ruhumuz birbirinin kucağında idi. Gece sofra başında, üzerimizden yıldızlar, havaî fişekler gibi kayıp geçerken, soran bir sessizlikle alın yazımızın falını açıyorduk.

Pakize Hanım, bu oyunu korkusuzca izliyor, bazen Hasan Efendi'ye bakarak, anlamlı anlamlı göz kırpıyordu. Ben utanç duymakla birlikte Pakize Hanım'ın, bu oyunun yaklaşan mutlu sonunu, müdahale etmeden, bekleyecek kadar sabırlı olmasından, son derece memnun kalıyordum.

Artık her gün eve çiçekler ve meyvelerle dönüyordum. Mahalleli savaşı bırakmıştı. Yenilmiş bir suskunluk içinde, kafeslerin arkasından beni sadece seyrediyorlardı.

Kapıdan girince Zehra, elimdekileri alıyor, kendisi için yazdıklarımı okuduğunu gözlerinin minnetiyle bildiriyor, bazı bencilliklerimi dargın bir gülümsemeyle ayıplıyor, kendisine karşı beslediğim sevgiyi, dudağının kenarındaki arzu titreyişleriyle, uzaktan uzağa mükâfatlandırıyordu. Sonra bakışlarını yukarıya kaldırıyor, orada bir şeyler bulacağımı bana hissettiriyor ve mahcuplukla başını çevirerek kaçıyordu. O zaman odama koşuyordum. Onun duygularını peltek bir dille ifade eden satırlarını âdeta içiyordum.

Çoğunlukla onlara cevap vermek için defteri yanıma alarak, parka gidiyordum. Orada, ölümden kurtulmuş bir ruhun buruk çiçek kokularını andıran karanlık duygularıyle örtülü aşkımdan bahsediyordum. Hiç bir şey istemeden, ruhumun labirentlerinde dolaşarak ona adadıklarımı göstermeğe çalışıyordum. Dudaklarıyle konuşan hiç bir sevginin, benim beş yüz sayfalık defterimdeki aşktan daha güçlü, daha gerçek ve daha içten olmayacağına inanıyordum.

Biz bir düş oyunu içindeydik. Kaba gerçeklerden uzak, yeni ve yalnız bizim olan bir dünyanın,

tayıflar gibi hacimsiz, ama renk gibi latif bir dünyanın kahramanlarıydık.

Bu oyun gerçekten, ilk sert yumruğunu, gürültüsüz bir neşe ile Hâmit'in huzurunda parmaklarımıza geçirdiğimiz altın halkadan yedi. Parmağımı saran soğuk çember az zaman sonra ruhumu da sıkmağa başladı. Bir kabuk içinde kayboluyordum. Hasan Efendi ile karısı, mutluluk gülümsemesi ve akmayan göz yaşlarının sıcaklığıyle bizi okşarken, biz yanyana, ilk kez gözlerimizle konuşmayarak oturuyor ve Hâmit'in, böyle bir gecenin cömert ikramından bütün bedavacılık hırslarını doyurarak, tıkınışını seyrediyorduk. Benden aldığı ve bir hayli dar geldiği görülen elbiseler içinde, tam bir huzurla gülümsüyordu. Ona bakarken, bundan sonraki zamanlarda bizi, Zehra ile ikimizi, artık yemek yemek ve birbirimizi obur iştahlarla süzmekten ibaret bir yaşamın beklediği vehmini duymaya başlıyordum.

Sessiz tören sona erdikten, herkes birbirine hayırlı geceler diledikten sonra, odamda yalnız kaldığım zaman düşten uyanmış gibi, parmağımdaki halkaya şaşkınlık ve korku ile bakıyordum. Parmağıma dar değildi, sarı sarı ışıldıyordu. Ama o ışıklar ondan kurtulmak isteğini içime dolduruyordu. Onu çıkardım, masadaki defterimizin üzerine koydum. O alttaki ince dokunmuş duygulardan, böyle madensel bir halka nasıl da çıkıvermişti? Defterde hiç bir şey istemeyen tam bir melek duygusu, riyasız bir temizlik vardı. Oysa bu sarı halkada ışıklar sadece arzu ile parlıyordu. Sonsuzluk duygusuyle uçtuğumuz o mavi uzaydan düşerek, birdenbire böylesine sınırlı bir halka içine hapsedilmiş olmak, ruhuma rahatsızlık veriyordu.

Bugüne dek Zehra'nın sadece gözlerine baktığım halde bundan sonra ağzına bakacağımı, kollarında sinirli ya da şehvetli titreyişler arayacağımı, elbiselerinin gizleyişlerinden şikâyet edeceğimi düşünüyordum.

Birdenbire Zehra'nın giydiği aynı kumaştan elbiseler diktiren annesi gözümün önüne geldi. Bundan sonra bu kadının birtakım haklar kuruntulamağa başlayacağını, kendimin de ondan bazı vasıfların bulunmayışından yakınacağımı hissediyordum. Bütün bir mahallenin kuşku ile baktığı bir aile içine, sadece birtakım kaprislere kurban olarak girdiğimi, yeni yeni görüyordum. Ya mahalle halkının dedikleri doğru ise?

Müthiş bir can sıkıntısı ile pencereyi açtım. Mahalle aynı dekor içinde uyuyordu. Bütün bu çılgınlıkların onlar tarafından hazırlanmış, kışkırtılmış olduğunu, onları yendiğimi sandığım sırada bütün direncimi ve gücümü yitirmiş olduğumu anlıyordum.

Sokağa nefretle bakarak penceremi kapadım ve yatağa uzandım. Şimdi içerde Zehra da yatağına uzanmış, ampul etrafında uçuşan pervanelere bakarak düşünüyor olmalıydı. Acaba onun başında dolaşanlar da aynı endişeler miydi? Yoksa bugüne dek pervaneler gibi kendi çevresinde dolaştığımı düşünerek, gelecek günlerin toprak hazlarıyle eti geriliyor, içi üşüyor muydu? Aramızda birdenbire bir uçurum daha belirdi. Ben maddî hazların hiç birisiyle ürpermediğim halde, onun dudaklarında aldatıcı ve çapkın arzularla kızaran titremeler bulunduğunu hatırladım. Defterimdeki satırları da şehvetli değil miydi?

O belki de beni hiç anlayamamıştı. Örtülü duygularımın içine girecek yaşta mıydı? Bendeki atılışı sa-

dece bir arzu halinde görmüş olacaktı. Oysa bende arzu bir verişten ibaretti. Eğer onun gibi kanımın istekleriyle hareket etseydim, bu gece, belki de kapısını açık bırakmış olan, benim olmayı kabul eden bir kızın bekleyişini boş çıkarmayacaktım. Hasan Efendi'nin odasından inceli kalınlı horultular geliyordu. Zehra'nın odasındaki lamba ise çağıran ışıklarını pencerelerimden içeri döküyordu. Evet yanılmıyordum. O bu geceden bir şeyler bekliyordu.

Birden içimde karşı durulmaz bir heyecan uyandı. Damarlarımda deminki sıkıntıya bedel bir ateş akıyordu. Boğazım kurudu.

Kendimi Zehra'nın kapısında buldum. Sıcak bir yalvarışla kapıyı tıkırdatmadan önce Zehra kapıyı açtı. Yüzü arzudan ve heyecandan sapsarı idi. Dağınık saçlarının örtemediği yuvarlak omuzları, üşümüş gibi, titriyordu. Gözlerinin halkaları büyümüş, burun kanatları açılmıştı.

Dakikalarca kapının eşiğini aşamadım. Ben bir şey istemeğe değil, vermeğe geldiğim halde, bu kapı bana bir şey sunmak için açılmıştı. Damarlarımdaki o sıcaklığı yitirmiştim. Her yanım buz gibiydi. Geldiğime bin kere pişmandım.

29

Vaktimin tümünü evde geçirmem gerektiği bir dö-

nemde, sabahın erken saatlerinde oradan kaçıyordum. Onun gözleriyle karşılaşmaktan korkuyordum. Bana her şeyini vermek isteyen o sıcak kolları, buz gibi soğuk ürperişle boynumdan çözüp boşluğa bıraktığım ve onlardan cüzzamdan kaçar gibi kaçtığım geceden sonra, o gözlere bakmaya nasıl cesaret edebilirdim? Aramızda masallardaki hızla büyüyen yüksek bir duvar örülmüştü.

Defterimi kaldırmıştım. Ona baktıkça kendimden utanıyordum. Arzularıma felç gelmişti. Dayanılmaz bir isteksizlik sıkıntısıyle bunalıyor, hiç bir şeyden memnun olmuyordum.

Bu sinirli hallerimi gözden kaçırmayan Pakize Hanım, bendeki değişikliği tümüyle kavrayamıyor, bunu toy bir delikanlının utangaçlığına, kıskançlığına, beceriksizliğine veriyor; beni açmak, sıkıntılardan kurtarmak için her fedakârlığı yapıyordu. Boşuna... En büyük kötülüğü bizi nişanlamak suretiyle yaptığını, bizi büyük ve bir kez görülen düşten uyandırdığını nereden bilecekti.

Birbirimize daha çok kaynaşalım diye bizi evde yalnız bıraktı, kaçtım.. Gezintiler tertip etti, gitmedim. Sinemaya götürmek istedi, bunu her şeyden çok bir korku ile reddettim, mazeretler uydurdum:

Sinema karanlığa açılmış bir pencere idi. Ölümsüz yokluk içinde aldatıcı dünyamızı hatırlatan bu karanlık salonda, ölüm terleri dökerdim. Sinema bana göre bir eğlence değildi. O, çıldıran bir dünyanın sakinleri için bulunmuş bir eğlence idi. Ben, Yunan tiyatroları gibi güneşin altında, güzelliği, mutluluğu yakalamasını bilen oyunlardan hoşlanırdım. Çünkü güneş aydınlığında ölümler insanın sırtını ürpertmez-

Üniversite
Kütüphanesi

lerdi. Gerçek mutluluk ve gerçek uygarlık güneş aydınlığında idi ve o devir gelmiş geçmişti. Bizim çağımızda uygarlık bir karanlık içine gömülmekte idi. Şehirlerimiz karanlıktı. İnsanlar yer altında çalışıyorlardı. Şiir karanlığın örtüsü altına saklanmıştı. Roman kahramanlarımız damarlarının ve ruhunun karanlığında yaşıyorlardı. Işık ve renk oyunu olan resim bile, renkli boyalar içinde, kararmış görünüyordu. Biz her gün biraz daha çıldıran ve karanlığa gömülen bir dünyada yaşıyorduk.

Bütün bu sözlerden sonra Zehra'nın: «Mademki bugünün çocuklarıyız, çıldırsak da yerimiz orasıdır.» diye kuru bir realistlikle karşıma dikilmesine tahammül edemiyordum. Yüzüne bakmadan, kinli bir hiddetle ona, aramızdaki uçurumu anlatmak istiyor, ama bambaşka bir dil kullanıyordum.

Oraya neden bu kadar gitmek istiyordu? Geceleyin şehrin bütün güzel ve süslü hanımlarını, gösteriş budalası zenginlerini kucağına alan bu yerde, onlarla yarış mı etmek istiyordu? Burasının en iyi terzisi elinden çıkmış elbiseyi onlara göstermek için, hele onlarla güzellik yarışına çıkması için, yaptırmamıştım.

Bu suçlamalarım, siyah göğüslükle gitmeğe razı olacağını bildiğim Zehra'yı bu eğlenceden vazgeçiriyordu. Başını gururla kaldırarak odasına çekiliyordu. Ertesi sabah Zehra'nın gözlerinde yorgun bir kırmızılık farkediyordum. İçime pişmanlıklar doluyordu. Bununla birlikte bir ses bana, ortak yaşantımızın sonunda daha büyük pişmanlıklar duyacağımı fısıldıyor, doğmakta olan filizini hoyratça buduyordu.

Bir gün sinema önünde, köse meczubun büyük bir hazla bıyık takmağa çalıştığı afişlerde *Sev-*

ginin Uyanışı adlı bir film gözüme çarptı. Sonsuz bir tecessüs ve umutla kıvranarak eve geldim. Sinema salonunda neler çekeceğimi düşünmeden, onları bugün sinemaya götüreceğimi söyledim.

Zehra, bir baş ağrısından bahsettiği sırada artık sinemaya hiç bir istek duymadığını, onu içinden öldürdüğümü anlatmak isteyen buğulu bakışlarını üzerimde gezdirdi. Annesi, bu fırsatı kaçırmak istemiyor, dışarı çıkarsa açılacağını ileri sürüyordu. Bense «Sevginin Uyanışı» adı üzerinde hararetle ve kendimizden bazı pasajlar koyarak, duruyordum.

Öğle yemeğinden sonra Zehra, alelâde bir kıyafetle hazır olduğunu bildirdiği zaman, orada onu en güzel kadından daha gösterişli görmek istediğimi söyledim ve kendi kendimle çelişerek, onu en güzel elbisesini giymeğe zorladım.

Yola çıkmadan, bende bir kalp çarpıntısı başladı. O salonun karanlığından gelen saralı bir dil bana, orada bir delilik yaparak bütün insanlar önünde, herkesten çok Zehra'nın gözünde gülünç olacağım ihtimallerinden söz ediyordu. Ayaklarım isteksizlikle, daha doğrusu korku ile kasılıyordu. Bastığım toprak güneş aydınlığında bile sağlamlığını yitirmişti.

Pakize Hanım, bir türlü razı olmak istemediği halde, kendimi biraz daha emniyette hissetmek ve gerektiğinde buradan kimseye görünmeden kaçabilmek için, bir loca kiraladım. Paranın üstünü kendisinde bıraktığım bilet memurunun boyasız yüzündeki gülümseme, garip bir tarzda bana bir hastane hemşiresinin şefkatli gülüşünü hatırlattı. İçerideki salonda kahve dağıtan beyaz ceketli

kahveciyi doktora, kendimi ameliyat olmağa giden bir hastaya benzettim. Garip bir benzetiş.

Yolumun üstüne çıkan Zehra'nın latif el hareketleriyle saçlarını düzenlediği ayna içinde, yüzümün acınacak bir mana ile dolu olduğunu, rengimin pek sararmış bulunduğunu gördüm. Ayaklarım bir halının ucuna takıldı. Sendeledim. Pakize Hanım kolumu tuttu.

Bize locamızı gösteren kıza bahşiş verip savdıktan sonra, ışık altında pırıl pırıl yanan salonda pek az insan bulunduğunu memnunlukla gördüm. Pakize Hanım sinemanın boş olduğu bir zamanda, locada oturmağa akıl erdiremediğini söylüyordu. Kıskançlığın bu türlüsü iyi değildi. Ona cevap vermedim. İçim durmadan çekilmekte, kalp çarpıntılarımın göğsüme vuruşunu duymaktaydım.

Öğrencilerden, askerlerden, çok konuşan ve çok çekirdek yiyen Musevilerden ve başörtülü ev kadınlarından meydana gelen bir seyirciler, salonun şurasına burasına dağılmıştı. Hemen herkes başını çevirip bizim locaya, özellikle Zehra'ya bakıyorlardı. Heyecanımı gizlemek ve oyalamak için, Zehra'ya soğuk şakalar yapıyor, Pakize Hanım'a cepkenli bir köylüyü göstererek, bir zamanlar kendisini dağa kaldırmak isteyenlerin de bu adam gibi iriyarı olup olmadığını soruyordum. Sonra sinema hakkında yeni düşüncelerimi söylüyordum:

Işıklar sönünce burada bulunan bütün insanları bir karanlık yutacaktı. Yalnız insanları değil, buradaki bütün şekilleri ve mesafeleri de yok edecekti. Karanlık kadar güçlü bir şey var mıydı? Karşımızdaki beyaz perde bir an için ay gibi soluk

ışıklar dökerek bizi sihri içine alacak, kalplerimiz perdenin avuçlarında, hazla daralacak, bazen gene onun izniyle geniş bir yeis, karanlıkta kalma yeisi, bizi sarmakta gecikmeyecekti. O andan itibaren ayaklarımızın altındaki zeminin çekildiğini ve bir boşlukta sallandığımızı duyacaktık. Çocukluğumuzun sağlam topraklarını, bir kahkaha tufanı içinde bıraktığımız o masal dünyasının olanaklarını, burada göz yaşıyle hatırlamayan, sonsuzluğun yalnız karanlığa özgü bir şey olduğunu görerek, karamsarlıkla erimeyen insan var mıydı?

Benim bu laflarımın ancak kitaplara yakışacağını söyleyen Zehra'ya, kızgınlıkla sırtımı döndüm. Biz birbirimizi hiç bir zaman anlayamayacaktık.

Film başladı. Bir düğmeye basılır basılmaz ışığı yutuveren karanlık, bana bir vampir kanadı halinde çarptı. Sandalyemin parmaklıklarına ayaklarımı kaldırarak büzüldüm. Bu ufalışta direnme gücünü arttırmak isteyen bir kirpi içgüdüsü vardı. Gözlerimin önünde kaynaşan insan yığını, birdenbire kayboldu ve beyaz perdede bir orkestra musikisi gök gürültüsünü andırarak, salonu doldurmağa ve sarsmağa başladı. Çocukluğumun yağmurlu, fırtınalı gecelerinde, annemin göğsüne güvenle sığındığımı, mışıl mışıl uyuduğumu niçin hatırlıyorum? Perdenin beyazlığından yansıyarak, sıralarda oturan insanları gölge gibi boyutsuzlaştıran bu ışığı neden iğrenç buluyorum? Ve niçin bu gölgeler bana masalların kötülük meleklerini hatırlatıyorlar?

Locanın kenarına tutunan parmaklarım, terle ıslanarak sıkılmıştı. Kalbimin gürültüsünü, orkest-

raya rağmen, duyabiliyordum. Bir tehlike anında kabuğuna çekilmiş ve tehlikenin geçip geçmediğini, tersine çevrilmiş antenlerini korka korka açarak, anlamağa çalışan bir salyangozu hatırlayarak,perdeyi seyretmeğe başladım:

Aldatılmanın kurbanı olan bir doktorun, kadınlardan nefret ederek, kendisini akıl hastalarına verişini, birlikte çalıştığı son derece güzel sarışın bir kadına karşı ölmüş kalbinde hislerin yeniden uyanışını anlatan bu filmi bir süre izleyebildim. Çünkü sarışın kadın bende de çoktandır unuttuğum, yitirdiğim duyguları uyandırıyordu.

Anlıyordum ki, Zehra'ya karşı gösterdiğim çılgınlık bir vehimden ibaretti. Beni çağıran kadın Zehra olsaydı, toprağın hazlarını, onun odasında kendimden geçerek toplamam gerekirdi. Oysa kapının eşiğinden bir deli gibi kaçmıştım.

Aramızdaki duvarı artık tamamen görüyordum. Zehra'nın yüreğimde açmağa çalıştığı pencere çoktan örülmüştü. Onun ölümüne karşılık sarışın kadına ait olan yer tüm özlemleriyle yanmaktaydı. Evet, evet. Zehra başkasına ait bir yeri çalmağa kalkışmıştı. Beni bu kıyılara çağıran Zehra değildi.

Sinemanın karanlığında onu tamamen kaytettiğim bir sırada salonun duvarlarında bir delinin kahkahaları çınlamağa başladı. Sürekli, öldürücü, sinirleri eriten bu kahkaha ile tüm direncimin tükendiğini, şakaklarımda ve sırtımda soğuk terlerin boncuk boncuk toplandığını hissediyordum. Tımarhanede doktorun kravatıyle alay eden bu çılgın kahkaha, bende de kabarmak üzereydi.

Acaba bin bir divanelik yapan ve bir şeyi doğal gözle görmeyen ben de, bir zırdeli değil miydim? Birdenbire içime bir korku doldu: Ya gerçekten deli isem? Bu korku ile birlikte bir arzu da içime yayılıyordu. Haykırmak ve kahkahalarla kesilen: «Ben deliyim.. Hey insanlar! Ben zırdeliyim! Niye korkuyorsunuz? Birbirinin sıcaklığında ve kokusunda güvenlik bulan hayvanlar! Sizin içinizde de benim gibi zavallı deliler yok mu? Bekleyin, hepimiz günün birinde büsbütün çıldıracağız ve ondan sonra dünya rahat edecek...» gibi suçlayan bir nutuk çekmek istiyordum. Böyle bağıracak ve gülecek olsam, orada bulunan bazı kadınların ve küçük çocukların paniğe kapılacaklarını, bazı kimselerinse beni tatlılıkla oyalayarak bir gömlek içine sokmağa çalışacaklarını tasarlıyordum. Bu tasarının dehşetiyle alnımda bir gerilme ve kopma hissettim ve garip, hayvansal bir ses çıkardım. Bağırmak, kahkahalar ve gözyaşlarıyle salonu alt üst etmek üzere olduğum bir sırada, kendi kendimden bir kaçışla, locadan fırladım.

Güneşin göz kamaştırıcı ışığı altında, bir titreme ile Bahribaba'ya kadar koştum. Orada bir kanepeye yığıldım. Sarsıla sarsıla ağladım ve bu olaydan sonra Zehra'nın yanına asla dönemeyeceğimi anladım.

Biraz kendime geldiğim bir sırada yanıma bir adam oturdu. Onu arada sırada gördüğümü hatırlıyordum. Kızıl bıyıkları vardı ve alnının ortasından çengelle çekiliyormuş gibi yüzü ışık demeti biçiminde bir kırışıklık içinde idi. Büyük mor burnundaki ahmaklıkla gözlerindeki pişkinlik ve düzenbazlık çelişki halindeydi. Kirli bir mendille durmadan sildiği hindi boynundaki güneş yanıklığını hemen ölçtüm ve bunun sürekli aylaklardan olduğunu saptadım.

O da beni kısılmış gözlerle süzüyordu. Bir sigara yaktı, bana da ikram etti. Yüzü hep gülüyor hissini veriyordu. Ama sesinde garip bir hiddet vardı:

Bu kanepelerde insanların çoğu ya ekmek, ya da karı yüzünden ağlarlardı. Kılığıma bakılırsa beni ağlatan sebebin bu ikincisine ait olması lâzımdı. İtiraz boşuna idi. Onun gözleri küçüktü, ama iyi görürdü. Kusura bakmamalıydım, karı için ağlayan erkeğin Allah belâsını versindi. Karıların hepsi orospu idi. Hiç biri de sadakat nedir bilmezdi. İnsanın parası olduğu sürece yüze gülerlerdi. Soyup soğana çevirdikten sonra onu, don gömlekle sokağa bile atarlardı. Hatta ardından kahkahalarla gülerlerdi. Onların ne mal olduklarını anladığı günden beri muhabbetini *Üzüm kızı*'na bağlamıştı. Ondan vefalı dost yoktu bu dünyada. Zayıf mısın? Seni dev gibi güçlü yapardı. Parasızlık mı çekiyosun? Onu içebilirsen, kendini Karun gibi zengin

sanırdın. O, ekmek bulmasa eyvallah der geçerdi. Ama rakısız kaldı mı, deli divane olurdu. Çünkü dünya ayık gözle bakılacak dünya değildi. Sağ olsun, bir kız kardeşi vardı, kadınların en iyisi idi. İki eli böğründe kalsa, onun rakı parasını bulur, buluştururdu. Sarışın bir melekti o.

Ama bir karının eline bakmak da kötü bir şeydi. Felek... ne denirdi? kendisi yakın zamana kadar bir başının sultanıydı. Arabacılık yapıyor, geçinip gidiyordu. Gece saat on birde arabayı hana bıraktı mı, sabaha kadar bir şişe başında, dünyanın hayallerini kurabilirdi insan. Ama talih de karı gibiydi işte. İnsanı soyup sokağa bırakıverirdi. Önce atları, birbiri ardı sıra, karın ağrısından nalları dikmişlerdi. Arabayı sırtı ile çekecek hali yoktu ya? Belki de çekerdi, kim bilir? Ama hancı kirayı ödemeden arabayı vermeyeceğini söylemişti. Allah razı olsundu ondan. Alacaklılarla birlikte arabayı sattırmıştı. Kendisine de birkaç kuruş vermişlerdi.

Ama sonra iş kötüleşmişti. Bu yaştan sonra hangi yeni işi becerebilirdi? Pezevenklik edecek hali yoktu ya? Hasılı sürünmeğe başlamıştı, hali dumandı. Bereket kız kardeşi elinden tutmuştu. Kız kardeşler, ne de olsa, vefalı olurlardı, yemez yedirirlerdi. İşte sevgili kız kardeşi de kendisini boş bırakmamıştı. Ama Allah elbet ona da bir gün «yürü ya kulum!» diyecekti ve o zaman bunları kardeşine fazlasıyle ödeyecekti.

Şimdilik her gün vaktini parkta uyumakla, olmazsa deniz kenarında dolaşmakla, ya da bir iki eski ahbapla dalaşmakla geçiriyordu. Ama kız kardeşi ikindi oldu mu, buraya gelirdi. Çünkü kız

kardeşi buradan geçer ve üç beş kuruş bırakırdı. O da meyhanede alırdı soluğu.

Ya? O ağlasa neyse neydi. Bana ne oluyordu? Elbisemi satsam bir iki ay içki içebilirdim. Beş kâğıdı gösterdim mi, istediğim karıyı alabilirdim. Bana ne oluyordu?

Arabacının kızıl bıyıklarını memnunluk ve iştiha ile sıvazladığını görmek içimdeki sıkıntıyı attırmıştı. Yeis içinde, benim derdimin şifasız olduğunu söyledim. Dünyasını kaybeden adamın derdine çare olur muydu?

Dünyamı kaybetmiştim işte.. Onu karanlık, görünmeyen bir dev gibi, yutmuştu. Şimdi gördüğüm dünya artık eski dünya değildi. Bir gölge oyunundan ibaretti. Oysa ben sarsılmayacak toprağı, batmayacak güneşi istiyordum. Ben servilerin altında açılan çukurların bulunmadığı, yalanın ve faniliğin, yıkıp savuran fırtına gibi esmediği o eski dünyamı istiyordum.

Sözümü kesti:

«Bir zamanlar senin gibi bir adam varmış» dedi. «O da dünya içinde dünya ararmış. İstermiş ki, ölüm bulunmayan yere gitsin. Ona bir gün Kaf dağının ardında böyle bir yer olduğunu haber vermişler.. Demir çarık, demir asa, yola çıkmış... Ama nafile... Nereye gitse karşısına bir mezarlık çıkarmış. Bir sabah bir kasabaya ulaşmış. Bakmış ki burada mezarlık yok. Her taraf bağlık bahçelik.. Gökyüzü masmavi... Hah, demiş, işte ölümsüz bir diyar buldum.

Yoluna çıkan ihtiyardan sormuş: 'Burada insanlar ölmez mi? Hiç mezarlık görmedim.'

İhtiyar:

'Hayır burada insanlar ölmez' demiş. 'Yalnız günün birinde şu karşıki dağdan bir ses duyar; o zaman onu kimse tutamaz. Kalkar gider. Bir daha da geri gelmez.'

Adam:

'Hah' demiş. 'İşte aradığım yer burası. Dağdan değil, bağdan çağırsalar kılım bile oynamaz. Gitmem yahu! Bu dünya bırakılırda gidilir mi yani? Daha olmazsa çağırmayı işitmemek için kulaklarımı balmumu ile tıkarım.'

Yıllar geçmiş, günün birinde eş dostla içki içerken kulak kabartmış ve 'beni çağırıyorlar' diyerek kalkmış. 'Nereye?' diye sormuşlar. 'Beni dağdan çağırıyorlar' cevabını vermiş.' 'Otur canım. Burası güzel. O kupkuru dağda ne yapacaksın?' demişler. O zaman adam: 'Ah ben de öyle sanırdım. Ama ses o kadar tatlı ki, gitmeden yapamayacağım. Orası buradan güzel olmalı' diye söylemiş, yürümüş, gitmiş ve bir daha da dönmemiş»

Bıyıklarını burarak tükürdü. İşte dünya böyle idi. Evet böyle olduğu da iyiydi. Ya mazallah ölüm olmasaydı, halimiz nereye varırdı? Kim kimin suratına bakardı?

Arabacının hikâyesi beni ta içimden yakalamıştı. O dağın dayanılmaz çağırışını duyar gibi oluyordum. Birdenbire beni buraya çağıran o karşı konulmaz çekiciliğin de aynı tatlı ses olabileceğini düşündüm ve uçurumun kenarına gelmiş olduğunu neden sonra fark eden bir insan gibi telâşlanarak, ayaklarımı hızla topladım ve düşmemek için kanepenin arkalığına sarıldım. «Hayır hayır» diye ken-

dimi teselli ettim, «beni çağıran bir sarışın dünya idi. Ölümden evvel aşk.. Evet onu bulacağım.»

Arabacıya, beni de, karşı durulmaz gizli güçlerin buraya çağırdığını söyledim. Onu bir kere bulabilsem, bu dünyayı seve seve terkedebilirdim.

Son sözlerim ağzımdan çıktığı sırada, gözlerime inanamayacağım bir mucize oldu: Sesimi duymuş gibi, bu şehirde ilk kez gördüğüm, avucuma bir yirmi beşlik büyüklüğünde yara açarak kaybolan kadın, yeşillikler arasındaki yoldan bize doğru geliyordu. Tanrısal bir yoldan iner gibiydi. Eskisinden daha taze olan yüzü, gülücükler içinde, açılmış sarı bir güle benziyordu.

Onu gördüğüm zaman soluğum tıkandı. Ona koşmak istediğim halde, yerimde çivilenmiş gibi, kalakaldım. O, ağır ağır yürüyordu ve gözlerinin mavi ışığını gözlerimden ayırmıyordu.

«Sen benimsin, benim için ölebilirsin!» diyen Kleopatra bakışlarıyle bakıyordu.

Arabacı, benim büyülenmiş gibi gözlerimi diktiğim yana başını çevirince hemen yerinden fırladı. Ona, bugün biraz erken geldiğini söyledi. Sonra bana döndü: Gözleri hazdan büsbütün küçülmüştü:

«İşte beni koruyan melek!» dedi.

Ona, beni kurtaracak meleğin de o olacağını söylemek istedim. Ama boğazım kupkuru idi. Mutluluk yaş olup gözlerime hücum ediyordu. Beni en karamsar zamanımda arayan bu kadın gerçek bir melek değil de, neydi? Ben onun kölesi olabilirdim.

Dudaklarının gülümseme ile yayılışında, «En sonu gelebildin!» diyen bir sitem seziyordum.

Sokulgan haliyle kanepeye oturdu. Gözleriyle yaklaşmamı işaret etti. Kuzu kadar uysal, ona sokuldum.

Arabacı fazlalığını anlamıştı. Kadının, avcuna sıkıştırmış olduğu paraya bakarak, izin istedi ve koşar gibi yanımızdan ayrıldı. Bir daha da dönmedi. Onun bir tezgâh başında *üzümkızı* ile buluşmağa gitmiş olacağını, garip bir tarzda düşündüm ve şu kısa zaman içinde olup bitenlerle şaşkına döndüm.

Rüyada olmak korkusuyle, içim titriyor, başım dönüyordu. Dizlerime değen eteklerini gizlice elledim. Bir ipek yumuşaklığı, rüyada olmadığımı belgeleyerek, cilveyle parmaklarımdan kaydı.

Ona taparak, irademi iradesine bağlayarak bakıyordum. Bakışımdan memnun oldu. «Benden artık ayrılamazsın!» der gibi gözlerini süzdü. Burnumun kanatları üstünlükle açılıyordu. Direncimi, aklımı dağıtır gibi, saçlarını dağıttı. Elini tuttum, dilim çözüldü:

Onu ne zamandan beri özlüyordum. Küçüklüğümden beri hasretini çektiğim dünyayı, onun sıcak göğsünde bulacaktım. Şu küçük avuçlara bütün varlığımı emanet ediyordum. Beni çağıran o değil miydi? Mavi göklerin ve ılık denizlerin çağrısıyle beni kendine çeken, ışıktan aydınlık kanın daveti, ondan gelmemiş miydi? Ben de hemen yola çıkmıştım. Ama niçin bana mutluluğu vermeden önce çiçeklerden bir azap yaratmıştı. Avcuma açtığı yara, cennetine girecek mutlu adaylardan olduğumu haber vermek için miydi? Beni onunla mı tanıyacaktı?

Bana anlamayarak bakıyor, dudakları itiraz etmek için açılmak istiyordu. Ağzını parmağımla kapadım.

Hiç konuşmamalıydı. Saçlarının her teli ayrı bir fısıltı içindeydi. Gözlerinin söylediklerinden fazla bir şey söyleyecek değildi. Beni alıp götürsündü. Ben tamamen onundum.

31

Parkın üst yanında, denize hükmeden bir tepeye yaslanmış, yeni pansiyonumda, Adalet'in dizleri dibinde bir haftamı çılgın gibi harcadım. İçimde kıpırdamak isteyen vicdan azaplarını ne çabuk susturmuştum?

O mutlu günün sabahında, başım henüz Adalet'in göğsünde dinlenirken sokak kapısı vuruldu. Az sonra arabacının aşağıda hizmetçi kadına çıkışan hım hım homurtusu odaya kadar yükseldi.

Birden sıçradım. Bu adama ne cevap verecektik? Adalet, benim bu telâşımla eğlenir gibi, tatlı tatlı geriniyor, kalkmak niyetinde olmadığını göstermeye çalışıyordu. Bu ev kendisine aitti. Beni de evine pansiyoner olarak almıştı. Bundan kardeşine neydi? Hem onu rakı parasından başka bir şey ilgilendirmezdi. Merak etmemeliydim canım, rahatıma bakmalıydım.

İçimde bir burkulma olmasına rağmen, bu cevap beni sevindirdi. Ama hemen yataktan atladım, ceketimi sırtıma atarak dışarı salona çıktım. Kız

kardeşiyle bir arada görünmek bana pek ağır geliyordu.

Biraz sonra merdivenlerden hizmetçi, telâşla yukarı çıktı. Arabacı da peşi sıra koşuyordu. Hizmetçi beni dışarda görünce ferahlar gibi oldu. Arabacı Mahmut da şaşkınlıkla duraladı, şapkasıyle beni selâmladı. Onun güler gibi görünen nobran yüzüne bakamayarak ve ne diyeceğimi kestiremeyerek, tutuk bir baş hareketiyle selâmını iade ettim. Bereket Adalet imdadıma yetişti. Sabahlığını giymiş olduğu halde odadan çıktı ve kardeşine müjde verir bir tonda beni evine pansiyoner olarak aldığını söyledi. Arabacının akşam mahmurluğu ile ve birtakım niyetlerle bozulmuş yüzü, biraz derlendi, toplandı. Esef eder gibi, bundan memnun olduğunu söyledi. Ama barışçılığını mükâfatlandıracağımızı uman bir bekleyişle, ellerimize bakıyordu.

Çıkarıp ona bir on lira verdim. Bununla bu akşam arkadaşlarına ziyafet çekebileceğini söyledim. Sonra ona önemli bir iş sipariş ettim: Zehra'nın yüzüğünü ve şu otuz lirayı, ev kirası adıyle, postaya verip göndermesini söyleyerek, adresi yazdım, eline tutuşturdum.

Mahmut geniş bir selâmla kapıyı çekti, gitti, Ben de vicdanımdaki huzursuzluğu unutmak için, hemen Adalet'in kollarına atıldım.

Bütün günü aşk oyunlarıyle geçirdik. Adalet' in hizmetçi kadına ısmarladığı içkilerle akşamı karşıladık. Yıllardan beri hep böylesi bir yaşantı sürüyormuş gibi, hiç acemilik göstermiyordum.

Pencere önünde bir kolumu beline doladığım

ezeli sevgilimle, mutlu, dışarıya bakıyor, gelmekte olan geceye, parkın toprağı altında yatan ölülere ve ölüme meydan okuyarak, gülüyordum. Artık güneşin batışı, boğazlanan bir hayvanı andırmıyordu. Servilerin karanlık yeşili, yağmur görmüş bir yaprak yeşili gibi içime aydınlıklar dolduruyordu. Umutları yok eden bir kasabanın öğretmeni değildim artık. Sanki o kasaba, oradaki insanlar ve orada geçen hayatım, uzak geçmişte görülmüş parça parça kötü düşten ibaretti.

Karşıdaki iki penceresi, balkonu ve kapısıyle bir dost yüzünü andıran ev, beni selâmlıyor, bir amerikan perde ile kapanmış gözünü anlamlı bir biçimde kırpıyordu. Arkaya eğilmiş kiremit rengi kasketinde: «Allah muhabbetinizi artırsın!» diyen bir külhanîlik vardı. Onun beni kıskanmaması gayet tabiîydi. Çünkü o da, akşam güneşi ile yüzüne utangaç bir kızıllık vurmuş olan narin yapılı bir sevgiliyi yanağından öpüyordu.

Gecenin geç vaktinde Mahmut geldi. Son derece sarhoştu. Fena fena kokuyordu. Uzun zaman, arkadaşlarıyle sayemde «felekten bir gece çaldıklarını» söyleyerek, bana cümlesinin teşekkürlerini, hayır dualarını sundu. Eski arabacı dostlarıyle hep benim şerefime kadehler prozit edilmişti. Benim şerefime, Adalet'in şerefine, sevişme şerefine.. Sonra ayakkabılarımın tozları, kravatımın iğnesi şerefine, hasılı içmişler içmişlerdi.

Onun bir ayyaşın ölçüsüz içtenliğiyle anlattığı bu ziyafet, işitilmemiş bir şey gibi bana garip görünüyordu, hazla gülüyordum.

Mahmut, meyhaneden çıkınca hovardalığa git-

meği teklif eden bir arabacıyı nasıl Kordon'dan kargatulumba denize attıklarını, sırılsıklam ıslattıklarını anlatarak, hazzımı körüklüyordu.

Sonra yüzük meselesini hatırladı: Yüzüğü bir şehir içinde posta ile göndermeğe gönlü razı olmamıştı. Bir posta müvezzii kendisinden daha becerikli değildi ya? Adrese göre aramış, evi bulmuştu. Şuracıkta bir yerdi. Nasıl da o çirkef mahalleye düşmüştüm? O yokuşun halkı, insanı pabuçsuz kaçırırdı.

Her neyse, kapıyı çalmıştı. Kendisini eli yüzü düzgün, peltek konuşan bir kadın karşılamıştı. Nereden ve kimden geldiğini öğrendiği zaman, kadının yüreği ferahlamıştı: «Demek bir kazaya uğramadı» diye sevinmişti. Konuşmayı duyan bir ihtiyar adamla bir genç kız da, aşağıya inmişlerdi. Kız da fena değildi hani.

İş biraz aynasızdı, ama idare etmişti işte... Bu dünyada her şeyin bir nasiple olduğunu, Allahın kör kurdundan bile geçmediğini, bir kısmet kapısını kaparsa ötekini açacağını söyleyerek, yüzüğü geri vermiş, bunu daha münasip bir adama takabileceklerini, çünkü benim azıcık sapık bir adam olduğumu eklemişti.

Arabacı Mahmut'un burada durarak kahkahalarla gülmesine, biz de karşılık vermek zorunu duyuyorduk. Ama benim boğazımda bir tıkanıklık vardı.

Bu sözleri duyan kız, gözleri yaşlı, içeri kaçmıştı. Bunun üzerine o da fazla beklemeden evin kirasını ve yüzüğü vermek istemişti. O vakit Pakize hanım köpürmüş, parayı Mahmut'un kafasına çal-

mıştı. Avazı çıktığı kadar haykırarak, defolup gitmesini emretmişti. Hasan Efendi, bir köşede sadece cigara içiyor, olanları sessiz sessiz seyrediyormuş.

Mahmut, gürültüye pabuç bırakmamış; yere dağılan paraları toplamış, yüzüğü almış, böyle çirkeflerden beni kurtardığı için, Tanrıya dua etmişti. Bunun üzerine Pakize hanım, ayağındaki terliği kapınca sırtına ve kafasına indirmişti. Genç kız da o sırada bir bohçayı arkasından fırlatmıştı.

Hasılı işler yoluna girmişti. Yalnız, kafasına ve sırtına yediği terliklerin acısını unutmak için ev kirasını, yüzüğü ve bohçadaki elbiseyi, bu ağrılara merhem sarmıştı.

Bu sözlere gülmediğimi görerek eklemişti: Darılmamalıydım. Bu parayı iş tutar tutmaz bana ödeyecekti.

Mahmut'un keyiften küçülen gözlerini gözlerime dikmesi üzerine, gönlünü alacak sözler söylemek zorunu duydum. Bana mutluluğu cömertçe sunan bir kadının kardeşini üzmeğe hakkım yoktu.

Mahmut'un yüzünde çengelle gerilmiş hissini veren kırışıklıklar tekrar samimîleşti. Bizi rahatsız ettiği için özürler diledi. Ah, bir arabası olsaydı. Bu ayyaşlıktan bir kurtulsaydı, bizi rahatsız etmeğe zamanı mı kalırdı? Ancak emrettiğim vakit gelir, bizi istediğimiz yere götürür, gezdirirdi. Onun içtenlikle konuşmalarında hep isteyen, doymaz, çingenece bir oburluk bulunduğunu ilk anlarda anlayamamıştım.

O gece Zehra'nın ve ailesinin düştüğü kötü durumu unutmak, günahlardan temizlenmek ve Adalet'e yaranmak düşüncesiyle, Mahmut'un, belki

de laf olsun diye söylediği bu sözleri ciddiye aldım. İsteğini akıllıca buldum. Giderek kapısında arabası olan zengin bir efendinin hazlarını tatabilmek için, çılgın bir hevese kapıldım. Bir arabanın kaça alınabileceğini Mahmut'a sordum.

Adalet, bu alışverişi tutmamıştı. Bunun parayı bağlamak demek olduğunu savunuyordu. Ne var ki, ben Mahmut'tan daha hırslı, araba sahibi olmak istiyordum Bu hırsta, birkaç ay önce, bir arabacıdan gördüğüm hakaretin öcünü Mahmut'tan çıkarmak isteyen sinsi bir hesap da gizliydi.

Cebimde şimdilik bin dokuz yüz liralık bir cüzdanın bulunduğunu öğünerek bildirdim.

O zaman Mahmut, iyi bir karuçonun sekiz yüz liraya satın alınabileceğini kesinlikle söyledi. Parayı sabahleyin kendisine vereceğimi bildirdim. Adalet, bu karardan hiç hoşnut olmadı. Somurttu, sonra da kardeşine canı sıkılarak, gecenin bu saatinde evinde ne aradığını bağıra bağıra sordu. Mahmut, gitmezden önce sarhoş ağzının salyalarını yüzümde bırakarak, beni kucakladı, hayır dualar etti, iyi geceler dileyerek, kapıyı çekti gitti. İyilik yapmış bir insanın coşkun duygusallığıyle yüzümde serin ürpermeler duydum.

Ertesi sabah saat onda, bana huzur veren bu karardan caydırır korkusuyle, Adalet henüz uyanmadan kalktım, sokağa çıktım. Parka doğru ilerlerken, dün akşam beni selâmlayan evin dost cephesine, bir bakışla «günaydın» demek ihtiyacını duydum. Ama o, hiddetle açılmış pencereden gözleriyle, gidişimi kınıyor gibiydi.

Parkın havuzu başında Mahmut'u buldum.

Birlikte bankaya uğradık. İstediği parayı ona teslim ettim. Titreyen parmaklarla parayı alırken, akşama kadar her arabacı tezgâhını dolaşarak, istediğimden âlâ bir araba bulacağını, bıyık kazıtan yeminlerle temin etti. Giderken arkasına bakıyordu.

32

Mahmut, ne o akşam ne de o geceyi izleyen günler içinde bir daha görünmedi. Ben Mahmut'un başına bir felâket gelmiş olması ihtimaliyle Adalet'i teselli etmek istedikçe, o benim saflığımla alay ederek, gözlerini süzüyor; sonra kızgınlıkla tepinerek, bir bardağı, ya da bir sigara tabağını fırlatıp kırıyor ve kardeşine sövüp sayıyordu.

Mutlaka paraları yemek için bir yere savuşmuştu. İnşallah içki masasında çatlar kalırdı.

Ben, Mahmut'un paraları alıp kaçmasından üzgün değildim. Daha doğrusu paraları kaptırdığıma içerlemiyor, ama ikinci kez bir arabacıdan şamar yemiş olmama kızıyordum. Öte yandan Adalet'i gezdirebileceğim özel bir arabadan mahrum kalışımıza üzülüyordum.

Bununla beraber günlerin aldatıcı oyunu içinde her şeyi pek çabuk unuttuk.

İki hafta sonunda Adalet'te bir can sıkıntısı baş gösterdi. Onun yüzündeki isteksizlik ve sarı

saçlarının perişanlığında gölgelenen yorgunluk, yüreğime çarpıntılar veren bir üzüntü kaynağı oluyordu. Gizli gizli onun artık benden usanmış olduğunu itiraf ediyor, ateşli açlıkla soğuk doymuşluğun bu kadar çabuk yer değiştirmesine şaşıyordum. Bir gün korka korka onun ağzını aradım, neyi olduğunu sordum.

«Hâlâ anlamadın mı? Senden nefret ediyorum,» der gibi yüzünü buruşturduğu halde, evde kapanıp kalmaktan usandığını, oysa bu kılıkla sokağa çıkmağa utandığını nazlı, yapma bir sokulganlıkla ve bir şey koparmak isteyen kadınca bir tuzakla, dile getirdi.

Sebebin bu kadar basit olmadığını kendi kendime fısıldadığım halde, sözlerine umut bağlayarak onu kucakladım, öpücüklere boğdum. Her istediğini almağa, yolunda ölmeye hazır olduğumu söyleyince, boynuma sıcak kollarını doladı.

Bir haftamızı da deli bir satın alma hevesiyle harcadık. Onun ipekli kumaşlar arasında şımarık bir çocuk gibi hangisini seçeceğini bilmeyerek, eli ağzında, şaşkın, duraladığını görünce, tezgâhtarın çıkardığı her kumaştan bir ropluk satın almak suretiyle onu deli ediyordum.

Bütün satıcılar onu tanıdık bir yüzle karşılıyorlardı. Her yerde aşırı bir itibar görüyorduk. Bu itibarın kaynağında onun tanınmış bir orospu olmasının önemli payı bulunduğunu önceden nasıl kestirebilirdim?

Bir gün ben kasaya para verirken, aynada, paketi Adalet'e teslim eden tezgâhtarın, ona çapkınca göz kırptığını farkettim. «Benim gibi enayiyi

nereden yakaladığı» sorusu da fısıltı halinde kulağıma çarptı.

Adalet, adamı tersleyecek yerde alçak sesle yalvararak susmasını söyledi. Tezgâhtarla mahrem yakınlığını fark ettiğim anda, başıma kaynar sular döküldü. Kapıda bekleyen arabaya nasıl bindiğimi bilmiyordum. İçim yıkıntı halindeydi, isyan ve nefret duygularıyle doluydu.

Durgunluğumun nedenini çabucak kavradı, aldatıcı etkin silâhlarını kuşanarak, beni sevgi gösterilerine boğdu. Dünyanın en iyi erkeği olduğumu söylüyordu. Ona bu iyiliğin sınırlarını soracak, ondan geçiminin hesabını isteyecek yerde, kenetlenmiş çenelerimi gıcırdatmakla yetiniyordum... Üzerime düşmeleri nefret ve hiddetimi artırıyordu. Arabanın bir köşesine büzülmüştüm.

Sevgi gösterilerinin etkisiz kaldığını farkedince, saldırı biçimini değiştirdi. Bu kez dargınlığını silâh gibi kullandı. Göğsünün hatlarını gererek, küskünlükle başını kaldırdı ve arabanın öteki köşesine çekilerek somurttu.

Falsosunu örtmek, beni yeniden kazanmak için yapılmış bir oyun olduğunu bilmekle beraber, onun dargınlığına dayanamayan ve ayaklarına kapanmak isteyen aşağılık bir duygu göğsümü tırmalıyordu. Yolda durmadan bu duyguyla boğuştum. Onu susturma hırsıyle, bu kadının adi bir park yosmasından başka bir şey olmadığını haykırıyordum:

Bir zamanlar bana, hapishane - kahvehane - hastane arasında gizli bir bağ bulunduğunu düşündüren mahut park kadınlarından ne farkı vardı

bu orospunun? Arabacı Mahmut da, sevda tellallarının en çirkefi idi. Rakı uğruna kız kardeşinin güzelliğini ökse gibi kullanan bu kızıl bıyıklı herife para kaptırmış olmamı bağışlayamıyordum. Beni nasıl da avlamışlardı? Çok zayıf bir anda olduğumu farketmişler, bana dünyanın en büyük vicdansızlıklarından birini ne kolay yaptırmışlardı? Zehra kim bilir ne olmuştu? Ama göğsüme tırnaklarını geçiren duygunun sesi daha tatlıydı. «Seni buraya çeken şeyin alınyazısı olduğunu unutuyor musun? Nankör olma! Sana yitirdiğin hazları Adalet'ten başka kim verdi? Onu kutsayacak yerde lânetliyorsun?

Namuslu kadın da ne demek? Park kadınlarıyle nikâh dairesinde tapusunu çıkardığınız kadın arasında ne fark var? Kapısında kanuna nöbet beklettiğimiz dört duvar arasında, iğrenerek, bıkmış olarak, kendini veren bir kadın neden namusludur da, arzularına bütün çıplaklığıyle yol veren, ahlâk kurallarına, gelenek ifritlerine kahramanca göğüs geren kadın orospudur? Neden ihtiyar bir tüccarın nikâhlı karısı, lüks ihtiyaçlarını karşılamak için, kocasına işve yaptığı zaman namusunu korumuş oluyor da, genç bir erkeğin kollarına kendini bırakan kadın aynı lüks hırsıyle çırpındığı için namussuz sayılıyor!

Şu halde namus, dünya görüşüne göre değişmiyor mu? Akılla bakılınca biz iyiye kötü, çirkine güzel diyoruz. Maskeli gerçeği yalın gerçeğe, sınırlı dünyayı sonsuz bir evrene tercih ediyoruz.»

O halde bu kadını nasıl lânetleyebilirdim? Bana hayatta ilk kez ölümü unutturan o değil miydi? Akşam renklerini, coşkun bir yaşama sevinciyle, sabah müjdecisi gibi karşıladığım o güzel günleri bana sunan

kimdi? Hiç bir kuşkunun çatal dilini uzatamadığı niçinsiz günler, bir ömür kadar uzun ve mutlu geçtiği halde, ben bir soysuz tezgâhtar yüzünden, o kadına karşı nasıl kızabilir, onun kalbine nasıl üzüntü verebilirdim? O, dünyadaki tüm erkeklerle düşüp kalkmış olsa bile, bana yeni dünyamın hazlarını sunmuş olması yüzünden, günahlarını kendisine bağışlayamaz mıydım? Oysa o tezgâhtarın yaptığı terbiyesizliği mazurgörmem için, bana kadınca af dileyişiyle az mı yalvarmıştı? Şimdi ise arabanın bir köşesinde yüreği üzüntü ile daralıyor olmalıydı.

Onun elini tutmak ve af dilemek istediğim anda, araba evin kapısı önünde durdu. Adalet, bir kez bile dönüp arkasına bakmadan, eve girdi. Arabacıya ücretini verdim ve paketlerle Adalet'in ardından gittim. O doğru odasına girdi, ben de denize bakan pencere önünde oturdum.

Balkon burunlu dostumun gözleri kapalıydı. Siyah storlar çekilen gözkapaklarında, geceyi uykusuz geçirmiş bir hal vardı. O da sevgilisinin ne mal olduğunu mu anlamıştı? Hayır, hayır o, benim yüzüme bakamıyor olmalıydı. Benden iğreniyor, yada nefret ediyordu.

Servilerin de o karanlık yeşil mantoları içinde nefretle büzüldüklerini farkettim. Burada her şey benden tiksiniyordu. Yalnız ben kendimden iğrenmiyordum.

Göğsümdeki tırnaklar yeniden canımı yaktı! «Gözlerine bu ters görüşü veren, kitapların üst üste yığılmış iyilik izlenimleridir. Bu dünyayı bize gereğinden fazla ciddî gösteren bu kitapları, bir Çin hükümdarı gibi, toplatıp yakmak istedim. Böyle kitaplar bize, Neron'

un merhameti gibi yapma bir inanıştan başka bir şey vermezler. Bunlar aslımızı değiştirmek iktidarında değillerdir. Yapmazlar, bozarlar...

Sen bu kadına aitsin. Hem de doğduğun günden beri... Onun karşısında hiç bir şey daha güçlü olamaz. İyilik, doğruluk öğütleyen bütün düşünceleri, görenek ve gelenek zincirlerini bir kenara bırak ve teslim ol!»

Adalet, sırtını ve göğsünün sevda pınarlarını yarı yarıya meydanda bırakan jorjet gecelik içinde, salona döndü. Denize bakarak saçlarını düzeltiyordu. Yüzü hâlâ dargındı ve benimle ilgili görünmekten çekiniyordu. Kalbim çoktan baskıdan kurtulmuştu. Kabahatli, sahibinden iltifat bekleyen bir ev köpeği gibi, uzaktan uzağa kuyruk sallayarak, ona sürtünüyordum. Birdenbire hıçkırarak boynuna atıldım; beni reddetmedi.

33

Paralarım iyi günlerle birlikte tükendi.

Kısa bir zaman sonra Adalet'in, ölçüsü gittikçe genişleyen hırçınlıklarına, hakaretlerine, kaçıp gitmelerine hedef oldum. Bazı geceler eve gelmediği oluyordu ve ben bütün bir geceyi ölüm korkusundan daha azgın bir korkuyla geçiriyordum: Onu ebediyen kaybetmiş olmak korkusu.

Yüzünde, nedeni açık yıpranmalar, boynunda günah lekeleri olduğu halde geri döndüğü zaman, dünyalar benim oluyordu. Kıskançlığım onu kaybetmek korkusuyle çoktan ölmüştü.

Bana karşı eski sevgi gösterilerinin uyanması için, cüzdanımın yeniden dolmuş olması lâzım geldiğini anlıyordum. Oysa «...» kasabasındaki mutemedime yazdığım mektuplara cevap gelmiyordu. Hatta tatil iznimin sona ermesi üzerine gönderdiğim rapora da karşılık alamamıştım.

Hâmit'e başvurmak boşuna idi. Onun cebinden ödünç para çıkması, ölümden kurtulmak kadar imkânsız bir şeydi.

Eğer gecenin karanlıklarında pusuya yatabilecek kadar cesur olsaydım, belki de hırsızlık edebilirdim.

Artık evde, lüzumsuz bir eşyadan daha aşağılaşmıştım. Adalet'e söz söyleyemiyordum. Hemen parlıyordu. Bir gün kızgınlıkla bağırarak, beni buraya kırmızı mumlu zarfla çağırmamış olduğunu söylemişti. Canım isterseydi.

Ah nasıl olurdu? Beni o çağırmamış da, kim çağırmıştı? Görmüyor muydu, ben onun vücudundaki bir damardan daha yakındım kendisine. Mutlu olmam için kendisini görebilmem yeterdi. Ondan daha fazla bir şey istemiyordum ki.. Beni onun melek ruhu çağırmamış da kim çağırmıştı?

O, «Sersem, deli!» diye hakaret ederek kapıyı şiddetle çarptı, çıktı...

İlk kez gerçek bir kuşkuyla düşündüm:

«Beni buraya kim çağırmıştı?» Bütün gün durmadan bu soruyu sordum kendi kendime.

Adalet, üç gün görünmedi. Bu üç gün ağzıma

hiç bir şey koymadım. Evdeki hizmetçi bana Adalet'ten daha kötü davranıyor, erkek isem kalkıp gitmem gerektiğini söylüyor, tükürerek beni evden kovuyordu.

Dördüncü günü Adalet'i görmek için dayanılmaz bir özlemle eve geldiğim zaman kapıyı tamamen kapalı ve sağır buldum. Saatlerce tokmağı boşuna çaldım, durdum. Bu kapının bir daha açılmayacağını, içim yıkılarak anlıyordum. Ama buna bir türlü razı olamıyordum. Neden sonra perişan, parka doğru geri döndüm.

Akşam vakti sevgilisini kollarına almış bulunan kiremit kasketli dostumun acıyan gözlerle bana baktığını gördüm. Kederinden yüzü kararmıştı. «Senin işin bitti» der gibi ağzı kıpırdıyordu. Havagazı fenerini yakmağa uğraşan adamın yanından geçerken, bu sarı Adalet'in çok canlar yaktığını, yüzüme karşı söylediğini hatırlıyorum.

İçten çökmenin gürültüleri arasında, kızgın bir suçlama sesi duyuyordum. Benim yapacağım şeyi onun bana yapmasına nasıl izin vermiştim! Köpekleşmiş, aşağılık bir ruhum vardı. İşte köpeğe lâyık şekilde de sokağa atılmıştım. Belki şimdi o, gene benim gibi bir budalayı aşk oyunlarıyle aldatmaktaydı.

Ama ben, bütün bu hakaretlere müstahaktım. Tanrı benden öç alıyordu. Sinemada bırakarak kaçtığım genç kızın parmağındaki nişan yüzüğü henüz on günlüktü ve yavrucuğun hiç bir suçu yoktu. Ben delilik nöbetiyle, üzerine tüm genç kızlık tutkusuyle geleceğini kurduğu o sarı halkayı geri vermekle, kim bilir onun içini nasıl yıkmıştım. Üstelik o, bu acıyı körükleyecek bir semtte oturuyordu. Bir zamanlar peşime takılan haylazlar, şimdi de onun peşine düşmeyecekler miydi? Bu mahallenin saldırısına göğüs gerecek

gücü var mıydı yavrucuğun? Orospu dedikleri zaman bunu reddedebilecek halde miydi? Belki de bu yüzden sokağa bile çıkamayacaktı.

Birden bıraktığım odayı hatırladım. Acaba orasını olduğu gibi muhafaza ediyorlar mıydı? Pencereden giren serin rüzgârla tavus tüyleri hâlâ sallanıyorlar mıydı? İçinde temiz duygularımızı saklayan defter, gene masa üzerinde miydi? Yoksa Zehra'nın kapıldığı sonsuz kızgınlık ve nefret kasırgası, onu da silip süpürmüş müydü? Orada olmağı, o rahat yatakta yatmağı ne kadar arzuluyordum. Ah, ben... kendi rahatımı kendi azgın heveslerim ve budalaca tereddütlerimle mahvetmiştim.

Şimdi ne yapacaktım? Nereye gidecek, nerede yatacaktım? Bu sorudan daha kuvvetli bir istifham beynimin içinde düğümlenmekteydi:

«Beni çağıran kimdi?»

Bu soruya henüz açık bir cevap bulamıyordum. Parkta bir iki hamaldan başka kimse yoktu. Onlar burada kuytu sıraların birinde, polisten gizli, yatabileceklerdi. Ama ben bunu yapabilir miydim? Kıyafetim çoktan beri ihmal edilmiş olmasına rağmen henüz bir otelin kapısını yüzüme kapatacak kadar eski değildi. Elbisemi ellerimle okşadım. Evet ben bir otelde yatabilirdim ve maaşım gelmezse otel masrafını, onu satarak pekâlâ ödeyebilirdim.

Bu düşüncenin rahatlığıyle hızlandım. Akşam karanlığı basmadan «... Palas»a yetiştim. Otel kâtibi bu kez beni tanıdı. Büyük bir saygıyla karşıladı. Çevrede dolaşmış olacaktım. İstanbul'a dönmeden yolumun bir kez daha bu şehre uğramış olmasından duyduğu derin memnunluğu bildirdi.

Bana arkadaşımın yattığı odayı vereceğini, böylece otelleri hakkındaki kanaatimi değiştirmiş olacağımı söyledi.

Bavullarımın bagajdan yarın çıkacağını uydurarak, yürüdüm. İlk geceyi geçirdiğim odaya girdiğim zaman, alın yazımın bu odada başladığını ve bu odada biteceğini düşündüm. Ayaklarım kösteklendi. Karyolanın örtüsü açıktı. Sanki içinden daha bu sabah çıkmıştım. Ama şimdi ne kadar başka bir yaratıktım. O sarışın umutlar, artık bir yıkıntıdan başka bir şey değillerdi ve duvarları üzerinde bir baykuş ötüyordu:

«Beni buraya çağıran kimdi?»

34

Birkaç gün içinde içyüzümün meydana çıkacağını düşünerek, bu kez olsun yenilgiye uğramadan buradan ayrılmak için, hemen ertesi gün bir plan hazırlamıştım.

Hâmit'i bulacaktım. Ondan eski elbiselerimi geri vermesini rica edecektim. Sonra üzerimdekileri satacak, otel hesabını verecek, küçük bir odaya sığınacaktım. O zamana kadar da maaşım her halde beni bulmakta gecikmeyecekti.

Hâmit'i odasında yakaladım. Beni gördüğü zaman cimriliğin ve aradan geçen olayların soğukluğu ile yüzü morardı. Daha ne istediğimi sordu. Zehra'

nın uzun zaman hasta yatmasına, o zavallı ailenin mahalle halkının alaylarından kurtulmak için, evi yok pahasına satıp kaçmasına sebep olduğum halde, hangi yüzle ve daha ne istiyordum.

Ona kısaca durumu anlattım. Zehra'ya karşı suç işlemiş olmadığıma bir mantık oyunu ile—kendimi inandırmağa çalışarak— onu inandırmağa uğraştım. Ben sinirli, hasta bir insandım. Beni anlamağa çalışmalıydı. Olan olmuştu artık. Ama biz eski iki dosttuk. Bana bir iyilik etmesi lâzımdı.

Ama bu iyiliğin ne olabileceğini bir türlü söyleyemiyordum. Bir utancı geciktirmek için, gene geçmiş günleri değiştiren bir mercek altında tutmaya devam ediyordum. Birden yüzüm kızarmadan:

«Bana eski elbiselerimi geri ver Hâmit!» diyebildim. Gözlerindeki hoşnutsuzluk, nekeslik ve nefretle karıştı.

Mademki sıkılmadan, hediye ettiğim şeyi geri istiyordum, onu verecekti. Ama artık onun da sıkılmasına lüzum kalmamıştı. Pazar günleri giyebilmek için elbiseyi tornistan ettirmiş ve genişletmişti. Bu da kendisine beş liraya mal olmuştu. Mademki aramızdaki bağı koparmıştım. O halde ona bu parayı ödemedikçe elbiseyi geri alamayacaktım.

Dünyanın bu en büyük tamahkârına kızmadım. Tersine gülümseyerek teklifini kabul ettim. Tornistan edilmiş elbiseyi sırtıma giydikten sonra, birlikte çarşıya giderek, burada diktirdiğim elbiseyi satmağa, alacağım paranın içinden beş lirasını kendisine vermeğe onu razı ettim.

Bu işten avcumda on beş lira olduğu halde döndüm. Hâmit'ten ayrılırken onun bana değil, üzerimdeki elbiseye veda ettiğini

omuzları düşük, ağır ağır yürüdüğünü gördüm.

«Artık beni görmeğe gelme!.. Suratını şeytanlar görsün, senin gibi namussuzun!» diye bağırdı. Yumrukları sıkılı, hızla uzaklaştı. Ondan herhangi bir yardım görmek ihtimalinin kalmadığını hesaplayarak, yoluma yöneldiğim sırada, eski elbiselerimin beni, benim onu pek çok değişmiş bulduğumuzu hissediyordum. O büyümüş, genişlemiş, ben ufalmış, daralmıştım. «Senden memnun değilim!» der gibi her tarafımdan isteksizlik ve tiksinme ile sarkıyordu.

Bu kıyafetle otel kâtibini göremeyeceğim için, bir zarf kâğıt aldım. Parka giderek bir gecelik hesabı çıkardım. Otel kâtibine otelin rahatlığını ve o odayı unutamayacağımı temin ederek, selâmlarımı sundum. Acele İstanbul'a dönmek zorunda kaldığımdan ve yazacağım makaleden bahsettim. Sonra beş lira ile birlikte zarfladım. Orada tanıdığım işsizlerden namuslu bir hamala zarfı vererek, otele yolladım, karnını doyursun demeğe sıkıldığım için, paranın üstü ile kendisine sigara almasını söyledim. Her şeyden kurtulmuştum. Ama içimdeki soru daha şiddetle kıpırdamağa devam ediyordu:

«Beni buraya çağıran kimdi?»

35

Elimde kalan parayı Adalet'e sarfedebilme hazzı

uğrunda, terk ettiği evde kendisini son bir defa aradığım ve bulamayarak kederle geri döndüğümden beri, çok zaman geçmedi. Artık parka devam eden işsiz ve açlardan biri de bendim. Yatacak yerim vardı, ama ceplerim bomboştu. Yolladığım yeni adrese kasabadan, işime son verildiği haberi gelmiş ve satacak bir şeyim kalmamıştı. Mektupta kasaba dedikoduları da yapılmıştı. Doktorun, çeltik fabrikası sahibi Osman Nuri'nin düğününde, fazla içki yüzünden çatladığı, savcının, evinde oturduğu bir dul kadının onüç yaşındaki kızını baştan çıkardığı ve kitabına uydurarak kendisine nikâhladığı yazılıydı.

Şimdi ben de, bankların her birinin altlarını yoklayarak, orada düşürülmüş birkaç leblebi, ya da ısırılmış, ama beğenilmeyerek atılmış bir elmayı arıyor, öteki açlardan daima geç kaldığımı, öfkeyle fark ediyordum. Onlar gibi bir banka boydan boya midemin üzerine uzandığım zaman, açlığın düşünceyi, korkuyu öldürdüğünü hayretle görüyordum. Gözlerimde yalnız bir tek arzu donuk donuk parlıyor olmalıydı: Bir şeyler bulup yemek...

Bu açlık günlerinde, bir zamanlar kendisine ekmeğimi, azığımı ikram ettiğim bir hamalın çok yardımını gördüm. Benim de kendisine benzer bir kılıkla ve aç olarak kanepeye oturduğumu fark etmişti, ama bana hâlâ eski günlerin saygısını gösteriyordu:

«Ah Bey,» diyordu, «dut mevsiminde, insan bu parkta açlık çekmez. Bir ağaç, yirmi insanı doyurur.»

Amma da biçimsiz zamanda talih elimizi kolumuzu bağlamıştı. Şimdi parkta sigara izmariti bile bulmak güçtü. Onu çiğneyerek açlıktan kurtulurdu insan. Ne yapsa, ne işleseydi. Kendi açlığını unutmuş,

bana bir şeyler bulmak için çırpınıyordu. Bin dereden su getirerek ve binbir özür dileyerek beni, yiyecek bir şeyler bulabileceğimiz, bir çöplüğe çağırdı. Halsiz bir baş işaretiyle dermansızlığımı anlattım. Bunun üzerine pantolon kemerini sıkmanın, açlığa dayanmaya birebir geldiğini söyleyerek, yerinden kalktı, dikkatli gözlerle etrafını araştırdı. Bakışları bir yere saplandı kaldı. Yüzünde bir karar ciddiliği vardı. Onun baktığı yönde ihtiyar bir gevrekçi, başında tablası, ağır ağır yürüyordu.

Hamalın, gevrekçinin peşine takıldığını, sonra ağaçlar arasında kaybolduklarını gördüm. Birkaç dakika geçmeden hamal, bir çörekle geri geldi. Onu mutlaka çalmıştı, ama:

«İhtiyardan dilendim,» dedi.

Kendisi için yapamadığı şeyi benim için yapan ve çöreği paylaşmayı reddeden bu adamın gözlerine, minnet yaşlarıyle bakıyor, çöreği deli gibi yiyordum. O ise, karşımda, midesine yumruğunu bastırarak, bir işe yarama ve bana faydalı olabilme keyfi içinde, çöreği çiğnemeden yutuşumu seyrediyordu. O andan sonra her teklifini kabul ettim. Beni bir lokantanın artıklarını ve çöplerini döktükleri viraneliğe götürdü. Bir hırsız gibi hareket ediyorduk.

«Görürlerse döverler,» diyordu. Çünkü bu artıklar da satılırdı.

İki kedinin yiyecek aşırdıkları bu çöplükten biz de, bir kirli gazete içine, yemek artıklarının temizlerinden seçerek doldurduk. Onları parkta bölüştük. Onun bu iyiliklerine karşılık, ben de onu parkın bankalarından ve polisin elinden kurtardım. Yatağımı geceleri onunla seve seve paylaştım. Ama benim yönümden

bu yardım, karşılıksız değildi. Gece korkularımı hesaba katmam gerekiyordu.

36

Arkadaşım, mağazaların birinde bulduğu taşıma işinden kazandığı paralarla beni beslemeğe kalktığı zaman, açlığın öldürdüğü onurum ayaklandı. Onunla birlikte çalışmadıkça bu paradan yararlanmaya hakkım olmadığını söyledim. Onun yürekten itirazlarına karşı ayak diredim.

Bu gün arkadaşımla birlikte ben de, tütün mağazalarından birinin önündeki kalabalığa karıştım. Bir usta başı bizi, küfürlerle içeri çağırdı. Herkes bu küfürleri bir müjde haberi gibi karşıladı ve alınmadı. Önümüze birer çuval önlük, sırtımıza birer semer takarak, işe başladık.

Ben bir çuvalı kaldırmayı denedim, yapamadım. Çuvalları kolaylıkla taşıyan hamallar, benim güçsüz kollarımla, çelimsiz vücudumla alay ettiler. Karı gibi bir adamın, çuvallarla dövüşmeye geleceğine, parkta oturup uygunsuz karılara müşteri bulmaya çalışması daha doğru olurdu. Bu sözleri söyleyen adama, benim de bu dünyada yapabileceğim bir işim olduğunu, ama onu elimden aldıklarını gözyaşlarıyle anlattım. Arkadaşım, beni ağlatan adamın üzerine atılarak burnunu ezdi. Hamallar araya girdiler. Kapı dışarı edilmemek

için, üçümüzü de barıştırdılar. Ama o gün akşama değin hepsinin bana, domuza bakar gibi, hain hain baktıklarını gördüm.

Arkadaşımın yardımıyle, payıma düşen çuvalları taşıyarak, akşam üzeri gündeliğimizi aldığımız zaman, arkadaşım tütüncü kızların çıkmasını beklememizi teklif etti. Elimizde epeyce paramız vardı. Yarına Allah kerimdi. Bu gece, herkes gibi eğlenmek, bizim de hakkımızdı. Çalışmıştık. Surattan yana da züğürt sayılmazdık, çok şükür. Ee... Çoktandır perhizkârdık da...

Onu reddederek canını sıkmaktan çekindim, ardına düştüm. İşçi kadınlar, ellerinde sepetler, mendile bağlanmış bakır sahanlar, ya da çinko sefertasları olduğu halde yola dökülmüşlerdi. Çoğunun yüzleri tütün gibi sarı, gözleri yorgundu. Bazılarının üstleri başları gibi yüzleri de, çapkın bir istekle ve çağırışla gülüyordu. Hepsinden sokağa bir toz tütün yayılıyor, genzi yakıyor, insana aksırma ihtiyacı veriyordu. Kadınların yolunu bekleyenler çoktu. Bunlardan bazıları, lâcivert ceketleri altına beyaz mendiller sokmuşlardı. Gömleklerinin yakaları kravatsız, bağırları açıktı. Sigara içiyor, altın dişlerini göstererek kızlara laf atıyordu.

Bu kalabalık arasında birden, eski bir göğüslük giymiş olan Zehra'nın, kansız bir beyazlıkla küçülmüş yüzünü seçtim. O beni görmemişti. Yorgun ve bezgin bir halde yürüyor, etrafını görmüyordu. Dizleri meşin yamalı bir kilot pantolon giymiş ceketsiz bir işçinin, onun yanına sokulduğunu, Zehra'ya kaba ve çirkin yılışmayla bir şeyler söylediğini fark ettim. Zehra, ona nefretle bakarak, kaldırım değiştirdi. Ama işçi peşini bırakmadı.

O zaman kalabalık arasında daha fazla gizlenemedim. Fırladım ve arkadaşımın hayretle açılan gözleri önünde, sabahtan beri bir çuvalı kaldıramayan pısırık insandan umulmayan bir ataklıkla, işçiyi kolundan tutup savurdum. Kaldırıma yuvarlanan kilot pantolonlu adam, benim kendisi gibi bir işçi olduğumu anlayınca, ağır ağır kalktı, düşen kasketini başına yerleştirdi. yumruklarını sıkarak ve küfrederek üzerime yürüdü.

Zehra, beni işte o zaman gördü. Bu davranışımdan, başka herhangi bir kadın memnun olabilirdi. Ama onun gözleri hiç de dostça bakmıyordu. Tersine, o siyah gözlerde kızgınlık, nefret alev alev yanıyordu. İşçiyi de, beni de olduğumuz yerde donduran bir hırsla, bana küfretti Ne üstüme vazifeydi de, âlemin işine karışıyordum? Boynumu kırıp, kendi yoluma gitseydim ya. Birbirini seven iki insan arasında işim neydi? Onlar bugün darılır, yarın barışırlardı. Bana ne oluyordu? Onu ne zannediyordum, park yosması mı? Defolup gitmeliydim. Ben namus hırsızlarından biriydim.

Sapsarıydı. Dudakları titriyordu. Onu hiç bu kadar güzel, hiç bu kadar vahşî görmemiştim. Hıçkırarak ağlamak üzereydi. Bunu gizlemek için koştu, dostça ve kendini sunarak, adama sokuldu, onun üstünü başını silkeledi, koluna girdi. İşçi bu beklenmedik değişmenin uyandırdığı memnunlukla, bana teşekkür edecek durumdaydı. Yürüdüler. Zehra'nın omuzları titriyordu. Belki de hırsından ağlıyordu. Peşleri sıra ben de bir zaman sürüklendim. Sonra kayboldular.

Oh, Tanrım! İçimde bir daralma hissediyorum.

Demir bir el beni boğuyor. Bu geniş caddeler, bu büyük şehir, bu dünya bana dar geliyor. Oysa arkadaşımla deli gibi içtim. Sarhoşum. Ama bende hiç bir şey avunmuyor. Nerelere gideyim?

«Denize... Denize!.. Onun sonsuz maviliğine koş!» diyen kim? Bana kim sesleniyor? Doktor mu? Onun hakkı var. Etrafımızı çeviren zaman ve mekânın boyutları içindeyiz. Burada her şey hesaplı, sınırlı. Mavi sonsuzluk, tüm engellerden kurtarır mı insanı? Ah, ne kadar da tatlı bu ses.

«Denize... Denize!.. Babanı da o çağırmıştı.»

Ah, doğru söylüyorsun. Ama sen kimsin? Beni kim çağırıyor? Dağın sesine koşan ve oradan dönmeyen, o bilinmeyen şehrin insanlarından biri miyim ben? Beni kim çağırıyor?

«Baban gibi sen de, kollarımda rahat edeceksin. Ne bekliyorsun? Safo'nun altın saçları da bende.»

Anlıyorum, şimdi anlıyorum. Deniz tanrıçası! Beni çağıran sensin. Taa uzaklardan, karşı durulmaz bir cazibe ile beni kendine çeken sensin! Sınır hissinden kurtulma isteği ile yanan babamın kanı, aynı ateşle benim damarlarımda da köpürüyor. Anlıyorum. Bu kanda sana karşı dayanılmaz bir eğilim var. Beni çağıran sarı saçlı tanrıça! Guruba karşı saçlarını yay ve beni bekle! Tüm aydınlıklar, tüm mavilikler sende... Sana geliyorum. Engel olan her şeyi bırakarak geliyorum... Sema şahidimdir ki, bu yaptığımdan pişman değilim.

17. 9. 1941, Karantina - İzmir

SON

